

Adaptace barmských imigrantů na českou kulturu

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. Zdeňka Vykoukalová, Ph.D.

Bc. Magda Pěnková

Brno 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: „Adaptace barmských imigrantů na českou kulturu“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona. Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. 5. 2015

.....

Bc. Magda Pěnková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucí diplomové práce PhDr. Zdeňce Vykoukalové, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a věnovaný čas při konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat všem osloveným respondentům z barmského etnika žijících v České republice za ochotu a poskytnutí rozhovorů. Poděkování patří také institucím zabývajícím se danou problematikou za cenné informace.

Abstract

Pěnková, M. Adaptation of Burmese immigrants to Czech culture. Diploma thesis. Brno: Mendel University, 2015.

The Diploma thesis deals with the Burmese immigrants who were granted asylum and a new home within the resettlement program in the Czech Republic. It is focused on the process of adaptation to Czech culture and the factors affecting this process. In the theoretical part, terms related to culture, adaptation and migration are defined. The institutions operating in the Czech Republic providing assistance and other services to immigrants are also discussed in the text. In the practical part the problem of adapting Burmese refugees to Czech culture is discussed on the basis of their own experience using the method of semi-structured interview as a part of a qualitative research.

Keywords

Adaptation, culture, cultural dimensions, cultural standards, acculturation, culture shock, Myanmar (Burma), Geert Hofstede, migration, refugee.

Abstrakt

Pěnková, M. Adaptace barmských imigrantů na českou kulturu. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Diplomová práce se zabývá barmskými přistěhovalci, kteří v České republice získali azyl a nový domov v rámci přesídlovacího programu. Práce je zaměřena zejména na proces adaptace na českou kulturu a na faktory, které tento proces ovlivňují. V teoretické části jsou vymezeny pojmy související s kulturou, adaptací a migrací. V této části jsou uvedeny také instituce působící v České republice, které imigrantům poskytují pomoc a různé služby. V praktické části je problém adaptace zkoumán zkušenostmi samotných barmských imigrantů, kde je proveden kvalitativní výzkum s využitím metody polo-strukturovaného interview.

Klíčová slova

Adaptace, kultura, dimenze kultury, kulturní standardy, akulturace, kulturní šok, Myanmar (Barma), Geert Hofstede, migrace, uprchlík.

Barma nebo Myanmar? V práci je častěji používán název Myanmar, jelikož oficiálním názvem země je od roku 1989 Svazová republika Myanmar. Odůvodněním vlády pro změnu názvu země bylo tvrzení, že označení Barma odkazuje k době britské kolonie. Samotní obyvatelé Myanmaru používají oba názvy země. V minulosti se označení Myanmar používalo především pro oblast obývanou etnickými Barmánci, nikoli ostatními etnickými skupinami. Nacionalistické hnutí ve 30. letech preferovalo označení Barma právě s odvoláním na fakt, že území státu zahrnuje různá etnika. Nicméně vláda v roce 1989 rozhodla, že je situace přesně opačná, tedy že název Myanmar naopak odkazuje k multietnickému složení obyvatelstva, zatímco Barma odkazuje pouze k dominantnímu etniku Barmánců.

Obsah

I. ÚVOD A CÍL PRÁCE	8
II. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
1 KULTURA	10
1.1 DIMENZE KULTURY	14
1.1.1 KULTURNÍ MODEL PODLE GEERTA HOFSTEDEHO	14
1.1.2 KULTURNÍ MODEL PODLE FONSE TROMPENAARSE	15
1.1.3 POROVNÁNÍ KULTURNÍCH MODELŮ HOFSTEDEHO A TROMPENAARSE	17
1.2 KULTURNÍ STANDARDY	17
1.3 KOMPARACE ČESKÉ REPUBLIKY A MYANMARU PODLE HOFSTEDEHO KULTURNÍHO MODELU	18
2 ADAPTACE NA CIZÍ KULTURU	22
2.1 ADAPTACE	22
2.2 FÁZE ADAPTAČNÍHO PROCESU	22
2.3 KULTURNÍ ŠOK/AKULTURAČNÍ STRES	24
2.4 PŘECHODOVÝ MODEL	25
2.5 AKULTURACE	27
2.6 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PROCES ADAPTACE	31
2.7 INTERKULTURÁLNÍ TRÉNINK A KULTURNÍ ASIMILÁTOR	36
3 MIGRACE	37
3.1 IMIGRACE	38
3.2 UPRCHLICTVÍ	39
3.2.1 UPRCHLÍK A AZYLANT	40
3.2.2 PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY UPRCHLICTVÍ	40
3.3 SITUACE V MYANMARU A DŮVODY OPOUŠTĚNÍ ZEMĚ	41
3.4 NEZISKOVÉ ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ IMIGRANTY V ČR	42
III. PRAKTICKÁ ČÁST	44
4 FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	44
5 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	44
5.1 HLAVNÍ CÍL VÝZKUMU	44
5.2 DÍLČÍ CÍLE VÝZKUMU	45

5.3	Hlavní výzkumná otázka	45
5.4	Dílní výzkumné otázky	45
6	METODOLOGICKÝ RÁMEC VÝZKUMU	45
6.1	Výběr výzkumného souboru	45
6.2	Metody zpracování a analýzy dat	46
6.2.1	Operacionalizace a struktura interview	49
6.2.2	Etika výzkumu	51
7	ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	51
7.1	Charakteristika výzkumného souboru	51
7.2	Průběh adaptace	53
7.2.1	Vnímání života v ČR – pozitivní, negativní	57
7.3	Faktory ovlivňující proces adaptace	60
7.3.1	Rodinné zázemí, kontakt s příslušníky stejné národnosti a další podpůrné faktory	60
7.3.2	Vztah k majoritní společnosti	64
7.3.3	Jazyk jako největší překážka při adaptaci	68
7.3.4	(Ne)naplněná očekávání a touha po návratu	70
7.3.5	Zachování vlastních kulturních tradic?	73
7.4	Odlíšnost kulturních hodnot vedoucí k nedorozuměním	75
7.4.1	Smrkání na veřejnosti	76
7.4.2	„Nohy nahore“ nejsou prohřeškem	76
7.4.3	Projev intimity a emocí	77
7.4.4	Individualismus	77
7.4.5	Odlíšný způsob komunikace	78
8	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	79
9	DISKUZE	83
10	NÁVRH NA VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ V PRAXI	88
IV.	ZÁVĚR	91
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	94
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	99
	SEZNAM PŘÍLOH	100

I. ÚVOD A CÍL PRÁCE

Myanmar a Česká republika, dvě země lišící se velikostí, politickým systémem, mentalitou a především odlišnou kulturou.

Situace v Myanmaru je i přes řadu nedávných reforem nepříznivá především z politických důvodů, náboženských rozdílů a i nadále jsou zde porušována lidská práva. Místní lidé před touto situací utíkají do sousedních států, které však nejsou signatáři Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků¹ z r. 1951, a tudíž zde žijí v ilegalitě. Jejich možnosti na začlenění do společnosti s výhledem na normální život jsou tak pro mnoho desítek tisíc uprchlíků z Myanmaru téměř nulové. Jedinou reálnou šanci na normální život pro tyto osoby představují přesídlovací programy. Barmský lid tak opouští rodnou zemi a zapojuje se do tohoto programu, kterého je Česká republika součástí od roku 2008.

Většina Barmců je tak vytržena ze svého domova a kultury, a žijí nový život v cizí zemi, který je zde jistě důstojnější a bezpečnější. Vzhledem k rozdílnosti kultur však může být pro imigranty z Myanmaru adaptace na českou kulturu velmi obtížná a může zde být řada jiných překážek, které jim brání v tom, aby mohli konečně vést plnohodnotný život.

Po příchodu do odlišné hostitelské kultury začíná na jedince působit několik vlivů, které pro něho mohou být úplně nové. Jak jedinec tyto vlivy přijímá a zpracovává je výsledkem působení řady faktorů jako je například jeho osobnost, předchozí zkušenost s dlouhodobým pobytem v zahraničí, odlišnost hostitelské kultury od té domovské, přijetí či odmítání jedince majoritní společností, rodinné a sociální zázemí v dané kultuře, celková připravenost na pobyt atd.

Tato práce se věnuje problematice týkající se barmských imigrantů a jejich adaptačnímu procesu v rámci života v České republice. V práci je věnována pozornost především procesu adaptace na cizí kulturu, tomu, jak tento proces imigranti zvládají a zejména potom faktorům, které ho ovlivňují.

¹ Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků, někdy též nazývaná Ženevská konvence.

K výběru tématu autorku motivovalo její studijní zaměření na problémy jižní a jihovýchodní Asie. Problematika Myanmaru je stále a pravděpodobně ještě dlouho bude aktuálním tématem. Zájem o životní situaci osob, které z této země prchají, byl však vyvolán až po pětiměsíčním pobytu v Thajsku a umocněn návštěvou právě jednoho z uprchlických táborů s uprchlíky z Myanmaru. V tu dobu v táboře působila pracovnice z neziskové organizace, jejíž zkušenosti umožnily lépe pochopit situaci těchto lidí a bylo tak umožněno blíže se seznámit s podmínkami, které mají jak v Thajsku, tak pravděpodobně i v ostatních zemích prvního azylu (např. Malajsie, Indie). V práci je proto zájem soustředěn na jejich život v České republice, který je s vysokou jistotou kvalitnější, avšak proces adaptace může být vzhledem ke kulturním odlišnostem velmi komplikovaný.

Cílem práce je popsat proces adaptace barmských uprchlíků na českou kulturu a faktory, které ho ovlivňují.

Teoretická část práce vychází z dostupné odborné literatury týkající se poznatků především interkulturní psychologie a interkulturní komunikace. Je zde tedy provedena literární rešerše a objasněny pojmy související s tématem práce. Práce je rozdělena do několika hlavních kapitol, z nichž každá se zabývá teoretickými poznatky dané problematiky - kultura, adaptace, migrace. V první části je vymezen pojem kultura a s ním související kulturní dimenze a standardy. Je zde provedeno i porovnání kultury české a barmské společnosti vycházející z kulturního modelu Geerta Hofstedeho. Další část popisuje adaptační proces jedince v novém kulturním prostředí a faktory, které tento proces mohou ovlivňovat. V této části je také představena interkulturní komunikace, která hraje v procesu adaptace významnou roli. V práci je dále popsána problematika migrace a důvody útěku z Myanmaru vycházející ze současné situace v zemi.

V praktické části práce je proveden kvalitativní výzkum a zhodnocen způsob adaptace barmských imigrantů v české společnosti. Výsledky výzkumu jsou v závěru práce interpretovány na základě rozhovorů, které byly prováděny ve spolupráci s příslušníky barmského etnika žijícími v České republice.

II. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Pro tuto část bylo využito studium vybrané problematiky a provedena literární rešerše. Cílem bylo tedy shromáždit všechny důležité poznatky, které jsou o zvoleném problému známé a dostupné. Teoretická část je rozdělena do několika hlavních kapitol. V první kapitole je vymezen pojem kultura a s ním související kulturní dimenze a standardy. V rámci této kapitoly je provedena i komparace obou kultur vycházející z modelu Geerta Hofstedeho, což může pomoci nastínit oblasti, které mohou adaptační proces barmských imigrantů v české společnosti znesnadňovat. Další kapitolou je adaptace na cizí kulturu, ve které jsou mimo jiné popsány jednotlivé fáze adaptačního procesu a faktory, které na tento proces mohou mít pozitivní či negativní vliv. Poslední kapitolou v této části je migrace, kde jsou shrnuty důvody pro migraci a provedeno rozdělení dle typu jednotlivých migrantů. V této části je také objasněna situace v Myanmaru a důvody, které vedou k opuštění země. Poslední část této kapitoly představuje neziskové organizace, které imigranty v České republice podporují.

1 Kultura

Kultura poskytuje celkový rámec, ve kterém se lidé učí uspořádat své myšlenky, emoce a chování ve vztahu k jejich životnímu prostředí. Přestože se lidé v určité kultuře narodí, kultura není vrozená. Je naučená (Brunet – Thornton, 2010, s. 8).

Kultura je velice široký a mnohovýznamný pojem, jelikož pokrývá téměř celý rozsah života společnosti a jednotlivce. Jeho definice se u jednotlivých autorů liší. Pro konkrétní užití pojmu je nutné vnímat souvislost, ve které je právě používán.

Průcha (2007, s. 45) vysvětluje širší a užší pojetí kultury. V širším pojetí kultura zahrnuje všechno, co vytváří lidská civilizace. Jedná se o **materiální výsledky lidské činnosti** – (obydlí, nástroje, průmysl, plodiny, oděvy, telekomunikační a dopravní systémy) a **duchovní výtvoř** (náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systém). Podle užšího pojetí je kultura vztahována spíše k **projevům chování lidí** (zvyklosti, symboly, komunikační normy, zkušenosti).

Někteří autoři se pokusili zmapovat počet existujících definic kultury. Například Kroeber a Kluckhohn (1952) identifikovali přes 160 definic tohoto pojmu (Kroeber & Kluckhohn 1952 in Baumueller 2007, [online]).

Kultura může označovat tradici, konkrétní zvyklosti jednotlivých národů, z jiného pohledu se také může jednat o náboženskou, etnickou či jazykovou identitu (Sartori 2005).

Kulturu v širším pojetí je dle G. Hofstedeho (2006) možné označit jako mentální program a definovat jako kolektivní programování mysli, jenž odlišuje příslušníky jedné skupiny/kategorie lidí od příslušníků jiné skupiny/kategorie lidí. (G. Hofstede, G. J. Hofstede 2006).

"Kultura či civilizace je z etnografického pohledu komplexní celek zahrnující znalosti, přesvědčení, umění, morálku, právo, zvyky a další prvky, které si člověk osvojuje jako člen společnosti" (Taylor 1871).

"Kultura je konfigurace naučeného chování a výsledků tohoto chování, jehož základní elementy si členové kultury mezi sebou předávají" (Linton, 1945).

"Kultura jsou naučené a sdílené vzorce či modely života. Tyto vzorce a modely prostupují všemi aspekty sociální interakce mezi lidmi. Kultura je primárním adaptivním mechanismem lidstva" (Damen 1987).

Velký sociologický slovník (1996) definuje kulturu jako souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšímu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců a skupin, který je fixovaný sociokulturními stereotypy a předávaný prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura vystupuje v podobě výtvorů lidské práce, norem, hodnot, kulturních vzorců², idejí a institucí organizující lidské chování (Průcha 2007).

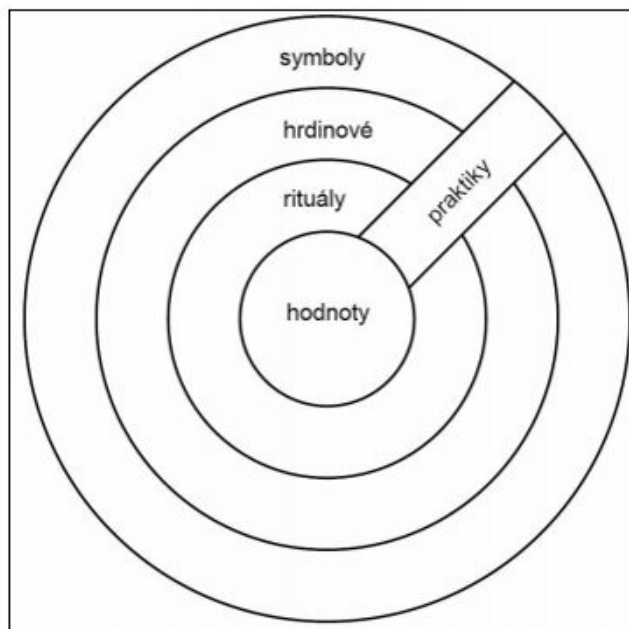
Americký antropolog R. F. Murphy (2004) uvádí, že kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.

² Kulturní vzorce jsou definovány jako naučená a závazná schémata pro jednání ve standardních situacích, navenek vystupující v podobě obyčejů, mravů, zákonů a tabu. (Průcha 2007).

Berry (2002) vysvětluje kulturu ve vztahu k chování lidí, kterou chápe jako produkt minulého chování lidí a jako usměrňovatele budoucího chování lidí. Lidé jsou tedy tvůrci kultury a jsou jí zároveň ovlivňováni.

Geert Hofstede a Gert Jan Hofstede (2006, s. 17) popisují kulturu například pomocí „cibulového diagramu“ (viz. Obr. 1). Jednotlivé části kultury zde jsou vyobrazeny jako vrstvy cibule. To má značit ty části kultury, které bývají považovány za hlubší, základové, více stabilní projevy kultury a ty, které jsou pouze povrchové, tedy snadněji proměnlivé. (G. Hofstede, G. J. Hofstede 2006).

Obr. 1 „Cibulový diagram“ úrovní projevu kultury dle G. a G. J. Hofstede

Zdroj: HOFSTEDE, G. a G. J. HOFSTEDE. Kultury a organizace: Software lidské mysli. 2006.

Diagram je tvořen pojmy symboly, hrdinové, rituály a hodnoty. Znázorňuje to, že symboly jsou nejpovrchnějšími a hodnoty nejzákladnějšími projevy kultury. Hrdinové a rituály se nalézají mezi nimi (G. Hofstede, G. J. Hofstede 2006, s. 17).

Symboly představují prvky verbální i neverbální komunikace (gesta, apod.), předměty či obrazy, které mají pro členy dané kultury určitý význam. Patří sem například i vlajky, styl oblékání a znaky společenského postavení. Často vznikají nové symboly a ty staré mizí, proto jsou tyto projevy kultury zařazeny

do nejsvrchnější vrstvy diagramu. Hrdinové jsou osoby žijící či již zesnulé, reálné či vymyšlené. Vyznačují se charakteristikami, jež jsou v dané kultuře vysoce ceněné a slouží jako příklad ostatním. Rituály jsou kolektivní činnosti, které jsou společensky považovány za velmi podstatné. Týkají se zpravidla forem komunikace, pravidel významných aktů, obchodních či politických úkonů atd. (G. Hofstede, G. J. Hofstede 2006, s. 17).

Z obrázku vyplývá, že jádrem kultury jsou hodnoty, které si jedinec osvojuje velmi časně. Proto jich většina zůstává nevědomých a není snadné o nich hovořit. Jedná se o tendence k preferenci určitých stavů skutečnosti před ostatními. Jsou to pocity, které se týkají rozlišení (mají kladnou a zápornou stranu) – např. zlo vůči dobru, slušné vůči neslušnému. Jedinec v průběhu socializace vstřebává hodnoty předávané blízkým okolím a je možné je nepřímo sledovat z chování lidí v určitých situacích. Jde o hodnoty přenášené z generace na generaci nukleární či rozšířenou rodinou, tak o hodnoty, které jsou charakteristické pro danou kulturu (G. Hofstede, G. J. Hofstede 2006, s. 18).

G. Hofstede a G. J. Hofstede v diagramu označují rituály, hrdiny a symboly jako praktiky, tedy projevy praxe. Jejich kulturní význam spočívá v tom, jakým způsobem jsou tyto praktiky chápány členy dané kultury. Praktiky jsou na rozdíl od hodnot viditelnými částmi kultur a během života je možné si osvojovat nové. To závisí na vnitřní přizpůsobivosti jedince, na potřebě poznávat a učit se novému. V těchto svrchních vrstvách diagramu může být kulturní změna rychlá. Změna kultury je pomalá, pokud jde o jádro cibule (hodnoty). V základních hodnotách je zajištěna značná stabilita, a to i v případě, pokud dochází k náhlým změnám praktik (G. Hofstede, G. J. Hofstede 2006).

Z uvedených definic kultury a jejího vnímání je patrné, že jde opravdu o rozsáhlý komplex různých jevů, ve kterém je zahrnuto několik oblastí, jenž se v definicích autorů často opakují. Je možné tvrdit, že kulturou je zkrátka vše, co lidem umožňuje utvářet jejich svět. Práce se zabývá kulturou, ze které pocházejí imigranti z Myanmaru – tj. **domovská/původní kultura** a kulturou, do které přicházejí – tj. **hostitelská kultura**. Z hlediska odlišnosti těchto dvou kultur je možné usuzovat i odlišné vnímání kulturních hodnot.

Například to, co my považujeme za dobré či špatné, hezké či ošklivé apod., platí pouze v kontextu naší, české kultury. Příslušníci jiných kultur, včetně té barmské, mohou tyto hodnoty vnímat a určovat jinak.

1.1 Dimenze kultury

Jedním z přístupů ke zkoumání kultury je identifikace dimenzí kultury. Dimenze představují „základní tendence v chování příslušníků kultury“ (Nový 1996).

Pomocí dimenzí lze kultury vzájemně porovnávat a popsat jejich obsah na základě toho, jaký důraz je kladen příslušnou kulturou na jednotlivé prvky chování člověka (Javidan, House et. al 2001). Poté je možné usuzovat pravděpodobnost chování, které se od příslušníků určitého národa dá nejvíce očekávat (Lukášová, 2010). Stejně však jako neexistuje universální definice kultury, není možné ani určit universální soubor kulturních dimenzí. Existuje mnoho pohledů, ve kterých se kultury mohou lišit a identifikace souborů dimenzí umožňuje tyto odlišnosti lépe zdůraznit (Javidan, House et. al 2001).

Mezi autory zabývajícími se přístupy ke zkoumání interkulturních odlišností patří například Geert Hofstede, Fons Trompenaars, Edward T. Hall, Shalom Schwartz a R. House. Tito autoři se snažili zařadit národnostní kultury do skupin podle určitých znaků.

1.1.1 Kulturní model podle Geerta Hofstedeho

Hofstede odvodil kulturní dimenze z výzkumu, který provedl v různých národních pobočkách společnosti IBM. Každá dimenze vystihuje určitou stránku kultury, kterou lze měřit a porovnávat s jinými kulturami. Skládá se z různých jevů či trendů, které se v dané společnosti vyskytují. Ve svém původním výzkumu pracoval pouze se čtyřmi dimenzemi, k nimž později přibyly ještě další dvě (Hofstede, 2010).

Podle dimenzionálního kulturního modelu, který Hofstede za posledních čtyřicet let vytvořil, je možné klasifikovat a rozumět různým kulturám díky následujícím indexům (Hofstede, 2010):

- **Vzdálenost moci (Power distance index)** - vyjadřuje míru nerovnosti mezi lidmi, která je v dané společnosti očekávána a akceptována. Pokud

je vzdálenost moci vysoká, je v dané kultuře či společnosti očekáváno dodržování určité hierarchie.

- **Individualismus vs. kolektivismus** - vyjadřuje, do jaké míry jsou jedinci integrováni do skupin a zda jednájí jako samostatní a nezávislí jednotlivci nebo naopak jako členové určitých skupin. V kolektivistických kulturách jsou obvyklé velmi pevné vazby na skupinu (rodina, skupina blízkých přátel, apod.). V individualistických kulturách je naopak kladen důraz na osobní úspěch a jednatel vystupuje sám za sebe.
- **Maskulinita vs. femininita** - týká se rozdělení rolí mezi muži a ženami, poukazuje na to, jak se k těmto genderovým rolím ve společnosti přistupuje. Maskulinní kultury mají vyšší sklon k materialismu, přímočarosti až agresivitě při řešení konfliktů. Femininní společnosti se více zaměřují na vztahy a na rozdíl od těch maskulinních jsou zde dívky i chlapci vychováváni stejně.
- **Vyhýbání se nejistotě (Uncertainty Avoidance Index)** – vyjadřuje míru tolerance společnosti k nejistotě, dvojznačnosti a potřeby předcházet a zabraňovat situacím, které nejistotu vyvolávají.
- **Dlouhodobá orientace (Long-term orientation/Pragmatism)** - popisuje, zda se jednotlivé kultury orientují na dlouhodobé nebo naopak na krátkodobé cíle. Kladný pól této dimenze vyjadřuje dynamickou orientaci na budoucnost, záporný více na minulost a současnost.
- **Požitkářství vs. zdrženlivost (Indulgence versus restraint)** - bere v úvahu štěstí, životní kontrolu, důležitost volného času, přátele. Na opačném pólu „zdrženlivosti“, stojí přesvědčení, že takové uspokojování je nutné potlačit a regulovat přísnými společenskými normami.

1.1.2 Kulturní model podle Fons Trompenaarse

Holandský teoretik Fons Trompenaars (1998) přistupuje k analýze národních kultur jiným způsobem. Kulturu chápe jako „*způsob, jakým skupina lidí řeší problémy a dilemata*“. Každá kultura se tak odlišuje od těch ostatních a tyto

přístupy je podle jeho teorie možné rozdělit do tří základních oblastí: **a) vztah k ostatním lidem**, **b) vztah k času**, **c) vztah k životnímu prostředí**. V rámci těchto kategorií následně identifikoval sedm dimenzí kultury, přičemž pět z nich vychází ze vztahu k druhým lidem (Trompenaars, Hampden-Turner 1998).

Vztah k ostatním lidem:

- **Universalismus vs. partikularismus** – universalistický přístup je založen na pravidlech (je definováno co je správné a to platí); v partikularistických kulturách je větší pozornost soustředěna na vztahy, jedinečné okolnosti a přátelství (pro blízké osoby je možné udělat i to, co není dovoleno).
- **Individualismus vs. komunitarismus** – v kolektivistických kulturách stojí v popředí zájmu skupina, v individualistických kulturách se členové soustředí na sebe samé.
- **Neutralita vs. emocionalita** – členové v neutrálních kulturách neodhalují své pocity a často emoce potlačují; naopak je tomu u příslušníků emocionálních kultur, kteří své pocity verbálně i neverbálně odhalují a přirozeně emoce projevují.
- **Specifičnost vs. difúznost** – pro příslušníky specifických kultur je typické přímé a účelové jednání; v difúzních kulturách je jednání lidí nepřímé, působí často dvojnásobně a vyhýbavě.
- **Orientace na dosahování vs. orientace na přisuzování** – souvisí se způsobem získávání statusu v daných kulturách; v kulturách orientovaných na dosahování je status odvozen od úspěchu. V kulturách orientovaných na přisuzování je status určen podle věku, původu, profese či vzdělání apod.

Vztah k času:

Způsob, jakým jednotlivé společnosti pohlíží na čas, se také liší. V některých není minulost důležitá a soustředěnost je věnována spíše plánům do budoucna a v jiných je tomu zase naopak.

- **Orientace na minulost, přítomnost či budoucnost** - Kultury orientované na minulost kladou důraz na původ rodiny či národa, historii a tradice, respekt je projevován předkům a starším lidem. Pro příslušníky kultur orientovaných na přítomnost jsou důležité aktuální situace a v kulturách orientovaných na budoucnost je typická soustředěnost na budoucí úspěch.

Vztah k životnímu prostředí:

- **Vnitřní orientace vs. vnější orientace** – tyto orientace je možné rozlišit podle vztahu k přírodě a okolí; v kulturách s vnitřní orientací jedinci přizpůsobují své okolí svým potřebám a chovají se k němu dominantně; členové kultur s vnější orientací preferují adaptabilitu a jsou přesvědčeni o tom, že je potřeba žít v určité harmonii a souladu s okolní přírodou.

1.1.3 Porovnání kulturních modelů Hofstedeho a Trompenaarse

Fons Trompenaars nahlíží na kulturu více ze široka, jelikož přidává další dimenze a zkoumá i vztah k okolí a osobní život, na rozdíl od G. Hofstedeho, jehož výzkum byl spojen především s hodnotami v pracovním prostředí. Na základě dimenzí F. Trompenaarse je pravděpodobně jednodušší vymezit doporučení pro mezikulturní spolupráci, avšak výzkum zasahuje více do soukromí, a proto mohou být jeho výsledky zkreslené. Otázkou je, jaký postoj autoři ke kulturním rozdílům zaujímají a jaké závěry z nich vyplývají. Je patrné, že dle Trompenaarse není cílem pouze jejich uvědomění si a projevení vzájemného respektu, ale odlišnost kultur by měla vést i k jejich vzájemnému obohacení. Naopak u Hofstedeho výzkumu jde zejména o pochopení kulturních odlišností, které je nutné v kontextu dané kultury respektovat.

1.2 Kulturní standardy

Kulturní standardy popisují kulturu podrobněji a zobrazují lépe konkrétní způsob jednání než kulturní dimenze. Výhodou výše zmíněného dimenzionálního pojetí kultur je měřitelnost kulturních rozdílů, zatímco kulturní standardy definují jejich kvalitativní stránku (Niklesová 2006,

[online]]. Tato koncepce představuje přístup, který má sloužit k pochopení rozdílného chování členů jednotlivých kultur navzájem (Dufková 2014, [online]).

Koncept kulturních standardů rozpracoval německý profesor psychologie A. Thomas, který je popisuje jako konkrétní sociální normy a vlastnosti jedné kultury, které je možné pozorovat v interakci s odlišnými kulturami. Kulturní standardy definuje jako „*způsoby vnímání, myšlení, hodnocení a jednání, které většina příslušníků jedné určité kultury považuje za obvyklé, normální, typické a společensky závazné jak pro sebe, tak pro ostatní*“. Pomocí těchto standardů je možné posuzovat, regulovat a řídit chování vlastní i ostatních. Kulturní standardy mají regulační funkci v různých situacích i při jednání s různými lidmi (Nový, Schroll-Machl 2007).

Rozdílné kulturní standardy vedou k rozdílnému vnímání a interpretaci chování a mají vliv i na interkulturní komunikaci. Znalost kulturních standardů může komunikaci ulehčit, jelikož je snáze dešifrovatelná. Problémem však může být množství a různorodost kulturních standardů (Niklesová 2006).

V procesu adaptace barských imigrantů na běžný život v České republice jistě dochází k různým nedorozuměním plynoucím právě z kulturních standardů obou kultur. Proto je vhodné na základě jejich vlastních zkušeností a zážitků vyvodit typické kulturní vzorce chování a pomocí těchto vzorců vysvětlit chování v interakci s příslušníky hostitelské kultury. Ve výzkumu v praktické části je proto mimo jiné věnována pozornost i situacím, ve kterých jsou nedorozumění mezi těmito kulturami typické.

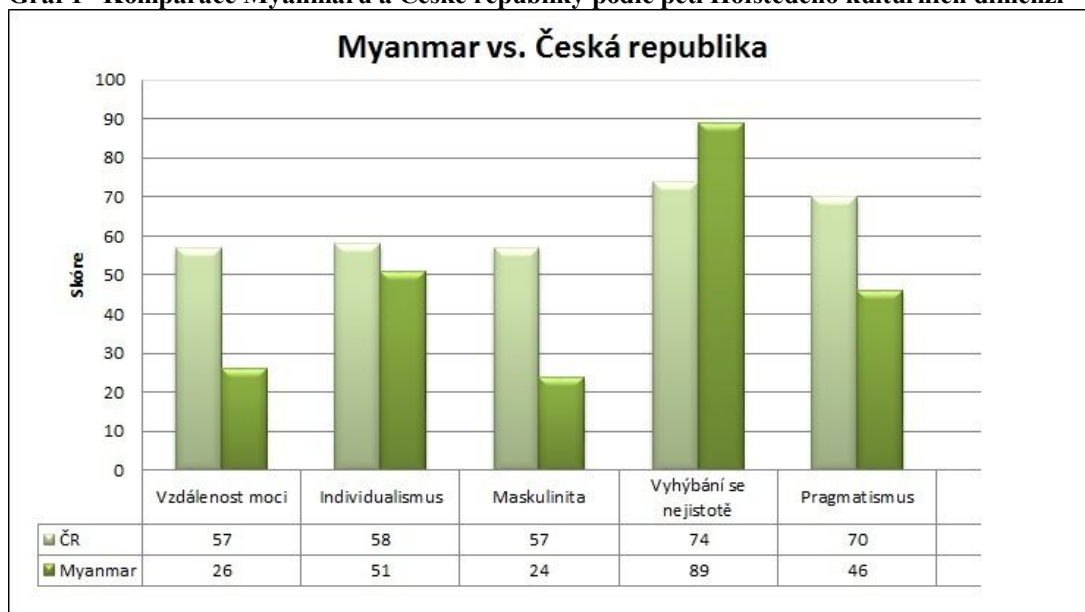
1.3 Komparace České republiky a Myanmaru podle Hofstedeho kulturního modelu

Myanmar je jednou ze zemí, která nebyla zahrnuta do původního výzkumu Geerta Hofstedeho, ani Franse Trompenaarse. Následující poznatky o kultuře Myanmaru jsou tedy čerpány z výzkumné studie barské kultury založené na Hofstedeho kulturním modelu, který provedl Charles Rarick a Inge Nickerson na Floridské univerzitě v Miami.

Myanmar je silně buddhistickou zemí, která si zachovala mnoho tradičních hodnot a kulturních praktik. Výzkum umožnil tyto významné kulturní charakteristiky klasifikovat podle Hofstedeho kulturních dimenzí. Aby bylo možné posoudit barmskou kulturu pomocí Hofstedeho modelu, bylo do výzkumu zapojeno 37 vybraných obyvatel Myanmaru, kterým bylo položeno 26 otázek sestavených tak, aby mohlo být následně posouzeno pět jeho dimenzí v kontextu barmské kultury. Velikost výzkumného vzorku se může zdát poněkud malá, avšak autoři tento počet přisuzují naprosto stejnému počtu osob v Hofstedeho původní klasifikaci Pákistánu. Výsledky průzkumu ukázaly, že kultura Myanmaru se vyznačuje nízkou vzdáleností moci, vysoce feminní společností, spíše individualismem, vysokou mírou vyhýbání se nejistotě a střednědobé orientaci. Výsledky jsou poněkud překvapující, jelikož se ukázalo, že Myanmar má pouze málo společného se sousedními zeměmi v jihovýchodní Asii (Rarick, Nickerson 2006).

Otázkou však je, zda se ve výzkumu jednalo o etnické Barmánce či jedince pocházející z etnických menšin. V Myanmaru je totiž 135 etnik, které se dělí do devíti skupin. Dominantní skupinou jsou právě etničtí Barmánci. Menšinové skupiny potom tvoří například Šanové, Karenové, Rakhinové, Čjinové, Monové, Arakanci, Kačjinové, atd. (Burmese Cultural Profile 2005, [online]). Přestože existuje řada hodnot a přesvědčení, která jsou společná, mnoho kulturních prvků se v každé této skupině liší. Etnické menšiny mají například i své vlastní jazyky. V našem případě se jedná zejména o uprchlíky pocházející z těchto menšin, jelikož právě oni jsou v Myanmaru pronásledováni a prchají ze země.

Graf 1 Komparace Myanmaru a České republiky podle pěti Hofstedeho kulturních dimenzí

Zdroj: Zpracováno z: The Hofstede Centre, Dostupné z: <<http://geert-hofstede.com/>>; Rarick, Nickerson: An Exploratory Study, 2006.

Graf vyjadřuje skóre dosažené v jednotlivých kulturních dimenzích zemí České republiky a Svazové republiky Myanmaru. Na základě těchto hodnot je možné porovnat kulturní odlišnosti těchto zemí. Z grafu je patrné, že země se nejvíce liší v dimenzích maskulinity a vzdálenosti moci.

Česká společnost je více maskulinní. V takových společnostech lidé raději „žijí, aby mohli pracovat“ než „pracují, aby mohli žít“. Naopak je tomu v případě Myanmaru, tedy výrazně femininní kultury, kde je důraz kladen především na kvalitu života.

Co se týká vzdálenosti moci, Česká republika se v této dimenzi nachází mezi zeměmi s vyšší vzdáleností moci, oproti Myanmaru, kde je tolerance k nerovnostem ve společnosti velmi nízká. To může být mimo jiné i odrazem hospodářského programu, který byl zaveden po vyhlášení nezávislosti Myanmaru a prosazoval ekonomickou rovnost ve společnosti.

Země se liší i v dimenzi dlouhodobé orientace, kde je skóre v případě České republiky výrazně vyšší než v případě Myanmaru, kde se pohybuje spíše v mezních hodnotách.

V ostatních dimenzích se hodnoty obou zemí pohybují v podobném rozsahu. Česká společnost je však považována za více individualistickou, lidé

preferují volnější společenské vazby a od jedinců se očekává, že se postarají sami o sebe či pouze o své nejbližší rodinné členy.

Vzhledem ke znalostem jihoasijské kultury se v případě Myanmaru může výsledek v dimenzi individualismu zdát poněkud překvapující, jelikož společnost v zemi řadí spíše k individualistické a tím se výrazně odlišuje od svých sousedů (Thajsko, atd.), kteří se vyznačují silně kolektivistickou kulturou. Rarick a Nickerson (2006) uvádějí, že mírný sklon k individualismu může reflektovat zoufalá politická situace v Myanmaru, kde jsou lidé více individualisticky orientovaní právě v okamžiku, kdy se jedná o přežití.

Obě kultury jsou charakteristické vysokou mírou vyhýbání se nejistotě. Země s takovou preferencí vytvářejí striktní zákony, pravidla a nejsou příliš tolerantní k neobvyklému chování a názorům.

Pro lepší orientaci jsou výsledky shrnuty v následující tabulce (Tab. 1).

Tab. 1 Česká republika vs. Myanmar podle Hofstedeho kulturního modelu (shrnutí)

ČESKÁ REPUBLIKA	MYANMAR
PDI - Vzdálenost moci	
57: hierarchie mezi výše a níže postavenými ve společnosti přijímána	26: nízká míra akceptace nerovností ve společnosti
IDV - Individualismus	
58: individualistická společnost, volnější společenské vazby	51: mírný sklon k individualismu, ale na rozhraní s kolektivismem
MAS - Maskulinita	
57: maskulinní společnost, lidé raději „žijí, aby mohli pracovat“, od lídrů se očekává rozhodnost a asertivita	24: zcela femininní společnost, kvalita života znamením úspěchu, stejná výchova dívek i chlapců, důležitost mezilidských vztahů
UAI - Vyhýbání se nejistotě	
74: vysoká míra vyhýbání se nejistotě, striktní zákony a pravidla, neobvyklé chování a názory nejsou moc tolerovány	89: vysoká míra vyhýbání se nejistotě, obava z nejednoznačných či neznámých situací, tvorba zákonů a pravidel
LTO - Dlouhodobá orientace	
70: vysoce pragmatická společnost (dlouhodobá orientace), sklon k úsporám a investicím, vytrvalost při dosahování výsledků	46: střed, střednědobá orientace

Zdroj: Zpracováno z: The Hofstede Centre, Dostupné z: <<http://geert-hofstede.com/>>; An Exploratory Study, 2006)

Tyto kulturní odlišnosti se mohou projevit i v adaptačním procesu. V případě výrazného rozdílu v respektování nerovností ve společnosti může poměrně široce zavedená hierarchie v české společnosti působit barským imigrantům potíže při návštěvě úřadů, dětem ve škole či jiných institucí apod.

2 Adaptace na cizí kulturu

2.1 Adaptace

Adaptace je obecně chápána jako proces aktivního přizpůsobování člověka životním podmínkám a jejich změnám (Bedrnová, Nový 2007).

Morgensternová (2007) uvádí, že adaptace je přizpůsobení se novým podmínkám, ale také umění zachovat si duševní pohodu, pocit bezpečí a zdraví při výrazné změně životních podmínek (Morgensternová 2007).

Kulturní adaptace je dlouhodobý proces přizpůsobování se novému prostředí. Přizpůsobivost jedince v odlišné kultuře závisí do určité míry na hostitelském prostředí – zda je vůči imigrantům vítající či spíše nepřátelské. Existují tři přístupy ke zkoumání kulturní adaptace zohledňující význam jednotlivce či kontextové/environmentální vlivy v procesu adaptace:

- společensko-vědní přístup (Social Science)
- interpretační přístup (Interpretive)
- kritický přístup (Critical)

Přístup společensko-vědní vyzdvihuje roli osobnostních charakteristik jedince, interpretační se zaměřuje na zkušenosti migrantů v kontextu adaptace a kritický zkoumá roli větších souvislostí mající vliv na kulturní adaptaci – instituce, historii, politiku a ekonomickou strukturu (Martin, Nakayama 2010).

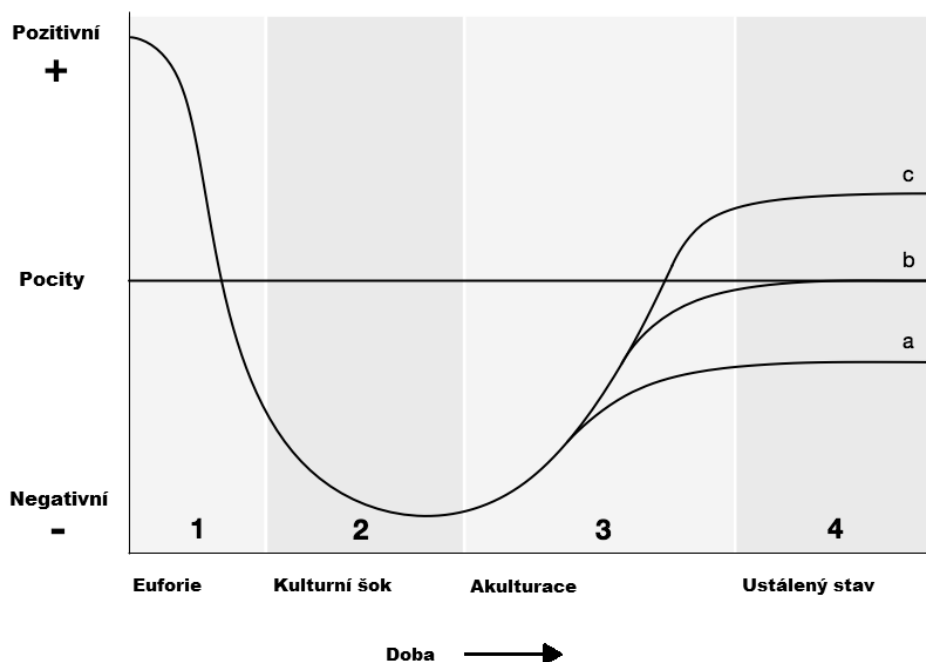
Adaptace hraje důležitou roli v případě, kdy se jedná o přežití určitého menšinového etnika ve styku s majoritní etnickou skupinou (Průcha 2007).

Každý člověk je jiný a i jeho zážitek při prvním kontaktu s novou kulturou je jedinečný. Přesto však jsou určité fáze, kterými při adaptačním procesu prochází téměř každý jedinec (Government of Canada 2010, [online]).

2.2 Fáze adaptačního procesu

Jednotlivé fáze adaptačního procesu vystihuje akulturační křivka (viz. Obr. 2). Na vertikální ose diagramu jsou zobrazeny pocity a na horizontální ose čas.

Obr. 2 Akulturační křivka

Zdroj: HOFSTEDE, G. a G. J. HOFSTEDE. *Kultury a organizace*. 2006., s. 244

- Fáze 1 - **euforie**: Období nadšení trvá většinou jen krátkou dobu. Zahrnuje vzrušení z cestování a poznávání nové země. Situace uprchlíků je ale přeci poněkud jiná, jelikož oni přichází do země s naprosto jiným účelem než je cestování (více viz. kapitola č. 3).
- Fáze 2 - **kulturní šok**: Období, ve kterém začíná skutečný život v cizím, novém prostředí.
- Fáze 3 - **akulturace**: Přichází v dobu, kdy se jedinec pomalu učí žít v nových podmínkách, přijímá některé z místních hodnot, stoupá jeho sebedůvěra.
- Fáze 4 - **ustálený stav**: V této fázi je opět nalezen stálý stav mysli. Jedná se o přizpůsobení, kdy je jedinec adaptován, rozumí dříve neznámé kultuře, navazuje nové přátelské vztahy a úzkost či ostatní nepříjemné pocity se dostávají již jen příležitostně. Ve srovnání s domovem může být tento stav negativní (**4a**) – člověk se cítí nadále cizí a odmítaný; stejně dobrý (**4b**) – bikulturní/stejná adaptace na nové jako na domovské podmínky nebo dokonce lepší (**4c**).

2.3 Kulturní šok/akulturační stres

Termín kulturní šok poprvé představil antropolog Kalervo Oberg v roce 1954, který tomuto pojmu přidělil následující definici: „*úzkost ze ztráty důvěrně známých znaků a symbolů sociálního styku a jejich nahrazení jinými podněty, které se zdají být podivné*“. Nové a neznámé věci často vzbuzují úzkost a frustraci, na kterou jedinec nejprve reaguje odmítnutím a následně přizpůsobením (Oberg 1960).

Hodnoty národních kultur jsou rozdílné, a proto při příchodu do odlišné kultury začíná jedinec zažívat určitou formu kulturního šoku. Hodnoty, které jsou osvojovány v průběhu socializace od raného dětství v rodné zemi, jsou vnímány jako samozřejmé, jako kdyby byly nevědomé, a na nich jsou založeny vědomé, povrchnější projevy. I přes snahu osvojit si některé rituály (např. jak pozdravit, ptát se či odpovídat na otázku „jak se máte?“) nové národní kultury, je pro člověka náročné vnímat hodnoty, na kterých jsou založeny. Jedinec začínající žít v cizí zemi se v určitém smyslu vrací do vývojově mladších stádií a je nucen si osvojovat nové způsoby chování v nových situacích. Člověk se ocitá v situaci spojené s pocitem bezmoci, rozhořčením vlastní nedostatečnosti a ztíženou orientací v běžných životních situacích. To často vede ke vzniku nepřátelství a odporu vůči nové kultuře. Dochází tak ke kulturnímu šoku, který značně ovlivňuje psychiku jedince. Mezi uprchlíky a vystěhovalci je jisté procento těch, kteří začnou trpět vážnou tělesnou či duševní chorobou a zvláště v prvním roce trpí silným steskem po domově (G. Hofstede, G. J. Hofstede 2006).

Oberg (1960) uvádí šest hlavních příznaků typických pro kulturní šok:

- **vypětí** vzniklé úsilím vkládaným do procesu adaptace
- **pocit ztráty** související s absencí blízkých osob, dřívější profese, sociálního statutu, majetku atd.
- **pocit odmítání** - představitelé jiné kultury jedince odmítají a on odmítá přijímat prvky této nové kultury
- **pocit ze ztráty identity** - nesoulad kulturních hodnot, rolí, očekávání
- **úzkost**, někdy i odpor či dokonce **agrese** při uvědomění si kulturních odlišností

- **pocit bezmoci** plynoucí ze snížené schopnosti vypořádat se s novým prostředím

J. W. Berry (2005) upřednostňuje před označením „kulturní šok“ pojem „**akulturační stres**“. Pojem „šok“ totiž nese pouze negativní význam a zkrátka jednoznačně naznačuje potíže při kontaktu s cizí kulturou. Zatímco pojem stres obvykle evokuje negativní zkušenosti, v oblasti psychologie je možné rozlišovat stres negativní a stres pozitivní. Pojem stres v sobě tedy zahrnuje pozitivní aspekt a je možné se s ním vyrovnat. Vzhledem k tomu, že akulturace má jak pozitivní, tak negativní aspekty, pojem akulturační stres lépe vystihuje proces, ke kterému během akulturace dochází (Berry 2005, s. 708).

U různých etnických skupin imigrantů bylo zjištěno několik poznatků o akulturačním stresu či určitých traumatech, kterými mnozí často prochází. Podrobné výzkumy byly provedeny například v Austrálii – vztah mezi etnickou identitou a psychologickou tísní (Nesdale, Rooney a Smith 1997) nebo ve Finsku (Liebkind a Jasinskaja-Lahti 2000). Některé výzkumy například ukázaly, že čím více se imigranti se svou etnickou skupinou identifikují, tím více jsou přesvědčeni, že mají při své adaptaci na nové prostředí „externí oporu“ (pocit, že existují lidé, na které se mohou spolehnout). Imigranti se tak ocitají v rozporu, kdy usilují o to, aby byli dominantní populací v hostitelské zemi co nejlépe přijímáni, a současně mají strach opustit svou oporu, tedy vlastní etnickou identitu. Čím více však na své etnické identitě lpí, tím vyšší je pravděpodobnost, že se stanou terčem předsudků či diskriminace ze strany hostitelské země (Průcha 2010).

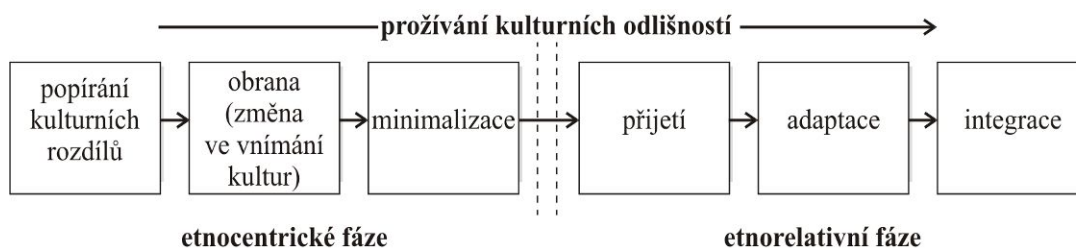
2.4 Přechodový model

Kulturní šok a adaptace jsou vnímány jako běžná součást zkušenosti jedince. Podle Bennetta (1998) jsou kulturní šok a adaptace stejné jako všechny ostatní přechody. Takovým přechodem je i přesun z jedné země do druhé. Všechny přechodové zkušenosti zahrnují změny, včetně nějaké ztráty i obohacení jednotlivce. Například, když se lidé vezmou, mohou ztratit nezávislost, ale získají partnerství a intimitu. Když studenti odjedou studovat do zahraničí,

opustí své přátele a zvyky, ale získají přátele nové a s tím i nové způsoby chování. Kulturní adaptace částečně závisí na jednotlivci. Každý člověk má svůj způsob jak nakládat s novými situacemi (Martin, Nakayama 2010).

Bennett vytvořil „vývojový model interkulturní senzitivity“, který se skládá ze šesti stupňů směrem od etnocentrismu až k přijetí odlišnosti nazývané etnorelativismem (Morgensternová, Šulová 2007):

Obr. 3 Vývojový model interkulturní senzitivity (Bennett)

Zdroj: Zpracováno z: Developmental Intercultural Competence Using Cultural Detective Online. Cultural Detective Blog [online], 2013.

- **Popření** – vlastní kultura je považována za jedinou správnou a od ostatních je držen odstup jak psychický, tak i fyzický; nejsou zde téměř žádné příležitosti ke konfrontaci s odlišností, a tak ani není možné její existenci zažít.
- **Obrana** – v tomto stupni již jedinec cizí kulturu odmítá a má sklon ke stereotypizování a rasismu či diskriminaci. Někdy může dojít i k tzv. zvratu, kdy člověk druhou kulturu hodnotí nadřazeně a svůj vlastní kulturní původ ponižuje.
- **Minimalizace** – poslední fáze etnocentrismu; strategie pro vyhnutí se kulturním rozdílům; dochází k uvádění podobností, které nad kulturní odlišností převládají.
- **Přijetí** – přechodná fáze k etnorelativismu; kulturní odlišnost je akceptována, ale nemusí vždy znamenat oblibu či souhlas.
- **Adaptace** – tato fáze nastává po intenzivnějším kontaktu s cizí kulturou, kdy se jedinec stává kulturně empatickým.
- **Integrace** – člověk je schopen přijmout identitu nové kultury, přičemž je možná i ztráta původní kulturní identity (je na jedinci, zda si ji udrží).

2.5 Akulturace

Klasické vymezení pojmu akulturace bylo předloženo americkými antropology (R. Redfield, R. Linton a M. J. Herskovits) v r. 1935. Dle jejich názoru akulturace zahrnuje jevy vzniklé v období, ve kterém skupiny jednotlivců příslušející k odlišné kultuře, vstupují do stálého a bezprostředního kontaktu, který vede k následným změnám v původních kulturních vzorcích jedné či obou skupin (American Anthropologist 1936, [online]).

Později přibývaly další definice a na tento pojem bylo nahlíženo z mnoha pohledů (může se týkat jedince, skupiny či určité úrovně kultury).

Akulturace je kulturní změna způsobená přímým a dlouhotrvajícím stykem mezi společnostmi (Murphy 2004).

Brouček definuje akulturaci jako sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Akulturace zahrnuje jak přebírání jedněch prvků z jiné kultury, tak vylučování jiných nebo jejich přetváření (Brouček 1991 in Průcha, 2007).

Akulturace je analýza procesu kulturní změny, ke které dochází prostřednictvím kontaktů dvou odlišných kultur, jež na sebe vyvíjejí nestejný tlak (Soukup 2004).

Akulturaci imigrantů je možné chápat jako proces kulturních a sociálních změn nastávajících při kontaktu imigračních skupin s dominantní kulturou. Berry (2001) definuje čtyři akulturační strategie zaujímané imigrační skupinou podle toho, zda si imigranti zachovávají svá kulturní specifika, a zda se podílejí na každodenních interakcích s majoritní kulturou. Strategie zaujímající dominantními společnostmi jsou zcela kompatibilní s těmi, které zaujímají imigrační skupiny. V obou případech se tedy jedná o následující strategie:

- Strategie **asimilace**³ - jednotlivci se vzdávají svého kulturního dědictví, přijímají kulturu majoritní společnosti a zapojují se do jejího každodenního života (Berry 2011). Je zde předpoklad častého kontaktu

³ Asimilace je postupné včleňování jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury tak, že znaky původní kultury se ztrácejí a jsou nahrazovány znaky dominantní, přejímané kultury (Brouček 1991 in Průcha, 2007).

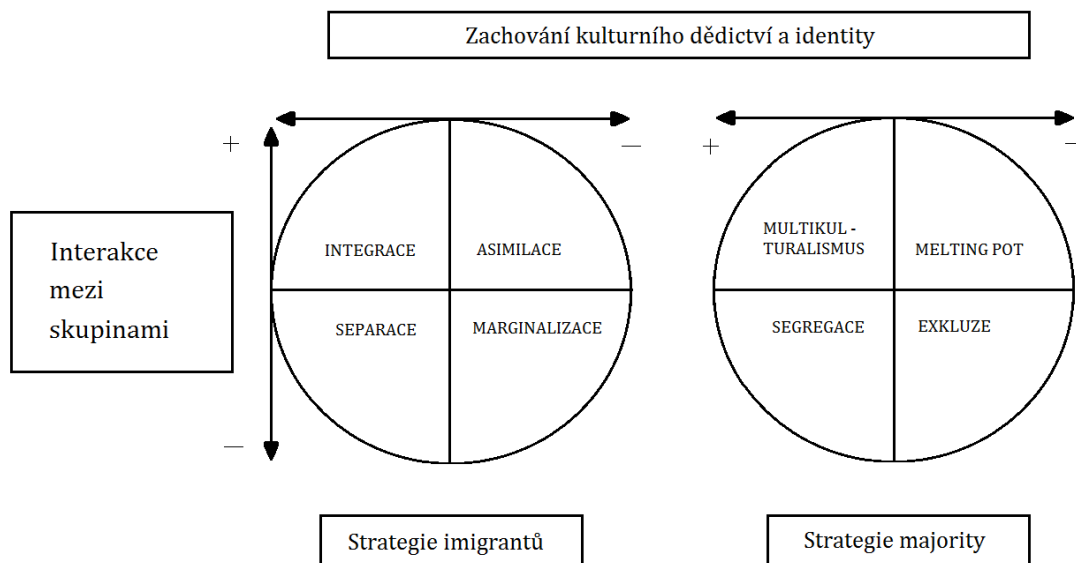
imigrantů s příslušníky hostitelské země, poznávání a osvojování jejich jazyka, hodnot, norem a zvyklostí (Průcha 2007).

- Strategie **separace** - minoritní společnost si zachovává svá kulturní specifika a současně se vyhýbá kontaktu se členy dominantní populace v hostitelské společnosti (Berry 2011). Průcha (2007) uvádí, že v případě této strategie se nejedná o adaptaci, jelikož imigranti nepovažují kontakt s dominantní kulturou a jejími příslušníky za důležitý a jsou od ní jistým způsobem spíše izolováni.
- Strategie **integrace** - pokud je zachován jistý stupeň původní kultury a zároveň se imigranti stávají součástí každodenního života majoritní společnosti (Berry 2011). V případě této strategie mají podle Průchy (2007) integrovaní imigranti dvojí kulturní identitu – původní a nově získanou (Průcha 2007).
- Strategie **marginalizace** - menšinová společnost nemá zájem na zachování svého kulturního charakteru a ani nemá velký zájem účastnit se interakce s jinou kulturou - často z důvodu vyloučení či diskriminace (Berry 2011). Identita takových jedinců není kulturně opřena ani o kulturu vlastních rodičů, ani o kulturu hostitelské země a identifikují se pouze se subkulturou své vlastní skupiny (Průcha 2007).

Pro strategii asimilace existuje obdobně strategie „Melting pot“. V tomto případě dochází k tzv. „přetavení kultur“ a vzniká nová kultura. Pro tuto nově vzniklou kulturu není důležité, která kulturní specifika byla zachována, jelikož pozornost je věnována intenzivním interakcím mezi jednotlivci. Se separací je plně kompatibilní strategie segregace, kdy jsou minoritní skupiny organizovány do izolovaných enkláv. Dominantní společnost i imigranti mají zájem zachovat svou kulturu a komunikace mezi nimi je zajištěna různými zprostředkovateli. Pro marginalizaci je definovaná strategie sociálního vyloučení – exkluze (Berry 2001, s. 619). (Viz. Obr. 4)

Při adaptaci v hostitelské zemi imigranti většinou uplatňují strategii integrace, zatímco členové dominantní populace v této zemi u imigrantů upřednostňují strategii asimilace (Průcha 2010).

Obr. 4 Interkulturní strategie imigrantů a hostitelské společnosti

Zdroj: Zpracováno z: BERRY, J. W. Cross-cultural psychology: research and applications. 2011.

Berry (2006) tvrdí, že pouze tehdy, pokud je majoritní společnost vymezena jako multikulturní, je možná integrace imigrantů do této společnosti. Strategie integrace je tedy plně kompatibilní se strategií multikulturalismu. Pro úspěšné uplatňování strategie integrace je potřeba vzájemného kompromisu mezi majoritní společností a menšinovými skupinami. To představuje přijetí práva pro všechny etnické či kulturní skupiny na život v jedné společnosti. Dominantní společnost musí tedy vytvářet vhodné předpoklady, kterými je například nízký stupeň diskriminace a předsudků, ale také přizpůsobení své institucionální sítě (vzdělávací, zdravotní a pracovní), aby co nejlépe vyhovovala potřebám všech skupin v ní žijících. Pro menšinové skupiny vyžaduje tato strategie osvojení si základních hodnot majoritní společnosti (Berry 2006).

Martin a Nakayama (2010) uvádí, že je nutné zvážit i přijímání hostitelské kultury směrem k imigrantům. Vědci poukazují na to, že mnoho zkušeností migrantů nezapadá přehledně pouze do jedné ze čtyř Berryho strategií. Migranti mohou přecházet z jedné do druhé v závislosti na kontextu, což vedlo k vytvoření páté strategie, tzv. **kulturní hybridity**. Migranti a jejich rodiny často kombinují tyto čtyři různé způsoby související se vztahem k hostitelské společnosti – občas se asimilují, jindy se integrují, separují a někdy využívají

strategii marginalizace. Kombinace těchto strategií vytváří vztah vůči hostitelské kultuře zvaný kulturní hybridita. Jedinec, který se ocitne v nové kultuře, může zároveň toužit po ekonomické asimilaci (např. v zaměstnání), jazykové integraci a sociální separaci (uzavření sňatku s někým ze stejné skupiny a stýkání se pouze se členy z této skupiny). Mnoho lidí příslušících k několika kulturám, a jenž není snadné zařadit do žádné z těchto skupin, je také považováno za kulturní „křížence“ (Martin, Nakayama 2010).

Také kanadský badatel Richard Y. Bourhis (1997) spolu se svými kolegy rozvinul Berryho model akulturačních strategií tak, aby odrážel perspektivu obou skupin vstupujících do akulturačního procesu. Bourhis se neřídil pouze akulturační orientací skupiny přistěhovalců, ale také akulturační orientací příslušníků majoritní společnosti. Problematika byla tedy zkoumána ve dvou rovinách. Jednou je vztah představitelů dominantní skupiny vůči zachování si vlastní kulturní identity na straně imigrantů, druhou pak jejich vztah ke společnému sdílení vlastní kultury. Akulturační směry obou skupin Bourhis pojmul podobně jako Berry, přičemž jedinou výjimkou je rozdělení akulturační strategie marginalizace na dvě samostatné kategorie. Z perspektivy dominantní skupiny jde o strategie exkluze a individualismu, z pohledu skupin přistěhovalců o strategie anomie a individualismu. Toto dělení vychází z úvahy o tom, že jednotlivec nemusí vždy ztratit svou kulturní identitu a na základě takto vnímané akulturace vypracoval Bourhis jeho **interaktivní akulturační model** zahrnující výsledky interakce akulturačních směrů dvou kulturních skupin. Jsou zde popsány tři různé výsledky v závislosti na souladu či nesouladu mezi orientacemi imigrantů a hostitelské společnosti. Tyto výsledky zahrnují komunikační vzorce, postoje mezi etniky a psychologický well-being. První možný výsledek je konsensuální – je založen na obecné shodě mezi představiteli obou skupin, druhý je problematický – pramení pouze z částečné shody, a třetím výsledkem je konflikt (Bourhis et al. 1997). Bourhisův interaktivní akulturační model vystihuje lépe následující tabulka (Tab. 2).

Tab. 2 Interaktivní akulturační model (IAM) – výsledky propojení akulturačních směrů hostitelské společnosti a skupiny imigrantů

HOSTITELSKÁ/ PŘIJÍMAJÍCÍ SPOLEČNOST: ORIENTAČNÍ SMĚR	SKUPINA IMIGRANTŮ – ORIENTAČNÍ SMĚR				
	INTEGRACE	ASIMILACE	SEPARACE	ANOMIE	INDIVIDUALISMUS
INTEGRACE	Obecná shoda	Částečná shoda	Konflikt	Částečná shoda	Částečná shoda
ASIMILACE	Částečná shoda	Obecná shoda	Konflikt	Částečná shoda	Částečná shoda
SEGREGACE	Konflikt	Konflikt	Konflikt	Konflikt	Konflikt
ANOMIE	Konflikt	Konflikt	Konflikt	Konflikt	Konflikt
INDIVIDUALISMUS	Částečná shoda	Částečná shoda	Částečná shoda	Částečná shoda	Obecná shoda

Zdroj: Zpracováno z: BOURHIS, R. Y., Lena C. MOISE, S. PERREAULT a S. SENEAL. Towards an Interactive Acculturation Model: A Social Psychological Approach. International Journal of Psychology [online]. 1997.

2.6 Faktory ovlivňující proces adaptace

Adaptační proces migranta v novém kulturním prostředí je ovlivňován různými faktory. Faktory promítající se do vnitřního prožívání migranta je možné rozdělit na endogenní (vnitřní) a exogenní (vnější). Endogenní faktory působí na migranta „zevnitř“ a exogenní z okolního prostředí (Vliv emigrace 2007, [online]).

Mezi **endogenní** faktory patří například **osobnostní charakteristiky jedince**, jako je například jeho **charakter**. Ten je odrazem jak postojů k jednotlivcům či skupinám, tak k sobě samému a určuje vztah jedince k prostředí, které ho obklopuje. Nikdo v nové kultuře nezačíná jako zcela nový člověk a určité vzorce chování si nese každý s sebou. V průběhu adaptačního procesu mohou být pro migranta jeho vlastnosti zátěží či výhodou. Součástí osobnosti jedince jsou i jeho **schopnosti**. Jedná se o schopnost přizpůsobit se nové situaci, schopnost improvizace, komunikace, ale i intelektové schopnosti. Výhodnější pozici v průběhu adaptace zaujme pravděpodobně ten, kdo je schopen rychleji se učit novým způsobům jednání a jazyku (Vliv emigrace 2007, [online]).

Adaptaci také ovlivňují charakteristiky jednotlivce jako je **věk, pohlaví, stupeň připravenosti a očekávání**. Mladší lidé se mohou přizpůsobovat snadněji a komplexněji, což však může vést ke větším problémům po případném návratu do původní země. U starších lidí může být adaptační proces mnohem obtížnější, jelikož jsou méně flexibilní. Nicméně pokud se za čas vrátí do své země, nemusí čelit tolika problémům jako lidé v mladším věku. Stupeň připravenosti může ovlivnit adaptaci migrantů a to může být spojeno i s očekáváním. Například mnoho amerických přistěhovalců zažívá větší kulturní šok v Anglii než v jiné evropské zemi, jelikož očekávají pouze malý rozdíl mezi životem v USA a Anglii. Naopak jedinci, kteří cestují do velmi odlišných kultur, většinou očekávají setkání s kulturním šokem. Příliš pozitivní a příliš negativní očekávání vedou k větší obtížnosti při procesu adaptace. Zdá se, že nejlepší jsou pozitivní, ale realistická či mírně negativní očekávání (Martin, Nakayama 2010).

Dalším faktorem jsou **motivы pro opuštění původní kultury** a důvody pro případný návrat. Je možné tvrdit, že čím méně se chce člověk vrátit do původní země, tím větší bude jeho snaha přizpůsobit se nové kultuře. S motivací souvisí i touhy, očekávání a cíle, které by se měly v nové zemi naplnit. Pokud k naplnění nedojde, migrant je zklamán, a často uvažuje o návratu do původní země (Vliv emigrace 2007, [online]). V případě uprchlíků z Myanmaru, kteří jsou nuceni původní zemi opustit z důvodu politického pronásledování, je však možnost návratu téměř nereálná. Pro takové jedince je pravděpodobně situace mnohem horší, jelikož mohou být ze života v nové kultuře velmi zklamáni, ale přesto pro ně zůstává vidina návratu do původní kultury naprosto mizivá. Otázkou zůstává, jak se s takovou situací dokážou vypořádat.

Endogenní faktory zahrnují také **osobní historii migranta** (zážitky, traumata, úspěchy) a jeho temperament - odlišné reakce u jednotlivých osobnostních typů (Vliv emigrace 2007, [online]).

Mezi **exogenní** faktory patří například odlišné fyzikální podmínky v nové zemi, jelikož jedinec se musí v novém prostředí přizpůsobovat i po tělesné stránce (jiný životní rytmus, strava, apod.). Vliv má i **politická a ekonomická situace** v zemi. Tyto faktory souvisí s motivací pro migraci a ovlivňují i to, jak

se bude migrant v cílové zemi adaptovat. Jiné pocity bude mít uprchlík a jiné ten, kdo se rozhodl žít v nové zemi z ekonomických či jiných důvodů a na odchod se předem připravil (Vliv emigrace 2007, [online]).

Velmi záleží také na tom, jaké **hodnoty** daná kultura uznává (pravidla, postavení mužů a žen ve společnosti, atd.) Obecně je možné tvrdit, že čím více je cílová kultura podobnější té původní, tím snadnější je proces adaptace (Vliv emigrace 2007, [online]).

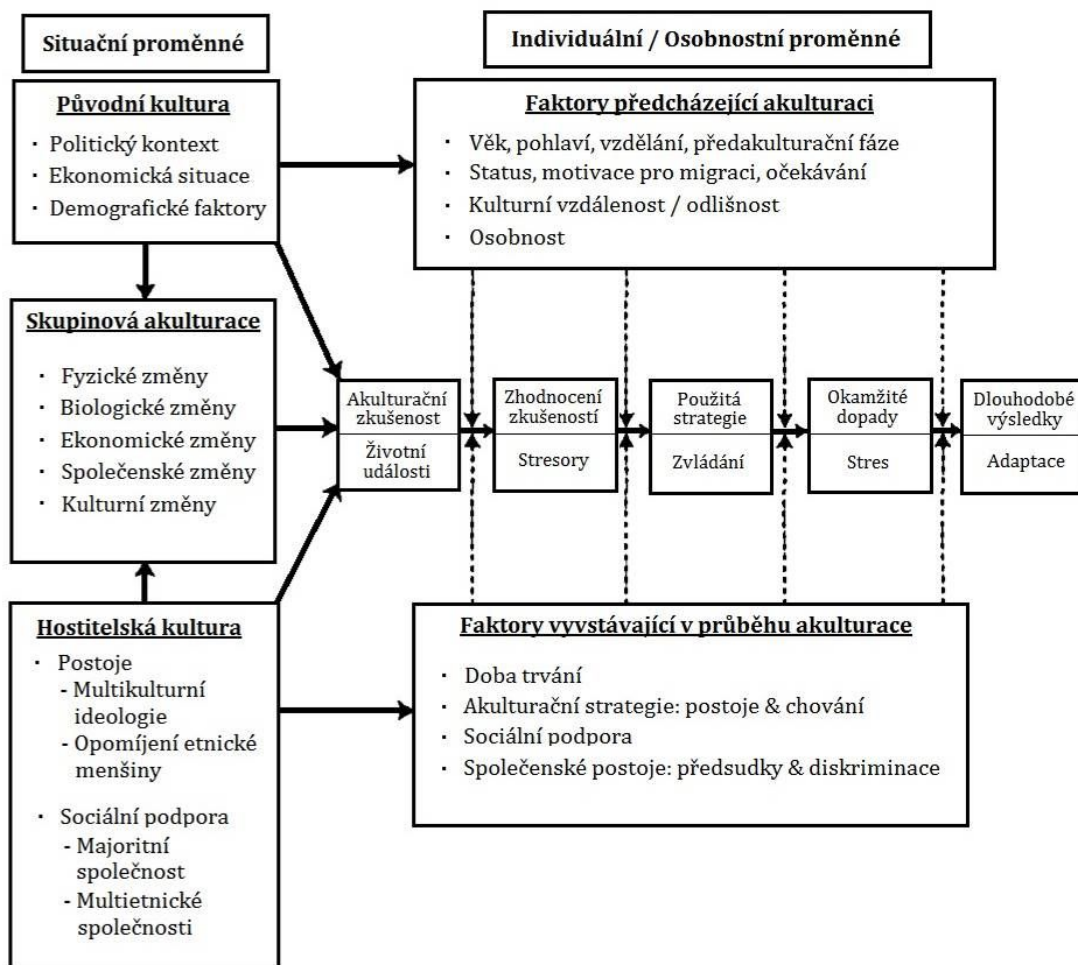
Tab. 3 Faktory ovlivňující adaptační proces v novém kulturním prostředí

FAKTORY ZTĚŽUJÍCÍ PROCES ADAPTACE	FAKTORY USNADŇUJÍCÍ PROCES ADAPTACE
<ul style="list-style-type: none"> • sociální nepřijetí • střet s odlišnou kulturou • sociální izolace • odlišné chování lidí v cizí kultuře • pocity ztráty identity • jazyková bariéra; stesk po domově • existenční a materiální starosti • obtížná orientace • nenaplněná očekávání • obavy z budoucnosti • odlišná výchova dětí • duševní poruchy • nemožnost návratu 	<ul style="list-style-type: none"> • podpůrná atmosféra v nové zemi • sociální přijetí • pracovní začlenění a uspokojení • kultura podobná kultuře mateřské • naděje do budoucnosti • rodinné zázemí • popření mateřské kultury • zrychlené životní tempo • tvůrčí adaptace – přizpůsobení cizího místa svému obrazu • předchozí zkušenost života v zahraničí • osobní rituály • dobrá orientace • ambice • materiální pomoc • kontakt s ostatními imigranty

Zdroj: Zpracováno z: ALFÖLDY, Š. Jedinec a jeho vrůstání do multikulturní společnosti, 2006.

Faktory ovlivňující průběh akulturace se zabýval i Berry (1997). Mezi faktory, které předchází procesu akulturace, řadí také například věk, pohlaví, vzdělání, motivaci pro migraci, očekávání, kulturní odlišnost (jazyk, náboženství) a povahové vlastnosti jedince. Dále identifikuje faktory, které vyvstávají teprve v průběhu akulturačního procesu jako je například doba trvání procesu, akulturační strategie (postoje, chování), atd. Pro lepší znázornění předkládá následující schéma (Berry 1997, str. 15):

Tab. 4 Akulturační rámec podle Berryho: hlavní faktory ovlivňující akulturační proces

Zdroj: BERRY, John W. Lead Article - Immigration, Acculturation, and Adaptation. Applied Psychology [online]. 1997.

Dalšími faktory, které mohou ovlivňovat adaptační proces, mohou být i **bariéry v interkulturní komunikaci**, kdy dochází ke střetu mezi příslušníky odlišných kultur. Právě jazyk hraje v procesu adaptace významnou roli, jelikož interkulturní komunikace představuje nejdůležitější formu sociální interakce a bez ní nemůže akulturační proces probíhat (Průcha 2010, Nový 2005).

Zejména v interkulturním styku dochází v důsledku nedostatku informací, rozdílných cílů a očekávání, ale i odlišných interpretací, které do sebe nezapadají k nedorozuměním. Příčiny bývají většinou rychle vysvětleny, avšak jsou i situace, ve kterých při rozhovoru nastává pocit, že někdo není správně pochopen či zůstává zcela nepochopen. Příčina se poté hledá právě v osobě partnera, jeho charakteru, apod. (Nový 2005).

Existují různé bariéry, které komunikaci mezi jednotlivci odlišných kultur ztěžují. Tyto bariéry působí rozdílně v závislosti zejména na dvou faktorech: a) jak moc se od sebe kultury liší; b) jaké jazyky jsou v komunikaci používány. Čím větší je odlišnost kultur spolu komunikujících jedinců, tím vyšší je pravděpodobnost výskytu komunikační bariéry. Ty se mohou lišit i v situacích, kde není využit mateřský jazyk ani jednoho z komunikujících a v těch, ve kterých je používán. Další bariérou mohou být i **stereotypy**, tj. postoje a předsudky, vztahující se k příslušníkům jiných národů, rasových či náboženských skupin, apod., které mohou být velmi negativní a často se vyskytují právě ve vztahu k etnickým menšinám a imigrantům (Průcha 2010).

Kromě jazykových rozdílů a stereotypů mohou být příčinou komunikační bariéry i **odlišné neverbální projevy**, které se liší kultura od kultury. Například přikývnutí nemusí vždy znamenat souhlas. V závislosti na kultuře se tak může lišit i způsob projevování respektu ke druhým osobám či gesta, která mohou mít v každé zemi naprosto jiný význam (Vykoukalová 2014).

Protože každá kultura má svá specifika, tak i způsob, jakým příslušníci daných kultur komunikují, se může lišit. Edward T. Hall rozlišuje kultury podle způsobu komunikace na kultury s nízkou mírou kontextu a kultury s vysokou mírou kontextu. Pro příslušníky nízko-kontextových kultur je typické přímé vyjadřování a jen málokdy je využita neverbální komunikace (gesta, mimika, apod.). Vysoko-kontextová komunikace se naopak vyznačuje tím, že většina sdělení vyplývá z kontextu, který je zde důležitější než slova. Mnoho věcí zůstává nevyřčeno a komunikující jedinec je přesvědčen, že kontext, ve formě sdílených znalostí a znalostí okolního prostředí poskytuje druhé straně všechny důležité informace ke správnému pochopení sdělení, a tudíž nemusí být nutně vysloveny (Hall 1976).

Faktorem, který se může v průběhu adaptačního procesu projevit je tedy i **komunikační kontext**. V našem případě se jedná o kultury, které na základě doposud získaných znalostí, je možné obě zařadit spíše mezi vysoko-kontextové. Příslušníci obou kultur spoléhají na pochopení sdělení druhou stranou plynoucí z kontextu, tudíž jsou přesvědčeni o tom, že není

potřeba nic více verbálně vysvětlovat. Vzhledem ke kulturním odlišnostem, jiným znalostem apod., však toto může vést k nedorozuměním a nepochopením se navzájem vedoucích ke vzniku komunikační bariéry jako faktoru znesnadňujícího proces adaptace.

2.7 Interkulturální trénink a kulturní asimilátor

Problémy interakce s příslušníky odlišných kultur často vedou k řadě nepříjemných situací, které mohou ve člověku vyvolat pocit, že dělá chyby, které okolí zaznamenává a vyhodnocuje. Zároveň je velmi obtížné tyto chyby napravit, jelikož takový jedinec nemá tušení, o jaké chyby se přesně jedná. Takové situace mohou prohlubovat pocit osamocení a celkového zklamání. **Interkulturální trénink** je důležitým nástrojem umožňující předcházet či snižovat negativní dopady těchto situací/kulturního šoku. Jeho cílem je podpořit znalost cizí kultury, aby nebyla překročena zvládnutelná míra neznalosti, cizosti a odtažitosti nového kulturního a sociálního prostředí. Tento trénink zároveň tedy minimalizuje strach, obavy a pocity ohrožení identity jedince (Thomas, Hagemann 1992 in Nový 1996).

Jedním z výcvikových programů v rámci interkulturálního tréninku je **kulturní asimilátor**, který spojuje poznávací a chápající aspekt setkávání se s cizí kulturou (Nový 1996). Tyto programy byly vyvinuty na základě výzkumu prováděného od roku 1920 v rámci kulturních center zejména v Německu a USA. Spousta dalších interkulturálních výzkumů (Thomas 1993) a komparativních kulturních studií přispělo k prohloubení a rozvoji těchto tréninků (Thomas 2010).

Fiedler a Triandis (1971) vypracovali program, který se skládal ze sta případů interkulturálních setkání. Následně byly předloženy čtyři varianty vysvětlení situace a pouze jedna, vycházející z dané kultury, byla správná. Ostatní byly zatíženy předsudky a nesprávným pochopením. Existuje mnoho dalších autorů, kteří vypracovali obdobné tréninkové postupy pro jednotlivé země i určité skupiny lidí ve společnosti - např. Albert 1983, Lange 1994 (Nový 1996).

3 Migrace

Migrace je obecně chápána jako přemísťování z jednoho místa na druhé, či jako změna trvalého pobytu. Migrace může být **krátkodobá** nebo **dlouhodobá** a **dobrovolná** či **nedobrovolná**. Migrant je člověk, který opouští kulturu, ve které byl vychován a stěhuje se na delší dobu do nového kulturního prostředí. Například výměnné pobyty studentů jsou poměrně krátké a dobrovolné oproti nucenému přesídlení kvůli nestabilní politické situaci, které vede k dlouhodobému usazení v nové zemi. Kulturní přechody se mohou lišit v délce a ve stupni dobrovolnosti. Na základě těchto kritérií je možné identifikovat čtyři skupiny migrantů, které vystihuje následující tabulka (Martin, Nakayama 2010).

Tab. 5 Čtyři skupiny imigrantů

MOTIVACE PRO MIGRACI	KRÁTKODOBÁ MIGRACE	DLOUHODOBÁ MIGRACE
Dobrovolná	Přistěhovalci	Imigranti
Nedobrovolná (nucená)	Krátkodobí uprchlíci	Dlouhodobí uprchlíci

Zdroj: Martin, Judith N. a Thomas K. Nakayama. Intercultural communication in contexts. New York: McGraw-Hill Higher Education, c2010.

Dříve se jednalo zejména o osídlování nových míst či migraci spjatou s jistou formou obživy (u některých populací přetrvává dodnes). V současnosti lidé většinou putují na místa, která jim nabízejí lepší pracovní podmínky a příležitosti. V tomto případě se jedná o migraci **dobrovolnou**, kterou je možné zároveň nazvat migrací ekonomickou, jelikož jejím účelem je zlepšení životních podmínek (Krchová, Víznerová 2008). S problematikou týkající se uprchlictví jsou svázány opačné atributy migrace. Jde především o **migraci nucenou** neboli násilnou. Jedná se většinou o migraci, která je reakcí na nějaké aktuální dění v domovské zemi (Krchová, Víznerová 2008).

Migraci je možné dělit i na **vnitřní** a vnější neboli **mezinárodní**. Vnitřní migrace je definována jako změna trvalého pobytu za hranice určité administrativní jednotky, zpravidla obce. Mezinárodní migrace je definována jako změna obvyklého pobytu za hranice státu (Hůle 2014, [online]).

Dále je také možné rozlišovat migraci **dočasnou** (sezónní, za prací, apod.) a migraci **trvalou** - trvalé usazení. (Krchová, Víznerová 2008).

Mezi **důvody**, kvůli kterým migrant opouští svůj vlastní domov, patří **politické, náboženské, ekologické** či důvody **etnického rázu**. Podnětem k odchodu může být i válečný konflikt, ve kterém jsou jedinci přímo ohroženi na životě. Tento druh migrace je spjat se ztrátou jistoty, domova, vlasti a často i vlastní rodiny (Krchová, Víznerová 2008).

Jednotlivé trendy světové mezinárodní migrace jsou ovlivňovány specifickými vlivy, které jsou obecně označovány jako "push" a "pull" faktory. **Push faktory** jsou takové faktory, které migranty nutí opustit zemi původu - nízká úroveň životních podmínek, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí, znečištěné životní prostředí, politická represe, přírodní katastrofy, válečné konflikty. Za **pull faktory** jsou považovány ty, které migranty do nové země přitahují. Je to například ekonomická prosperita, lepší pracovní příležitosti, politická svoboda, přítomnost příbuzných, přátel či lidí ze stejné kultury/komunity (Migrace a rozvoj 2013, [online]).

Migranti přicházejí do nové země buď **legálně** či **ilegálně**⁴. Ve vyspělých zemích, které jsou nejčastější distancí pro migranty z méně rozvinutých či rozvojových zemí, tvoří přistěhovalci etnickou menšinu, která se koncentruje do komunit. V těchto komunitách poté vznikají specifické sociální a ekonomické problémy - chudoba, nekvalitní bydlení, nedostatečná úroveň obživy a problémy se zdravím. Migranti jsou velmi častou příčinou stále narůstajících nepokojů mezi majoritní společností a menšinou v rámci státu. Důvodem je především vnímání národní identity, kulturních rozdílů a obav z nezaměstnanosti. (Matoušek 2008, s. 102).

3.1 Imigrace

Přistěhovalectví neboli imigrace je proces, při němž se na území státu usazují obyvatelé přicházející ze zahraničí. Důvody mohou být ekonomické, politické či náboženské (Imigrace v Evropě 2008, [online]).

⁴ Nelegální migrant/ka - někdo, kdo nemá legální status v cizí zemi nebo cestovní doklady potřebné ke vstupu do země a pobytu v ní (Svět v pohybu 1997, [online]).

Ekonomické důvody - Mnoho obyvatel chudých zemí sousedících s těmi bohatými, opouští svůj domov s vidinou dosažení lepší životní úrovně či vzdělání.

Politické důvody - V některých zemích probíhá již nějakou dobu ozbrojený konflikt. Mnoho místních obyvatel se proto rozhodne svou zemi opustit a hledají útočiště v jiných zemích. Počet těchto imigrantů neboli uprchlíků dosahuje až milionů obyvatel.

Dalšími okolnostmi, které nutí k odchodu ze země, jsou například hladomor, přírodní/ekologické katastrofy, války, atd.

Imigranti většinou pocházejí ze zemí, kde je nízká životní úroveň a odlišné kulturní prostředí. Po příchodu do cílové země ti, kteří nejsou schopni se přizpůsobit, vytvářejí vlastní enklávu s kulturním prostředím své původní země. Vznikají tak ghetta a přistěhovalci se v nich cítí odtrženi od majoritní společnosti (Imigrace v Evropě 2008, [online]).

3.2 Uprchlíctví

Jelikož je tato práce zaměřena zejména na uprchlíky, je důležité objasnit jejich situaci. Již po staletí jsou lidé nuceni opouštět svou zemi a celou společnost kvůli pronásledování, ozbrojeným konfliktům či násilí. Vlády, armády a hnutí odporu po celém světě se uchylují k násilnému přesídlování lidí za účelem dosažení svých politických a vojenských cílů. Mezi osoby nejvíce zasažené problémem násilného přesídlování patří často lidé žijící na samém okraji společnosti (menšinové skupiny, lidé bez státní příslušnosti, domorodé obyvatelstvo) a další skupiny vyloučené ze struktur politické moci. Tyto osoby žijí často v trvalé nejistotě vyvolané pronásledováním vládou nebo jiných příslušníků jejich společnosti. I přesto, že se jim podaří zakotvit v bezpečném útočišti, netuší, zda se do svých domovů budou moci vůbec někdy vrátit (Situace uprchlíků 1997).

Zejména v afrických a asijských zemích stále vládne autoritářský režim. Ve světě událostí, ke kterým došlo mimo jiné i v Myanmaru, není třeba zdůrazňovat, že státy bez pluralitního politického systému nedodržují lidská práva a práva menšin znamenají zvláště velké riziko vzniku uprchlických vln,

masového vyhánění a dalších forem násilného přesídlování obyvatelstva (Situace uprchlíků 1997).

3.2.1 Uprchlík a azylant

Klíčovým dokumentem v oblasti mezinárodní ochrany uprchlíků je Úmluva o právním postavení uprchlíků přijatá Valným shromážděním OSN v Ženevě v r. 1951. Úmluva definuje, kdo je uprchlík a jaký druh právní ochrany, jakou další podporu a jaká sociální práva by měly uprchlíkům zaručit smluvní státy Úmluvy (Úmluva o uprchlících 2001, [online]).

„Pojem uprchlík se vztahuje na kteroukoli osobu, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních či z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, a je neschopna přijmout nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti“ (Günterová 2007, [online]).

V případě uprchlíka může jít o každého, kdo byl nucen z nejrůznějších příčin opustit svůj domov a uprchnout na jiné místo. Pokud se takový člověk nachází mimo území svého státu a požádá o azyl, stává se žadatelem o azyl. Naplní-li definici Úmluvy a je ve své žádosti úspěšný, stává se potom azylantem/uznaným uprchlíkem (Günterová 2007, [online]).

3.2.2 Psychosociální aspekty uprchlictví

Uprchlík je normální člověk, který se ocitl v nenormální situaci. Je třeba mít na paměti, že nepřestává mít základní lidské potřeby ani v novém či nepřátelském prostředí. Odborná literatura řadí mezi tyto potřeby (kromě potřeby jíst, spát a cítit se v bezpečí) potřebu rodinného života, soběstačnosti, fungující komunikace, zachování lidské důstojnosti, zaměstnání a smysluplné činnosti a potřebu někam patřit (Günterová 2007, [online]). V českých podmínkách a vzhledem k celosvětovým trendům, které směřují spíše ke zpřísnování migrační politiky, nedochází mnohdy k naplnění těchto potřeb.

Člověk (uprchlík) opustí svůj domov, někdy i rodinu, prodá dům či byt a investuje všechny prostředky do cesty za bezpečnějším a lepším životem.

V zemi, kde zažádá o azyl a kde doufal, že bude moci takový život začít, jej pak mnohdy čeká tvrdé setkání s realitou (Günterová 2007, [online]). Taková zklamání mohou potom negativně ovlivnit adaptační proces v novém prostředí.

3.3 Situace v Myanmaru a důvody opouštění země

Myanmar patří mezi ekonomicky nejzaostalejší státy v jihovýchodní Asii. Je zemí, ve které byla nejvíce porušována lidská práva. Padesát let zde vládl vojenský režim, který zemi mezinárodně izoloval a znemožnil jí ekonomicky a sociálně se rozvíjet (Barma/Myanmar 2013, [online]).

Vojenský režim využíval k odstranění svých odpůrců nelidský přístup. Potlačování protestních akcí často končilo střelbou do demonstrantů, zatýkáním a popravami. Jako válečnou zbraň používala barmská armáda i znásilňování. Myanmar je jednou ze zemí, která dosahovala největšího počtu dětských vojáků. Děti zde byli využívány jako lidský štít, či jako „testovači“ minových polí. To vše donutilo barmský lid k útěku ze země (Sunková 2012).

V roce 2011 zde obyvatelé dosáhli civilní vlády. I přes řadu liberálních reforem má však země stále daleko k demokratickému uspořádání a k naplňování základních životních potřeb svých občanů. V zemi stále dochází k porušování lidských práv. V některých pohraničních oblastech stále probíhají boje mezi barmskou armádou a etnickými skupinami a za mřížemi je stále mnoho politických vězňů (Barma/Myanmar 2013, [online]).

Příběh každého Barmánce je jiný, ale mnoho z nich sdílí podobné téma násilí, přesídlení kvůli konfliktu, a strach z návratu. **Důvody útěku** z Myanmaru je možné rozdělit do čtyř oblastí (Green 2008): **a) důvody související s konfliktem** - přímé či nepřímé zkušenosti s násilím, mučením, nucenými pracemi nebo ozbrojeným konfliktem v zemi; **b) ekonomické důvody** - ekonomické faktory (hledání zaměstnání); **c) vzdělání** nebo **rodinné důvody** - následování příbuzných či hledání příležitostí ke vzdělání pro své děti; **d) jiné důvody**.

Jako cílovou zemi Barmánci často volí Malajsii či Thajsko. Ani jedna z těchto zemí však není signatářem Úmluvy a nezajišťuje tak uprchlíkům přístup

k základním lidským, sociálním, kulturním a ekonomickým právům, tudíž se musí řešit přesun do třetí země.

3.4 Neziskové organizace podporující imigranty v ČR

Integraci imigrantů z Myanmaru zajišťují především nevládní neziskové organizace. Státní organizace pouze monitorují celkovou životní situaci uprchlíků, ale do jejich životů už žádným zásadním způsobem nevstupují (Sunková 2012). Seznam těchto neziskových organizací zobrazuje následující tabulka (Tab. 5).

Tab. 6 Nevládní neziskové organizace v ČR zabývající se migrací a integrací

NÁZEV ORGANIZACE	NÁZEV ORGANIZACE
1. Step by step	2. Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR
3. SOZE-Sdružení občanů zabývajících se emigranty	4. InBáze Berkat
5. Sdružení pro integraci a migraci	6. Evropská kontaktní skupina
7. Poradna pro občanství, občanská a lidská práva	8. Econnect
9. Poradna pro integraci	10. Doma v ČR
11. Pomoc cizincům v nouzi na území ČR	12. Člověk v tísni-program Migrace
13. Organizace pro pomoc uprchlíkům	14. Český helsinský výbor-integrace cizinců
15. Organizace na podporu integrace menšin	16. Charita Česká republika
17. Nesehnutí	18. Centrum pro integraci cizinců
19. Multikulturní centrum Praha	20. BERKAT
21. Most pro lidská práva	22. Asociace pro právní otázky imigrace
23. META-Sdružení pro příležitosti mladých migrantů	24. Amnesty international ČR
25. La Strada	

Zdroj: InSTITUTE a organizace v ČR. MigraceOnline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy [online]. 2002.

Organizací zabývajících se problematikou imigrantů/uprchlíků je na území ČR celá řada. Následně jsou blíže popsány pouze ty, které se aktivně zapojily či v současnosti zapojují přímo do pomoci uprchlíkům z Myanmaru.

- **Barmské centrum Praha (BCP)** – BCP bylo založeno v červnu 2006 barmskou komunitou v ČR spolu s českými a mezinárodními podporovateli Barmy. Jednou z jeho činností je mimo jiné i snaha navázání tradice přátelství mezi lidmi Barmy a České a Slovenské republiky. Cílem organizace je obnovit mír, právo, demokracii a lidská práva v Barmě a podpora barmských uprchlíků. Je jedinou organizací v ČR se znalostí českého a barmského prostředí a také jediná organizace, která je se všemi přesídlenými azylyanty v přímé interakci (Burma-Center 2006, [online]).
- **Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)** – Organizace již dvacet let pomáhá uprchlíkům a cizincům v České republice. Jde o nevládní a neziskovou organizaci, která bezplatně poskytuje právní a sociální poradenství a pořádá vzdělávací aktivity pro laickou i odbornou veřejnost. Organizace se také podílí na projektech zahraniční rozvojové pomoci (OPU 2010).
- **Česká katolická charita** - Hlavním posláním charity je poskytování pomoci bližním v nouzi bez ohledu na jejich národnost, rasu či náboženství. Její pracovníci věnují péči a podporu také cizincům, pobývajícím na území České republiky. Nezanedbatelnou část podpory tvoří integrační aktivity, včetně jazykových kurzů. Církev se zaměřuje na řešení problémů integrace barmských uprchlíků (Sunková 2012).
- **Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)** – SOZE vzniklo s příchodem první vlny uprchlíků do Československa roku 1990. Organizace sídlí v Brně, kde provozuje také Azylový dům. Posláním organizace je poskytovat pomoc uprchlíkům a dalším cizincům přicházejícím do České republiky. Pomoc spočívá v bezplatném právním, sociálním a psychologickém poradenství, realizaci volnočasových a vzdělávacích programů a v komplexní sociálně-právní asistenci dlouhodobě usazeným cizincům a uznaným azylyantům v procesu integrace do majoritní společnosti (SOZE 1992, [online]).

III. PRAKTICKÁ ČÁST

Na předešlou část zabývající se teoretickými poznatky z odborné literatury navazuje tato, praktická část, v níž je proveden kvalitativní výzkum týkající se dané problematiky. Nejprve je formulován výzkumný problém a stanoveny cíle výzkumu spolu s výzkumnými otázkami. Na cíle výzkumu a výzkumné otázky navazuje charakteristika výzkumného souboru, volba metodologie, sběr a zpracování potřebných dat. Poté je provedena analýza získaných poznatků a na základě zjištěných výsledků z výzkumu jsou vyhodnoceny závěry, provedena diskuze a návrh na využití výsledků v praxi.

4 Formulace výzkumného problému

Výzkumný problém určuje, jaké budeme mít výzkumné možnosti pro jeho řešení, a závisí na předběžném tušení toho, co neznáme, a to alespoň v podobě předpokladu, který je postupně zpřesňován výzkumnou otázkou (Miovský 2006). Tento výzkum vychází z předpokladu, že barmská a česká kultura se v mnoha oblastech velmi liší, a proto jistě není pro uprchlíky z Barmy proces adaptace snadný. V této části práce je proveden výzkum zaměřený na to, jakým způsobem se tyto osoby na českou kulturu adaptují. Výzkumný problém je základem pro formulaci výzkumné otázky, která navazuje na poznatky z teoretické části a zní následovně: *„Jak probíhá adaptační proces barmských imigrantů na českou kulturu a jaké faktory ho ovlivňují?“*

5 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

5.1 Hlavní cíl výzkumu

Hlavním cílem je popsat proces adaptace barmských uprchlíků na českou kulturu a faktory, které ho ovlivňují.
--

5.2 Dílčí cíle výzkumu

Na základě teoretické explorace byly vytyčeny dílčí cíle práce, z nichž jsou následně vyvozeny výzkumné otázky a zvolené vhodné metody výzkumu. Výzkum zahrnuje mimo jiné následující cíle:

- Zjistit jak probíhá adaptační proces barmských imigrantů na českou kulturu.
- Zjistit jaké faktory adaptační proces usnadňují a jaké ho naopak ztěžují.
- Popsat typické situace vzájemného nedorozumění mezi oběma kulturami.

5.3 Hlavní výzkumná otázka

„Jak probíhá adaptační proces barmských imigrantů na českou kulturu a jaké faktory ho ovlivňují?“

Hlavní výzkumná otázka je formulována tak, aby vystihovala podstatu řešeného problému a její pojmy bylo možné operacionalizovat.

5.4 Dílčí výzkumné otázky

- Jaké překážky představují pro barmskou menšinu největší problém při adaptaci na českou kulturu a jak adaptační proces probíhá?
- Jaké faktory usnadňují adaptační proces barmských imigrantů v ČR?
- Jaké faktory ztěžují adaptační proces barmských imigrantů v ČR?
- Jaké jsou typické situace nedorozumění, ke kterým mezi imigranty a hostitelskou kulturou dochází?

6 Metodologický rámec výzkumu

6.1 Výběr výzkumného souboru

Při výběru výzkumného souboru se jedná o kombinaci více různých metod výběru, jenž se v průběhu studie mění (Miovský 2006). Pro získání dostačujícího výběru vzorku respondentů byla využita **metoda záměrného výběru přes instituce**, jejichž klienti jsou mimo jiné právě i uprchlíci

z Myanmaru. Konkrétně se jedná o organizaci OPU a Barmské Centrum Praha. Tyto organizace pomohly nasměrovat autorku právě k lidem z barmského etnika žijících v České republice.

Tuto metodu dále doplňovala **metoda sněhové koule**, která patří v oblasti kvalitativních technik k jedné z nejpoužívanějších. Základem pro aplikaci této metody bylo získání kontaktu s první vlnou účastníků výzkumu a prostřednictvím tohoto kontaktu získání skupiny dalších účastníků.

V České republice nyní žije přes 120 přesídlených Barmánců (včetně dětí). Uprchlíci žijí v sedmnácti různých městech Čech a Moravy a etnicky se jedná o Čjiny, Kareny a Kačjiny.

Možnosti výběru konkrétních účastníků výzkumu byly limitovány poměrně nízkým počtem Barmánců žijících na tomto území, tedy nesnadnou dostupností cílové skupiny, neochotou některých z nich rozhovor poskytnout a jazykovou bariérou znesnadňující zodpovědět potřebné otázky rozhovoru. Vzhledem k těmto skutečnostem tedy nebyla stanovena žádná další kritéria a podstatná byla pouze barmská národnost účastníků, kteří byli do České republiky přesídleni. Jednotkou výběru nebyl vždy jednotlivec, ale často i celá rodina. Ne vždy se však všichni její členové rozhovoru účastnili. Pro posouzení vlivu některých faktorů je však dobré ve výzkumu zohlednit i různé věkové kategorie osob, což bylo umožněno různorodostí věkového složení respondentů.

Při prováděném výzkumu bylo žádoucí dosáhnout **teoretické saturace**, tj. stavu, kdy již další data nepřispívají k lepšímu porozumění daného problému a již se neobjevují nové potřebné informace (Disman in Miovský 2006). Po několika uskutečněných rozhovorech se již odpovědi na hlavní zkoumanou problematiku začaly opakovat, a tudíž nebylo potřeba domlouvat další setkání s ostatními Barmánci a získávat jejich svolení k poskytnutí rozhovoru.

6.2 Metody zpracování a analýzy dat

Jak již bylo uvedeno, výzkum vychází z kvalitativního přístupu. Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému (Hendl, 2008). Jedná se o výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur

či ostatních způsobů kvantifikace. Může se jednat o výzkum týkající se života lidí, příběhů, vzájemných vztahů, chování, apod. (Strauss, Corbinová 1999).

Vzhledem k výzkumnému cíli a stanoveným výzkumným otázkám bylo nejvhodnější zvolit metodu **polo-strukturovaného interview**. Jedná se o částečně řízené rozhovory s předem definovaným tzv. jádrem interview, tedy minimem témat a otázek, které je potřeba probrat. Součástí mohou být přidružené otázky, přičemž další jsou tvořeny během rozhovoru. Ty slouží pro upřesnění a vysvětlení odpovědi (Miovský 2006). V rámci této metodiky je výzkum realizován a získaná data jsou následně analyzována. Vzhledem k přítomnosti více rodinných příslušníků v domácnosti se v některých případech jednalo o tzv. skupinové interview.

Znakem každého interview je, že jej nelze provádět bez kombinace s metodami **pozorování**. Miovský (2006) uvádí, že bez kvalitního pozorování není možné provádět kvalitní interview. Pro lepší interpretaci výsledků bylo tedy využito i této metody.

Kontakt s institucemi či některými Barmánci byl započat již na podzim v roce 2014. Samotný výzkum (realizovaná interview) byl zahájen v březnu 2015 a trval do poloviny dubna 2015. Rozhovory byly prováděny v několika městech/vesnicích České republiky v domácnostech oslovených Barmánců a v takovou dobu, aby byly respektovány jejich zvyklosti, tj. v jimi stanovený čas. Interview byla většinou vedena v českém jazyce (dle volby respondentů) a v některých případech byl kombinován český jazyk s anglickým z důvodu lepší interpretace a pochopení. To však pouze u několika málo respondentů, u kterých byla znalost anglického jazyka na vyšší úrovni než znalost jazyka českého.

Pro **fixaci dat** byl zvolen zvukový záznam rozhovoru, tj. **audiozáznam**. Takový záznam zachycuje veškeré kvality mluveného slova, tedy sílu hlasu, délku pomlky, různé doprovodné zvuky či řečové vady apod. Na záznamu je zkrátka zachyceno všechno přesně tak, jak se odehrálo (Miovský 2006). Ne však všichni s nahrávkou rozhovoru vždy souhlasí. V tomto výzkumu se jednalo pouze o jednu rodinu, kde maminka se zvukovou nahrávkou příliš nesouhlasila. V takovém případě byl proveden pouze zápis rozhovoru. K záznamu různých

osobních údajů bylo navíc u jednotlivých interview využito tzv. **záznamového archu pro osobní údaje a terénní poznámky**. Takové údaje sloužili jak pro základní charakteristiku jednotlivých respondentů, tak pro vymezení jejich důležitosti v procesu adaptace. Jedná se v podstatě o faktory mající velký vliv na adaptační proces, kterými se práce zabývá (věk, pohlaví, vyznávané náboženství, atd.).

Obr. 5 Záznamový arch - ukázka

Jméno:
Věk:
Pohlaví: M / F
Náboženství: Křesťanství / Buddhismus /
Délka pobytu v ČR:
Země prvního azylu: Malajsie / Thajsko /
Etnikum: Čjin / Kačjin / Karen /
Poznámky:

Zdroj: Autorka

Aby bylo možné provést **analýzu získaných dat**, bylo nutné nejprve každý audiozáznam přepsat, tedy pořídit jeho **transkripci**. Prostřednictvím transkripce je možné posílit interpretační bázi a také lze její pomocí předcházet zbytečné ztrátě užitečných dat (Miovský 2006). Kontrola transkripce jednotlivých rozhovorů byla prováděna jejich opakovaným poslechem. Podkladem pro analýzu dat byla tedy transkripce audiozáznamu všech interview s účastníky, vyplněný záznamový arch s osobními údaji a poznámky autorky z vlastního pozorování.

Vlastní analýza vychází z **metody zakotvené teorie**. Jedná se v podstatě o shromažďování údajů o zkoumaném jevu a analýzy těchto údajů (Miovský 2006). K tomu, aby bylo docíleno **systematizace dat**, byla data roztríděna na základě různých kritérií, tj. **kódování dat**. „Kódování je procesem, v němž jsou neagregovaná data převedena do datových segmentů, s nimiž je možné dále pracovat. V takovém procesu se jedná o identifikaci nebo přiřazování názvů těmto segmentům.“ (Miovský 2006). Miovský (2006) dále nazývá kódování jako „přiřazování klíčových slov či symbolů k částem textu tak, aby byla umožněna

snadnější a rychlejší práce s těmito částmi.“ V analýze tohoto výzkumu je využito pouze první úrovně kódování dat, tj. **otevřeného kódování**. Vzájemným porovnáváním a tříděním významových jednotek potom vznikly jednotlivé kategorie. Na techniku otevřeného kódování navazuje **technika vyložení karet**, jejímž principem je sestavení obrazce či linky z kategorizovaných seznamů kódů a kategorií vzniklých skrze otevřené kódování. Na základě takového uspořádání vzniká text převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií (Švaříček, Šedová 2007). Takový text potom odkazuje především na citace respondentů z uskutečněných rozhovorů.

6.2.1 Operacionalizace a struktura interview

Pomocí operacionalizace lze výzkumný problém převést do lépe zkoumatelné podoby. Operacionalizací se rozumí převedení teoretických pojmů do empirické podoby indikátorů, které jsou pozorovatelné (Hendl, 2005). Dílčí výzkumné otázky jsou tedy převedené do takové podoby, ze které bylo následně možné sestavit otázky rozhovoru (viz. Tab. 7).

Tab. 7 Operacionalizace dílčích výzkumných otázek

DÍLČÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY	KATEGORIE	INDIKÁTORY	VLASTNOSTI
Jaké překážky představují pro barmskou menšinu největší problém při adaptaci na českou kulturu a jak adaptační proces probíhá?	Adaptace	- Kulturní šok - Bariéry adaptace - Pocity	- První dojmy - Vnímání kulturních odlišností - Spokojenost - Negativní pocity
Jaké faktory usnadňují adaptační proces barmských imigrantů v ČR?	Faktory I, II.	- Usnadnění adaptace - Ztížení adaptace	- Rodina - Přátelé - Znalost češtiny - Majoritní společnost - Přejímání kulturních hodnot - Návrat do Barmy - Očekávání
Jaké faktory ztěžují adaptační proces barmských imigrantů v ČR?			
Jaké jsou typické situace nedorozumění, ke kterým mezi imigranty a hostitelskou kulturou dochází?	Nedorozumění mezi kulturami	- Kulturní standardy	- Vzájemná znalost kultur - Odlišnost chování - Reakce

Zdroj: Autorka

Z důvodu částečné jazykové bariéry byly otázky v rozhovoru různě modifikovány a jejich interpretace byla výrazně zjednodušována pro lepší

pochopení. Pořadí otázek se měnilo v závislosti na vývoji rozhovoru. Obr. 6 vystihuje tedy pouze základní rámec znění otázek.

Obr. 6 Polo-strukturované interview – rámcové otázky

A D A P T A C E	<p><i>Jaké překážky představují pro barmskou menšinu největší problém při adaptaci na českou kulturu a jak adaptační proces probíhá? (projevy kulturního šoku, atd.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaké byly Vaše první dojmy po příchodu do ČR? • Co Vás na české kultuře nejvíce překvapilo? • Na co bylo nejhörší si zvyknout? • Co pro Vás bylo největší překážkou při adaptaci na českou kulturu? • Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal? • Myslíte si, že Vás život tady změnil? • Jak se zde cítíte? Cítíte se být v české společnosti přijímán(a)? • Za jak dlouho jste začal(a) mít pocit, že rozumíte české kultuře?
F A K T O R Y	<p><i>Jaké faktory adaptační proces barmských imigrantů usnadňují a jaké ho naopak ztěžují?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Co Vám pomáhá, abyste se zde cítil dobře? • Žijete zde se svou rodinou? • Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíte nejvíce času? • Kolik zde máte přátel? • Učíte se česky? Jak dlouho / často? • Slavíte české svátky? • (Jaké důvody Vás vedly k tomu, abyste Barmu / Myanmar opustil(a)?) • Vnímáte Barmu / Myanmar stále jako svůj domov a chtěl(a) byste se tam někdy vrátit? • Došlo zde v ČR k naplnění Vašich očekávání?
NEDOROZUMĚNÍ MEZI KULTURAMI	<p><i>Dochází mezi oběma kulturami k nedorozumění? Jaké situace jsou typické?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zažíváte situace, kdy Vaše jednání není druhou stranou pochopeno? • Vzpomenete si na nějakou takovou situaci?

Zdroj: Autorka

Interview bylo rozděleno do několika fází. V **úvodní fázi** bylo nejprve nutné navázat kontakt s účastníkem, informovat o účelu interview a získat souhlas s jeho nahrávkou. Pro **jádro interview** byly vytvořeny tematické okruhy, které jsou spojeny s cíli výzkumu a jeho výzkumnými otázkami. V **závěrečné fázi** byla ukončena témata a kontakt s účastníky takovou formou, aby v nich nebyl vyvolán dojem zneužití pouze jako zdroje informací. Po vyčerpání výzkumných témat byl tedy vždy veden dále rozhovor, avšak týkající se již jiných oblastí (např. života v Barmě, politické situaci, práci v ČR, atd.)

6.2.2 Etika výzkumu

Při takovémto výzkumu je obzvláště nutné dodržovat zásady etického jednání. Jeho účastníci tedy byly plně informováni o průběhu a účelu výzkumu, stejně jako o zachování jejich identity v anonymitě. Přestože jsou známa všechna jména osob, se kterými byl rozhovor veden, v této práci jsou účastníci označováni pouze počátečními písmeny z abecedy.

Všichni, kteří se do výzkumu zapojili, byli předem informováni o jeho audionahrávce, ke které byl zároveň potřebný jejich souhlas. Jak již bylo výše zmíněno, až na jednu rodinu, kde maminka s nahrávkou rozhovoru příliš nesouhlasila, bylo obdrženo svolení od všech oslovených.

7 Analýza získaných dat

V této kapitole je provedena analýza dat, která byla získána prostřednictvím rozhovorů s barmskými uprchlíky žijícími v České republice a metody pozorování. Všechny podkapitoly jsou vzájemně propojené a informace obsažené v jedné kapitole spadají často i pod jiné.

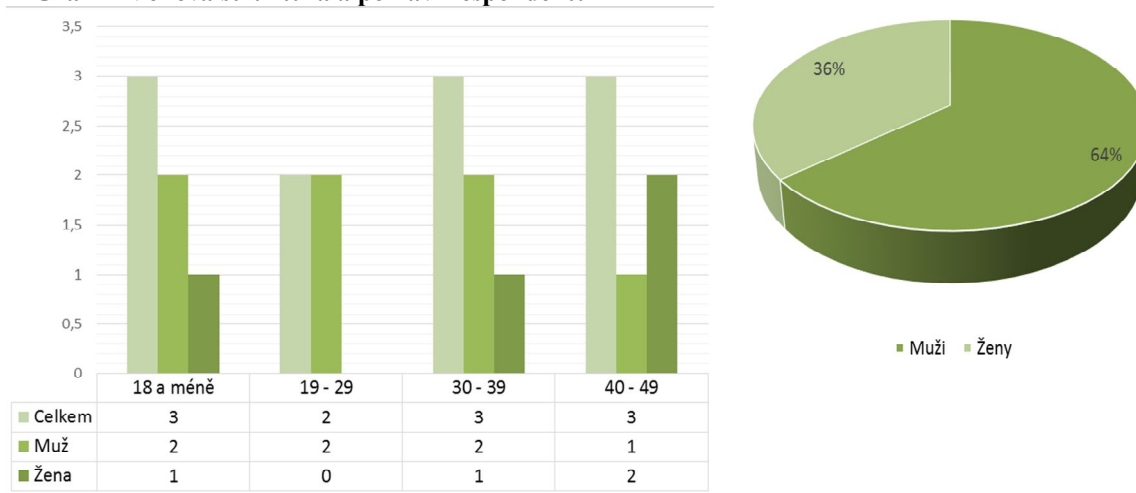
7.1 Charakteristika výzkumného souboru

Do samotného výzkumu bylo zapojeno 11 respondentů, se kterými byl veden rozhovor. Je ovšem důležité zmínit, že v průběhu výzkumu došlo ke kontaktu s více lidmi z barmského etnika. Ve výzkumném souboru jsou však charakterizovány pouze ti, se kterými bylo vedeno oficiální, předem domluvené interview. Konverzace s ostatními sloužila pouze pro doplnění či dotvoření obrazu o zkoumaném jevu, stejně tak jako konzultace problematiky se sociální pracovníci, která je se všemi zdejšími Barmánci v kontaktu a má s nimi již vybudovaný určitý vztah.

Pro výzkum bylo osloveno celkem 11 respondentů, z toho 7 mužů a 4 ženy ve věkovém rozmezí 17 – 47 let (viz. Graf 2). Průměrný věk respondentů je 29,8 let. Doba, po kterou oslovení Barmánci žijí v České republice, se pohybuje v rozmezí 2 - 6 let. Pro zachování anonymity respondentů a lepší orientaci při

interpretaci výsledků je každý označen pouze písmeny od A do J. V případě každého respondenta se jedná o uprchlíka, který byl do České republiky přemístěn v rámci přesídlovacího programu. Zemí prvního azylu oslovených respondentů byla buď Malajsie (72,73 %) či Thajsko (27,27 %). Základní informace o jednotlivých respondentech poskytuje Tab. 8.

Graf 2 Věková struktura a pohlaví respondentů

Tab. 8 Základní informace o respondentech

RESPONDENT	VĚK	POHLAVÍ	NÁBOŽENSTVÍ	DĚLKA POBYTU V ČR	ZEMĚ PRVNÍHO AZYLU	ETNIKUM
1. A	31	muž	Křesťanství	2 roky	Malajsie	Kačjin
2. B	32	žena	Křesťanství	2 roky	Malajsie	Kačjin
3. C	17	muž	Křesťanství	6 let	Malajsie	Čjin
4. D	18	žena	Křesťanství	6 let	Malajsie	Čjin
5. E	47	muž	Křesťanství	6 let	Malajsie	Čjin
6. F	45	žena	Křesťanství	6 let	Malajsie	Čjin
7. G	21	muž	Křesťanství	6 let	Malajsie	Čjin
8. H	18	muž	Křesťanství	4,5 let	Thajsko	Karen
9. CH	46	žena	Křesťanství	4,5 let	Thajsko	Karen
10. I	32	muž	Křesťanství	4,5 let	Thajsko	Karen
11. J	21	muž	Křesťanství	6 let	Malajsie	Čjin

Zajímavé, možná pro někoho až překvapující, se může zdát náboženství respondentů. Všichni oslovení respondenti jsou křesťané. Je to proto, že se

jedná o etnické menšiny, které jsou v Myanmaru pronásledovány mimo jiné právě z důvodu jejich náboženského přesvědčení. Tento fakt zde hraje významnou roli, jelikož je jedním z faktorů (křesťanství jako dominantní náboženství v ČR), které Barmáncům žijících v České republice pomáhají v adaptačním procesu.

7.2 Průběh adaptace

Tab. 9 Vnímání české kultury po příchodu do ČR a změna v průběhu času

RESPONDENT	První dojmy	Vnímání kulturních odlišností	Největší překážka	Změna vnímání kultury v průběhu času	Pocit porozumění české kultuře
A	Zima, sníh	Chování lidí (slušné), žádné návštěvy bez ohlášení, neobliba čísla 13, Velikonoční tradice s vajíčky	Jazyk	Větší pochopení	Za půl roku
B	Zima, neschopnost dorozumění	Žádné návštěvy bez ohlášení	Jazyk	Stejný stav (beze změny)	Stále moc ne (2 roky v ČR)
C	Zima, sníh	Smrkání na veřejnosti	Jazyk	Větší pochopení	Po prvním roce
D	Zima	Smrkání	Jazyk	Větší pochopení	Po prvním roce
E	Zima, sníh, žádné mrakodrapy	Smrkání na veřejnosti	Jazyk	Malá změna	Za tři roky
F	Zima, neschopnost dorozumění	Povídání jen na ulici - žádné návštěvy bez ohlášení, smrkání	Jazyk	Stejný stav (beze změny)	Stále moc ne (6 let v ČR)
G	Pozitivní	Neznalost lidí navzájem, nezáměr o druhé, žádné návštěvy bez ohlášení, výchova dětí (jiný přístup), každý sám za sebe	Jazyk	Větší pochopení	Za půl roku (střídavě)
H	Sníh, jiné počasí	-	žádná	Větší pochopení	Za půl roku

CH	Sníh, jiné počasí, zima	Návštěva jen po ohlášení	Jazyk	Malá změna	Za 4 roky
I	Jiné počasí, Zájem vlády pouze o rodiny	-	Jazyk	Větší pochopení	Za 3 roky (po osamostatnění)
J	Zima, sníh, studené Vánoce	Chování lidí (neslušné, nadávky), smrkání na veřejnosti	Jazyk.	Větší pochopení	Za 4 roky

Téměř všichni z oslovených respondentů přišli do České republiky vždy v zimním období. Proto se do projevů kulturního šoku nejprve promítají fyziologické změny vyvolané výraznou změnou počasí, kterou většina z nich zmiňuje v odpovědi na jejich první dojmy po příchodu do České republiky. Respondent A říká: *„No, tak v prosinci jsme přijeli a jsme viděli snížek. To je divné pro nás tam není a v Malajsii je tam hodně teplo. Každý den 30 stupňů. Tady byla zima.“* Odpovědi ostatních respondentů jsou podobné. *„Byla moc zima, na to jsem si musela nejdřív zvyknout“*, doplňuje respondent D. První dojmy respondenta F kromě šoku z odlišného klimatu, doprovází také pocit nedorozumění: *„Ona nerozuměla nic a byla zima, to prý nikdy neznala předtím taková“* (odpověď překládá syn respondenta). Pro respondenta I bylo dále překvapením zjištění, že se česká vláda zajímá především o rodiny s dětmi. Jeho situace je totiž vzhledem k nepřítomnosti rodiny v České republice od ostatních poněkud odlišná (více v kapitole 7.3.1). Respondent J vnímá změnu počasí i ve spojitosti s Vánoci: *„Ze začátku přišli jsme sníh až tak dlouho“* (ukazuje výšku sněhu). *„Já předtím vůbec neviděl sníh a Vánoce nemáme tak studený a třeba když do práce ráno vstávám ve čtyři hodiny to je moc zima, potřebuju bundu... nebo radši budu bydlet tam, kde máme práce“* (směje se).

Kulturní šok dále způsobují odlišnosti v chování zdejších obyvatel. Velká část respondentů uvádí, že u nich se lidé neustále navzájem navštěvují, aniž by o tom druhé museli předem informovat. Respondent A přisuzuje podobnou situaci domluvenému rozhovoru: *„Vy byste nepřijela, kdyby my jsme nedomluvili telefon, ale v Barmě tam chodí lidi a nemusí nic říkat nikomu. To na začátku já nevím, že museli jsme domluvit návštěva, já říkal „jo přijďte kdy chcete“ a nevíme*

oni ani my, nevíme... ted' už jo." Podobnou situaci popisuje respondent F s pomocí synova překladu: *„Mamka říká, že třeba jde venku, a když potká se někoho, tak stojí tam a popovídají si a potom nic a jen každý jde domů do svojího a to je divné. U nás tam může totiž přijít každý, když chce a je tam pořád u někoho a nemusí ani říkat nic.*" Respondent G doplňuje výše zmíněnou situaci pocitem nezájmu o druhé: *„Tady kdo bydlí soused, kdo žije dole, kdo žije nahoře moc neznali jo. Tady jsou klid, ale to je dobrý... jo dobrý, ale to je moc klid, nuda. My kdy bude Barma tady, celý se budem znát víc... kdo bydlí tam, kdo bydlí dole, kdo bydlí tam všichni znali. A furt chodili k Vám... ale tady to je horší.*" Ohlašování návštěv předem však vnímá spíše pozitivně: *„A potom já přijdu k Vám a máš čas to je dobrý a SMSku píše, telefon... to je dobrý. Barma to je „já už jdu“ (směje se).*"

Jako další kulturní odlišnost, na kterou bylo podle respondentů obtížné si zvyknout, popisují často, pro ně velmi neslušné, smrkání na veřejnosti. *„Asi smrkání na to bylo nejhorší zvyknout, ale už trošku jo, ale pořád když někdo smrká vedle, já mu říkám „vypadni“.*" (směje se respondent C). Stejně pocity popisuje i respondent D: *„Lidé před ostatními smrkají a to u nás moc neslušné, a hlavně u jídla. Ale už to chápu, rozumím a tolik nevadí jako předtím.*" Na smrkání u jídla si musel těžce zvykat i respondent G, který ho popisuje jako jednu z dalších zvláštností, které ho zde velmi překvapily: *„A potom kdy bude papat smrkat u jídlo... ale to nevadí, ale už je zvyklý.*" K této samé situaci se vyjadřuje i respondent J: *„Třeba u nás není normální nebo je normální, když jídlo nebo my jíme nebo v kuchyni něco, Češi hodně smrkají tak dlouho nebo ve škole třeba tak, ale u nás se nesmíme tak to je moc neslušné, takže to je blbý.*" Na otázku jak na takovou situaci poprvé reagoval, odpovídá: *„Jen tak díval, protože neuměl říct česky, takže jenom takhle díval (ukazuje výraz vystihující jeho reakci).*" Tento stejný respondent negativně vnímá i časté nadávky a používání vulgárních slov, jelikož dále říká: *„Třeba tady jsou moc používá ty špatná slova a tady mluví ty chlapi jako holky... jako moc nadávají.*" Respondent A naopak považuje Čechy za slušné. *„... My milujeme jako Čechy, protože jako polite, very polite, protože u nás to málo víš, když někdo nevíme taky dobrý den a když známe „ahoj“, „čau“ to je jako cítíme dobře, ale jenom některý. Když neznám někdo přijede v hotelu nebo nějaká tak oni to tam nerozumí „meglava“ (pozdrav v Myanmaru), ale lidi*

nepoužívají ne "dobrý den" nebo "ahoj", "čau". Tak to je zajímavý pro nás a líbí se nám." (více viz. kapitola 7.3.2). Respondent A dále rozvíjí situaci na příkladu: „Jako říkal jsem "dobrý den" musíme říct tady v kanceláře nebo někde na úradě nebo na policii... to u nás ne, neříkali jsme.“ Tento rozdíl je jistě zapříčiněn věkem respondentů, jelikož respondent J je mladý kluk, a tudíž se pohybuje více ve společnosti, kde jsou jím zmiňovaná "špatná" slova více frekventovaná.

Respondent G se ke kulturním odlišnostem vyjadřuje více. Jeho další odpověď je odrazem českého individualismu. Tvrdí v podstatě, že se Češi neradi dělí: „A potom ve škole já měl dva kamarádi moc dobrý, ale já kdyby měl něco já jsem to dal, ale pak oni když něco měli vůbec nekoukali na mě. Barma kdy bude deset lidí já mám něco tady nebo jablko, já mám jeden jablko krájet všem dám. To neříkám tady špatně, ale pro mě divný.“ K takové zkušenosti ještě později doplňuje: „Potom kdy tady bude Barma to jsou můj táta on má auto, všechno má peníze, tak děti jsou všechno může používat. Normálně auto mi dá půjčit, potom banky taky klidně, společný všechno. Když bude rodina, tak to už je jeden. Kdy bude tatka bohatý, já taky bohatý. Když bude táta chudák, tak já taky chudák.“ Tento respondent se také vyjadřuje k zaznamenání odlišného přístupu ve výchově dětí, který se mu líbí: „A kdy budu tady jsem viděl hodně rodina český mamka a takový miminko, tak oni mluvili "nech toho, to špatný" takový pomalu a potom děti rozumí to je pro mě nejlepší, protože v Barma to jen "nech toho, to nedělej!".“

Další zkušenosti respondenta G, na základě kterých popisuje odlišnost kultur, se týkají projevování intimity na veřejnosti a běžného dávání nohou nahoru, které je v asijských zemích velmi neslušné: „When he studied at school, sometimes they played football and after that they take bath and all of them they used to be naked and he felt shy“, pomáhá s překladem tatínek rodiny, u které nyní respondent G žije a líčí další odlišnosti: „In our Myanmar boyfriend and girlfriend they don't need like legally they don't touch each other. Here in CR they just kissing in public... something like that. And it is not possible in Burma.“ Respondent G pokračuje vlastními slovy: „Tady ještě problém je kdy bude tady hodně používali, když bude rodina tady seděli jo oni dávali takový (ukazuje nohy nahoře, na stole, opřené o křeslo apod.) ... v Barma je moc špatný.“ Dále navazuje

na zmiňovaný projev intimity: „Potom dál kdy bude já mít holka, moje holka tak když bude sedět tady taťka, maminka, nemůžu dát pusa víc.“

Respondent A potom dále zmiňuje číslo 13 a jeho častou neoblubu, které nerozumí: „...ale důležitý neumím číslo 13 tolik lidí nemá rádi. To jedno, a když někdo dává číslo 13 to nechci je nespokojen.“ Tento respondent také zmiňuje odlišnost oslavy Velikonoc: „Ještě tady Velikonoce tam malovali vajčky taky zajímavý, u nás nemáme. Ale máme jen modlíme se Ježíši.“ Poslední, velmi zajímavou zkušeností respondenta A je zjištění, že když má na spěch, není zde obvyklé takovou situaci řešit drobným úplatkem jako je tomu v Myanmaru: „U nás když v kanceláři jako musím rychlý nebo něco pospíchám, platí peníze a řeknem trochu a jako tady nejde, není, musím čekat tam na křeslo a pospíchal bych to rychlý, to nevadí, musím čekat“ (směje se).

Jak je vidět i v mnoha výše uvedených citacích respondentů, většina si po určitém čase na kulturní odlišnosti zvykne a začne se v české kultuře cítit lépe. Pouze v případě starších žen (maminek), není změna v porozumění české kultuře příliš výrazná a stále je pro ně adaptace obtížným procesem. Ostatní respondenti uvádějí, že české kultuře začali rozumět nejdříve po půl roce života stráveném v České republice. U některých trval tento proces však mnohem déle a u některých, především právě u starších osob, není změna tak velká, jako u osob mladších.

Největší překážkou, která adaptační proces Barmských respondentů komplikuje, je neznalost a obtížnost českého jazyka (více viz. kapitola 7.3.3).

7.2.1 Vnímání života v ČR – pozitivní, negativní

Tab. 10 Vnímání pozitivní a negativní stránky života v ČR jednotlivými respondenty

RESPONDENT	Pocit obohacení	Pocit ztráty
A	bezpečí	Příbuzní
B	Lepší systém (zdravotnictví, školství)	Rodina v Myanmaru
C	Vzdělání	Příbuzní
D	Znalost češtiny, vzdělání	Rodina
E	Klid	Domov
F	Zdravotnictví, vzdělání pro děti	Práce, příbuzní

G	Klid, žádný pocit strachu, dobrý systém (zdravotnictví, jízdní řád, mateřské školky), pořádek	Slunce, moře, jídlo, kamarádi, společenský život, rodina, identita
H	Lepší život, spokojenost	žádný
CH	Lepší systém – zdravotnictví a vzdělání pro děti	Rodina, dostupnost k ostatním Barmáncům
I	Pivo, bydlení, lepší život	Rodiče
J	Lepší systém (důchodový, školství)	Kamarádi, identita

Přestože je pro respondenty život v České republice z mnoha důvodů velmi těžký, jsou si vědomi i jeho pozitivních dopadů. Vzhledem k jejich situaci je velká část oslovených respondentů vděčná za jistou míru bezpečí a klidu, který v České republice získali. Například respondent A na otázku co mu život v ČR přinesl, odpovídá: *„Tady žijeme, všechno je v pořádku, tady bezpečno.“* Respondent B i ostatní zmiňují oblibu systému zdravotnictví, školství apod.: *„Zdravotní systém je dobrý a jako pro děti jako škola to všechno lepší.“* Respondent C na otázku reaguje následovně: *„Já tady chodím do školy to je dobrý a hodně věci lepší některý.“* Především maminky dětí dále zmiňují systém školství a zdravotnictví: *„Tady je moc lepší zdravotnictví a vzdělání pro děti a to všechno takový systém to dobrý“*, tvrdí respondent F, jehož odpověď je téměř totožná s odpovědí respondenta CH. Respondent D se také mimo pocit bezpečí, který mu život v České republice přinesl, vyjadřuje k lepšímu systému v mnoha různých podobách: *„Tak tady je klid pro mě, tak klid, v pohodě. Nikomu nemusím bát, tak to je pro mě dobrý.“* Dále říká: *„Jo tady v Česko dobrý je jako čas, kdy bude autobus jde ve 20, tak 20 musíš to je nejlepší pro mě a pak klid víš, nikomu nemusím bát“*, opakuje. *„A jako kdy bude něco problém, sanitka hnedka volat hnedka přišel. Toto je pro mě dobrý. A pak, pak, pak já vim co je... takový jako dětský hlídat, jako v mateřský škole, to je dobrý, jako hlídat, naučit něco.“* Jako další, co tento respondent vidí pozitivně, je zákon o zákazu řízení auta pod vlivem alkoholu, pořádek a čistota: *„Kdy bude tady řídit, nesmíš pít alkohol to je dobrý. Barma tam je hodně napije a potom nehody, ale tady to je dobrý, zákon je dobrý. Tady je hodně dobrý zákon. A potom nemůžeš tady vyhodit žádný odpadky ven, to pořád uklízí všechno to je dobrý taky. Barma to nebylo, bordel. Ale dobrý Barma taky dobrý, ale politika ... no znáte.“* Od respondenta I byla na otázku

týkající se přínosu života v ČR, zaznamenána poněkud netradiční odpověď: „Pivo“ (*opakovaný smích*). „*Já se omlouvám... protože český lidi je říkají, že pivo nejlepší v Evropa tady*“. Později však zmiňuje i jiné věci: „*Lepší bydlení, to je lepší. Tady určitě lepší život.*“ Respondent J je také rád za lepší vzdělání a systém, tentokrát ale i ten důchodový: „*Tady lepší škola a tady dělají ty důchodce, oni to dělají to, to se mi líbí ten systém.*“

Je zde ovšem spousta věcí, které respondenti postrádají, a které jim ukazují spíše negativní stránku života v České republice. Jedná se zejména o rodinu a přátelé, kteří jsou buď v Myanmaru, nebo někde jinde v Evropě či USA. „*...nemáme příbuzní tady. Oni jsou tam u nás a často chybí, chybí mi. Když manželka nemocná stará se o děti, my dědeček nebo babička potřebujeme. Já měl práce když ona nemocná často jako bolí ji hlava a nikdo tady nemáme a je to těžký*“, říká respondent A, který později překládá i odpověď jeho manželky (respondent B): „*She miss family, they are living in Myanmar.*“ Odpovědi dalších respondentů jsou podobné a jejich hlavní sdělení se opakuje: „*Chybí nám příbuzní, oni jsou jinde*“, říká respondent C. To, co zde nejvíce chybí respondentovi D, je také právě rodina: „*A často chybí nám rodina, ale byli jsme jednou na návštěvě u tety, ta je v Dánsku.*“ Respondent E odpovídá: „*Tady je klid, to je lepší, ale pořád chybí mi domov to často.*“ Respondent F, jeho manželka, má podobné pocity, ale ještě dodává, že jí chybí práce, kterou zde není snadné získat: „*Ale já nemůžu najít práci a to je špatný.*“

Respondent G zmiňuje, že mu zde nejvíce chybí kamarádi a společenský život: „*Nejhorší je pro mě... Barmánci jsou mají rádi kamarádi jako film, povídat ... já nemám kamarády a vůbec Češi, nemám kamarády. Nic nemluví jenom doma sám, jenom... nemám a furt doma. A to je nejhorší pro mě. Protože já chci chodit venku, ale sám chodil, ale to je nuda.*“ Dále postrádá i asijské prostředí a samozřejmě příbuzné, kteří nejsou v Myanmaru, ale jinde po světě: „*Chybí mi slunce, moře a jídlo trochu, protože tady všechno nemáme a asijské moc drahé. A všechny rodiny jsou tak Dánsko jeden, Austria tam je jedna rodina jako mamka sestra, babička je a ještě teta je do Amerika a všechno jsou... Barma tam je nic.*“

Respondent I je jediný, který do České republiky přišel sám, bez rodičů, kteří zůstali v Myanmaru. Kromě kamarádů z Myanmaru mu nejvíce schází

právě oni: „A tady rodiče chybí někdy.“ Svou situaci dále srovnává s mladšími dětmi a situací v Myanmaru: „Tady je lepší jo, protože v Barmě je válka. Ale pro děti jo určitě lepší, ale pro mě moc ne, protože já studovali jsme střední škola, tady nemůžu studovat škola. Jiný země možná lepší nebo možná horší to já nevím, protože ještě nebyl tam. V Česku je pro mě některý moc lepší, některý moc ne. Horší je 40 %, lepší je 60 % může být lepší.“ Respondent J přišel do České republiky s rodinou, ale chybí mu kamarádi. Jeho negativní pocity jsou doprovázeny i tím, že se cítí být pozadu právě oproti kamarádům z Myanmaru: „Třeba chybí doma kamarádi a tak. Já už tady cítím se nějak, víš oni u nás 21 to je už velký a dospělý a tady furt chodím do školy. Třeba kamarád u nás oni se chtěli už oženit nebo dítě mají nebo už školskou končili a já tady.“

7.3 Faktory ovlivňující proces adaptace

7.3.1 Rodinné zázemí, kontakt s příslušníky stejné národnosti a další podpůrné faktory

Tab. 11 Faktory usnadňující proces adaptace barmských respondentů

RESPONDENT	Přítomnost rodiny v ČR	Setkávání s ostatními Barmánci v ČR	Co nejvíce pomáhá?
A	Ano	Ano	Kontakt s ostatními Barmánci, pomoc BCP, schopnosti
B	Ano	Ano	Víra, kontakt s ostatními Barmánci
C	Ano	Ano	Rodina, víra, setkávání s ostatními Barmánci
D	Ano	Ano	Kamarádi, kontakt s ostatními Barmánci
E	Ano	Ano	Kontakt s ostatními Barmánci
F	Ano	Ano	Rodina, víra
G	Ano (ale nyní u jiné rodiny)	Ano	Kontakt s ostatními Barmánci, víra, Facebook, stanovení cíle
H	Ano	Ano	Kamarádi
CH	Ano	Ano	Kontakt s ostatními Barmánci
I	Ne	Ano	Kamarádi, naděje v lepší budoucnost
J	Ano	Ano	Kontakt s ostatními Barmánci

Jak již bylo zmíněno, pouze jediný respondent (I), přišel do České republiky sám. Tento fakt v něm často vyvolává negativní pocity, jelikož právě přítomnost

rodiny uvádějí ostatní respondenti jako faktor, který jim pomáhá, aby se zde cítili lépe. Respondent I bydlí však ve stejném městě jako jedna z dalších barmských rodin, u které dokonce první tři roky bydlel. Své pocity popisuje následovně: *„Jo překvapilo pro mě jo dřív, protože vláda oni hodně pomohli jen rodiče, kdo mají děti, kdo mají rodiče... já jsem nemá, neměli já jsem jen sám, a protože druhý je patří je druhá rodina, protože já oni zajímalo o mě, protože já jsem sám a neměli rodiče, neměli děti... nejdřív hodně bylo těžký. Asi každá rodina je spokojený, protože oni jsou jak spokojen mají rodiče, manžel, manželka, děti, nebo... vláda zajímá jen je děti a rodiče. Já neměl ne,... ale oni dali, ale já ještě má druhá rodina výš než mě, takhle. Protože já, já nic nepřicházím, já vim, že takhle bude takhle. Protože já jsem sám a oni nezajímají, moc nepomáhají, možná oni pomáhají ale druhá rodina jo, protože ona vyšší než mě, ale já nemůžu říct... já jen poslouchám, já živý... takhle. Když budu spát venku nebo někde, to nevádí, budu sám, to nevádí... ale když oni říkal “ha bydlí spolu”, my přišli jsme spolu, pomohli mě něco atd.“* I přesto, že si tento respondent myslí, že kdyby ho k sobě nevzala druhá rodina, nikdo by mu nepomáhal a nezajímal se o něho, až právě po odchodu od této rodiny se začal české kultuře lépe přizpůsobovat: *„Když odchází druhá rodina, bydlí sám, bylo v pohodě, lepší život, protože bydlí sám, bydlí sám a kamarádi taky. Protože když, kdy my jsme bydleli spolu a starší lidi mysleli mě taky dělali, ale já nic nevím, nic nedělali.“* Respondentovi I tedy nejvíce pomáhají kamarádi, kterých má, na rozdíl od ostatních, mnoho i mezi českými obyvateli: *„Trochu jo, někdy smutno někdy, trochu jo, ale málo. A když smutno je, tak kamarádi někde nebo v hospodě nebo fotbal nebo povídali jsme česky nebo co důležitého, tak chodili nebo když jsem chodil moji kamarádi oni dali jídlo hodně masa, dneska taky“* (rozhovor probíhá v den Velikonoc a respondent se právě vrátil z “pomlázky” s českými kamarády). *„Oni pozvali hodně taky my jsme byli oni jsou hodný. Když jsem smutný říkali “pojd’, pojd’ u nás jídlo”, oběd nebo všechno oni pomáhají, co potřebuji udělat oni zeptali mě. Oni dali jídlo, všechno.“* Na otázku, kde kamarády poznal, odpovídá: *„Kostel, kostel tady, fotbal taky, v práci taky to všechno a potkali jsme venku taky, já každý zdravím“* (směje se). Další, co tomuto respondentovi pomáhá, je jeho naděje na lepší život

v budoucnu: „*Příští rok asi bude lepší. Budoucnost bude je lepší, lepší, lepší. Příští rok, možná dva roky, tři roky, třeba 60 let důchod bude lepší*“ (opět se směje).

Ostatní respondenti zmiňují především rodinu, kontakt s ostatními Barmánci a víru. Vzhledem k jejich náboženství se totiž všichni, většinou jednou do měsíce scházejí v rámci církevního sboru. Jedná se o Sbor Bratrské jednoty baptistů - Myanmarské křesťanské společenství (registrováno u Ministerstva kultury) a sdružuje několik rodin barmských uprchlíků žijících v ČR. Pokud to však je možné, setkávají se i u jiných příležitostí a pokud nebydlí příliš daleko od sebe, navzájem se občas navštěvují.

Respondent A dále zmiňuje i pomoc organizací, které uprchlíkům ze začátku pomáhají: „*Tak my jsme dostali tady jako resident, přijeli jsme tady a přes rok tam nějaká organizace pomáhá nám. Nějaký kurz a kvalifikaci, a umím řídit auto a udělal jsem autoškola, už mám jako i řidičský průkaz a už mám auto a to je jako Barma-Centrum, kdo pomáhá nám, jako i překládá.*“ To je pravděpodobně dáno tím, že tento respondent je v České republice nejkratší dobu ze všech oslovených respondentů, a tudíž je pro něho pomoc organizací stále aktuální. Navíc, tento respondent je v adaptačním procesu zvýhodněn i díky jeho schopnostem, o kterých byla řeč jako o faktorech usnadňující adaptaci v teoretické části práce. Již bylo uvedeno, že si zde za tak krátkou dobu stihl udělat řidičák a získat vlastní auto, díky kterému má nyní více možností, jak si zde zpříjemnit čas: „*Už máme auto a každý víkend na výlet, protože tady (název města) jako nemáme kamarády, protože jako oni jsou v....* (vyjmenovává názvy některých měst, ve kterých žijí ostatní Barmánci).“ Kromě toho je také správcem zmiňovaného Myanmarského křesťanského společenství. Jako jedna z věcí, která jemu i jeho manželce (respondent B) pomáhá, je právě víra: „*My jsme jako Myanmar lidi máme jako křesťanské společenství tam každý měsíc jednou za měsíc jsme se setkáme a to pomáhá, když jako... když mě, I feel bad situation something, sometimes I feel so sad and some every friend if we need in a month we advice God is save you and feel better.*“ O víře mluví i ostatní respondenti: „*Tak jsme tu rodina a my scházíme se ostatními Čjin (název etnika) máme setkání a věříme Bůh a to taky pomáhá nám*“, říká respondent C.

Mladší děti, kteří ještě chodí do školy, jsou na tom, co se týká adaptace podstatně lépe, jelikož přichází denně do kontaktu s českými spolužáky a jsou téměř plně zapojeny do běžného života v České republice. Kromě víry a setkávání se s ostatními lidmi z barmského etnika je právě tento fakt důležitým faktorem, který jejich proces adaptace výrazně usnadňuje. O tom například mluví respondent D: *„Tak já mám kamarádi, chodíme ven a často taky pomáhá nám, že se vidíme s ostatními lidmi z Barmy a modlíme se společně a tak.“* Pro respondenta G je také nejlepší, když se setká s ostatními Barmánci, kteří jsou v České republice: *„To je tak 10 lidí spolu a to se bavili, kecali, to je dobrý spolu moc lidí a takové... Já jsem na začátku moc nuda, já jsem brečel normálně. A tak proto to bylo ale smutný, ale jak byli Barmánci, tak moji kamarádi oni jsou tam a pak ne nuda. Dobrý, cítím dobrý, protože moc blízko lidí a já tu spolubydlím.“* Dále mluví o víře a o tom, že mu pomáhá, když si stanoví nějaký cíl či něco, co chce dokázat: *„...a pak, já mám Ježíše, proč smutný víš, já mluvit pro sebe pořád sám mluvím, nemám kamarád, tak musím mluvit sám ne. A tak “dělej něco”, takový “dokaž to něco” a pak cítím dobře. To pomáhá mi to. Když bude nuda, tak modlim se a je to lepší.“* Respondent G dokonce zmiňuje i Facebook, skrz který může být v kontaktu s přáteli z Myanmaru, rodiči a dalšími: *„A někdy já doma smutný, ale já používám Facebook a pak dobrý“* (směje se). *Používám, protože venku nejsou kamarádi, ale doma taky nic, tak máma a táta mluvíme tam. Bráchové jsou pryč, tak“* Tento respondent totiž v současné době žije v jiném městě, než jeho rodiče. Bydlí dočasně u jiné barmské rodiny kvůli práci. Respondent H a jeho maminka, respondent CH, říkají, že by bylo dokonce lepší, kdyby všichni Barmánci bydleli ve větší blízkosti: *„Jakože lepší by bylo, kdybychom bydleli spolu s ostatníma Karenama (Barmáncema), kdyby bydleli tady blízko a mohli my k nim a oni k nám kdykoliv.“*

7.3.2 Vztah k majoritní společnosti

Tab. 12 Vztah respondentů s majoritní společností

RESPONDENT	Celkový pocit v ČR	Vnímání majoritní společnosti	Přátelé mezi českými obyvateli	Národnost největšího počtu přátel
A	Spíše pozitivní	Pozitivní (slušné chování)	ano (sousedé)	Barmánci
B	Neutrální	Strach, smíšené pocity	Ne	Barmánci
C	Spokojenost (pro rodiče horší)	Pozitivní	Ano (spolužáci)	Češi (škola)
D	Spíše pozitivní	Pozitivní	Ano (spolužáci)	Češi (škola)
E	Neutrální	Smíšené pocity	Ne	Barmánci
F	Neutrální	Strach, smíšené pocity	Ne	Barmánci
G	Spíše negativně zabarvený, pocit vlastní nedostatečnosti	Předsudky, smíšené pocity, „Češi se nedělí“, jiné věřící a nevěřící, neochota starších a mužů	Ne	Barmánci
H	Pozitivní	Pozitivní	Ano (spolužáci, ve městě)	Češi (škola, atd.)
CH	Spíše pozitivní	Pozitivní	Ano (práce, sousedé)	Barmánci
I	Neutrální	Předsudky, smíšené pocity (někdo hodný, někdo ne)	Češi (práce, ve městě)	Češi
J	Neutrální	Smíšené pocity, předsudky	Ano (škola, ne volný čas)	Češi (spolužáci), Barmánci

Co se týká vnímání majoritní společnosti, tedy českých obyvatel, ať už celkově či ve vztahu k Barmáncům, mají respondenti různé zkušenosti. Některé jsou pozitivní, některé negativní. To, jak se v české společnosti cítí a jak ji vnímají, je důležité a určující pro vývoj procesu adaptace. Již bylo zmíněno, že respondent A byl dokonce překvapen tím, že jsou Češi slušní (viz. kap. 7.2). Ne však všichni z oslovených respondentů vnímají Čechy stejně. Většina z nich má z české společnosti smíšené pocity a setkala se jak se slušným chováním, tak i takovým, které dokáže být velice nepříjemné. Obecně však je možné tvrdit, že takoví lidé jsou všude na světě, tudíž by nebylo na místě dělat vyhraněné závěry

pro "českou povahu". Na základě zkušeností respondentů je však možné přiblížit obraz tomu, jak se zde asi cítí.

Respondent A nám již své dojmy řekl. Nyní překládá odpověď jeho manželky, respondentka B, která tráví většinu času doma výchovou dvou malých dětí. Její šance na začlenění do života v české kultuře se zatím, oproti ostatním, výrazně snižuje: *„Říkala jen jsem doma, a když venku nešla moc, je to těžké žít tolik. Miluje někoho a bojí se někoho. Bojí, protože žijeme tady a nevíme jejich srdce, co myslí, nevíme.“* Respondent C je mladý kluk, který chodí do školy a má spoustu přátel mezi českými spolužáky. Dá se říci, že zde vede plnohodnotný život, oproti životu jeho rodičů: *„Já dobře já jsem spokojený, ale pro rodiče to je horší myslím.“* Respondent G již v souvislosti s kulturními odlišnostmi zmiňoval například, že je pro něho zvláštní, když vidí, že kamarádi mají něco dobrého ke svačině a nepodělí se s ním tak, jak to dělá vždy on. V tomto se jistě liší všechny asijské kultury, které se vyznačují kolektivismem a mezilidské vztahy zde obsazují první příčku na žebříčku hodnot. Dále odlišuje postoj k lidem věřícím a nevěřícím: *„Všechno je v pořádku, tady je všechno slušný lidi, ale jenom věřící jako křesťani, ale když nevěřící tak ale některý jsou dobrý, ale některý jsou tak nechápou. Věřící je všechno pro mě dobrý.“* Stejně tak popisuje odlišné zkušenosti s lidmi staršího věku a s lidmi mladšími: *„Pro mě další nejhorší, když bude nemám práce a já jsem chodil normálně na úřad práce a potom občas někde, když bude mladé holky, tak to je moc dobrý, když bude starý lidi, tak oni nic nechtěli, něco víš pomoc nic. Protože oni dávali papír, všechno neumím co to je říkám, tak... tak mladé holky dobrý, ale staré a trošku pak chlap... Oni tak koukali a dělej toto.“* Respondent G se tu občas necítí dobře ani kvůli pocitu, které v něm české prostředí vyvolává v souvislosti s nutností dosažení úspěchu: *„A já pořád tady bojím, že něco nedokázal, stydím takový, ale Barma nemusíš víš, nebudeš zajímavý. Kdy bude Barma, nechceš pracovat, nevádí.“* Nejen tento respondent, ale mnoho dalších, mluví také o předsudcích, které mají obyvatelé České republiky vůči Barmáncům, respektive k etnickým menšinám zde žijících. *„A potom kdy budu já koupim něco v Kauflandu velkýho, furt čuměj na mě to je pro mě... Ony myslím furt hlídají na mě oni myslí jako já zloděj toto já vůbec nemám rád. To je nejhorší taky pro mě“*, říká respondent G a pokračuje: *„Já jsem*

myslím takový proč Čechy občas lidi některý proč nemají rádi na mě, protože oni myslím na mě mongolsky, vietnamsky a potom myslí vypadá jako trošku cikán víš.“ Na zkušenost s přirovnáním k romské menšině navazuje respondent I: *„Tady je, vedle trafika, oni kradají, kradou. Protože policie mysleli mě, já říkali já vůbec nevím, oni přišli tady venku, oni se ptali já jsem říkali “pojd’ tady dovnitř“ tady může sedět jsem říkal policie. Protože trafika je ztratí něco, nemá cigarety nebo něco... Protože Barma je, Čech lidi znáte ne Barma je jaký lidi. Dřív oni dali je jiný práce, oni myslí jinýho je Barma lidi je jako je válka, jako je zabiju lidi, ty lidi. Oni čučet takhle já jeden rok, druhý rok já neposlouchal, protože já nemůžu vydržel poslouchat dlouho. Oni myslí horší člověk někdo jo, někdo Barma jsou taky jsou dobrý člověk jsou podobný taky, v Česku to taky všechno je člověk. V Americe taky hodně jsou lepšího, v Barmě taky, v Česku taky ne všichni jsou lepší. Všechno je podobný, trochu jiný jen počasí a jídlo“* (směje se). Dále porovnává postoj kamarádů, kteří si pouze dělají legraci a dalších lidí, jejichž chování už tak milé není, ale snaží se ho tolik nevnímat: *„Mmmm... někdo je ty jsi Barma lidi černý“* (směje se). *„Oni říkají taky, ale pro mě je dobrý, všechno je dobrý co oni říkají pro mě nezajímá. Hlavní je má práce je, povídali jsme česky začít. Další je moc nezajímá mě, všechno je v pohodě já začít...“* (v jeho vyprávění se opět projevuje naděje v lepší budoucnost). *„Ale někdo jo oni někdo říkali je jsi černý Barma, ale někdo je říkají, ale oni milují jako brácha, protože říkají takhle dělat si legraci. Někdo je říkají, ale nemiluje, myslí špatně... ale to málo.“* Respondent J zde má zase pocit, že on v některých lidech vyvolává pocit strachu, a proto se s ním nebaví: *„Někdy ale oni mě bojí nebo nevím... nic nedělají. Ve škole spolužáci dobrý, ale když lidi neznají, tak asi bojí.“*

Co se týká přátel, většinou jde o ostatní Barmance, kteří zde žijí. Je mnoho respondentů, kteří zmínili i přátele mezi českými obyvateli. V takovém případě se ale jedná pouze o sousedy, kolegy v práci, apod. Je tedy zřejmé, že je pro Barmance obtížné navázat kontakt s ostatními a vytvořit užší přátelství se členy majoritní společnosti. Odlišným příkladem jsou děti rodičů, které chodí do školy a tráví nejvíce času právě mezi českými spolužáky. Někteří z nich udržují dokonce kontakt i mimo školní výuku a chodí spolu ven ve volném čase. V takovém případě už je možné tvrdit, že jde o skutečné přátele.

Na otázku zda má respondent A přátele i mezi českými obyvateli odpovídá: *„Jo, přátele sousedi a tam (název města) taky máme přátele oni taky jako dávali dárek často jsme se setkali někde tady v... (název města, ve kterém žije) jako křesťanský společenství jsme šli a tam někdo přátele máme.“* Důvod, proč většinu přátel tvoří lidé z Myanmaru, argumentuje následovně: *„Jazyk problém. Rozumíme, co říkali, ale jako těžké mluvit. Ale máme něco chceme říct, ale nemůžeme říct“* (více viz. kapitola 7.3.3). Později překládá odpověď jeho manželky, respondenta B, na otázku kolik zde má přátel: *„Moc ne. Telefonuje jenom kamarádi z Barmy.“* Naopak respondenti C i D mají nejvíce přátel právě mezi obyvateli České republiky: *„No Češi ve škole, spolužáci“*, odpovídá respondent C. Respondent F například vnímá sousedy pouze jako známé a na otázku, které národnosti jsou lidé, se kterými tráví nejvíce času reaguje podobně jako při otázce týkající se kulturních odlišností: *„Barmánci, protože já pořád doma a tady s rodinou nebo někdy setkání s dalšími. Lidí tady se známe, ale moc nenavštěvujeme oni, jenom venku povídají, jak říkala jsem.“* Respondent G již výše zmiňuje, že žádné kamarády v České republice nemá, a že by rád měl s kým chodit ven, apod. (viz kapitola 7.2.1). Tento respondent zde však také dříve studoval střední školu. Je tedy vidět, že mezi spolužáky nebylo možné navázat takové přátelství, které by vydrželo i po jejím skončení. Respondent H sice také chodí do školy, tudíž má spoustu kamarádů tam, ale má přátele i mezi ostatními lidmi z jeho okolí, se kterými čas tráví: *„Já mám dost kamarádů tady, spolužáky ve škole a i s ostatníma chodíme ven a něco děláme. Ted' chodíme spolu a já se učím parkůr“* (skákání přes překážky).

Opět se dostáváme k respondentovi I, který je ze stejného města jako předchozí respondent, a jeho odlišné situaci vzhledem k nepřítomnosti jeho rodiny v České republice. Tento fakt na jednu stranu jeho stávající život znepříjemňuje, ale co se týká českých přátel, má opačný efekt. Zdá se, že respondent zde získal velké množství opravdových přátel, a to právě díky tomu, že je tu naprosto sám, ale také díky tomu, ve kterém městě žije. Protože právě v tomto městě byla zaznamenána největší spokojenost respondentů, se kterými byl veden rozhovor. Před jeho zahájením se respondent I zrovna vrátil s opravdu velkou “bandou” kamarádů z “pomlázky” (v den Velikonoc), kteří mu

ještě později klepali na okno, a zdálo se, že jsou to opravdu bližší přátelé. Jeho vztah s kamarády a to, jakým způsobem spolu tráví čas je popsáno výše (viz. kapitola 7.3.1).

Respondent J naopak studuje v jiném, mnohem větším městě a přátelé mimo školu, kromě těch barských, nemá žádné: „*To jsou lidé z Barmy, český asi vůbec. Jenom ve škole.*“ Na otázku, zda je to tím, že nechce on nebo oni reaguje následovně: „*Oni taky ne, oboje. Oni mají kamarád, takže stačí jiný.*“

7.3.3 Jazyk jako největší překážka při adaptaci

Tab. 13 Český jazyk jako největší bariéra při adaptaci na české prostředí

RESPONDENT	Úroveň znalosti českého jazyka	Jiná možnost komunikace	Nepříjemnosti způsobené neznalostí českého jazyka	Studium českého jazyka
A	Velmi dobrá	Dobrá znalost angličtiny	Neschopnost vyplnit údaje na úřadě, získání práce	Stále kurzy (3x týdně), samostudium
B	Velmi nízká	Ne, ale dobrá znalost němčiny a čínštiny	Nemožnost komunikace, bez přátel	Stále kurzy, ale jinak není čas
C	výborná	ne	Neschopnost dorozumění na začátku	Ve škole
D	výborná	Dobrá znalost angličtiny	Rodiče problém s prací	Ve škole
E	nízká	ne	Problém s prací	Na začátku kurz, nyní samostudium
F	Velmi nízká	ne	Bez práce	Na začátku kurz; nyní samostudium
G	Dobrá	ne	Neochota pracovníků na úřadě práce	Dříve škola a kurzy
H	výborná	Střední znalost angličtiny	Ne, ale tatínek často bez práce	Ve škole
CH	Velmi nízká	ne	Dříve problém s prací	Na začátku kurz, nyní jen v práci
I	Střední, dorozumí se	ne	Problém se získáním lepší práce	Na začátku kurzy, kolegyně, s kamarády
J	Velmi dobrá	ne	-	Na začátku kurzy, ve škole

Adaptační proces barmských uprchlíků v České republice je nejvíce znepríjemňován neznalostí českého jazyka a jeho obtížností. Situace se ale liší v závislosti na věku a pohlaví, což se prokázalo u jednotlivých respondentů. Výjimkou je respondent A, který patří mezi starší z výzkumného souboru a navíc je zde nejkratší dobu. Již však bylo zmíněno, že tento respondent je oproti ostatním ve výhodě díky jeho individuálním schopnostem. Roli zde možná ale hraje i větší intenzita kurzů českého jazyka, které u něho stále probíhají: *„Jo. Máme češtinu kurzy a tady učitelka přijde třikrát za týden. A jako nějaká sociální organizace dávali 400 hodin a za náma dojdou. Ale musím no, hledám práci tady neumím česky to těžký, těžký. Musím mluvit a jako musím umět číst a psát všechno musím umět. Psát taky potřebuju když jste na úřadě něco jako já to potřebuju napsat“*, říká respondent A, který později překládá odpověď respondenta B na otázku, zda se učí česky: *„Ano. Taky 3 x týdně, ale je to těžší, stará se o děti a nemá čas studovat.“* Kurzy českého jazyka mají respondenti většinou jen krátce po příchodu do České republiky, a poté se musí jazyk učit pomocí samostudia, které není pro všechny vždy úspěšné: *„No sám musím, ale to je těžký. My dostali hodiny češtiny jenom na začátku, kdy přišli jsme sem, ale teď už neučí nám nikdo a moc těžký naučit“*, tvrdí respondent E. Respondent F, maminka jedné z rodin, má se studiem českého jazyka velký problém a svádí to na to, že je již stará a nemůže si nic zapamatovat, i přesto, že se snaží: *„Já snažím, já pořád koukám televize tam (ukazuje na TV) a čtu třeba noviny, každý den koukám nebo i děti učí někdy slovíčka, ale já nezapamatuju nic (pomáhá s překladem syn)... už nefunguje“* (maminka si ukazuje na hlavu a směje se). Respondenti často uvádějí, že rozumí lidem, co říkají, ale nejsou schopni mluvit a reagovat zpětně. *„Ale rozumím, co říkají, ale neumím mluvit nic říct. A my se učili jenom na začátku“*, dodává respondent F, který kvůli neznalosti českého jazyka nemůže, i přes své jiné schopnosti, již rok a půl sehnat práci. Syn respondenta F pokračuje v překladu: *„Jazyk. To je pro ni moc problém, protože ona neumí česky, a když neumí, nechtějí dát práci nikdo. Přitom maminka ona má zlaté ručičky, ona umí všechno. Ale protože neumí jazyk, je to velký problém... ona předtím byla švadlena, ale to už skončilo a teď už nemá rok a půl práce, protože neumí česky, no.“* Respondent G tvrdí zase, že jeho znalost českého jazyka byla

na dobré úrovni pouze, když chodil do školy: „Já jsem už zapomněl hodně češtinu, protože dlouho už nechodím škola furt nemluvim. Tak to je těžko pro mě už zase zpátky učit. Když jsme přišli, měli jsme kurzy asi šest měsíců v integračním táboře. A potom jsem chodil škola tak tři roky.“ Později navazuje na nepříjemnou situaci, které kvůli neznalosti místního jazyka čelil na úřadu práce: „A pak ona říkala: „nemáš lepšího překládat?“ A já říkám: „nic nemám překládat, protože tady je Barmánci málo a potom něco...“víš, kdy bude neumí česky, tak vůbec nechod!“ a takový bylo pro mě, takový těžký.“ Pro respondenta H, stejně jako již uváděl respondent C, není jazyk tak velkou bariérou jako pro jeho rodiče: „Horší je to pro rodiče kvůli práci, protože oni neumí česky a to je problém.“ Respondent I, který je přesvědčen o lepší budoucnosti, si je vědom toho, že bez znalosti jazyka tomu tak nebude: „...ale musíme jo, protože my bydlíme tady, musíme pro jídlo, pro živý.“ Na otázku jak často se učí češtinu, odpovídá: „Často, já někdy po práci kolegyně, kamarádi, nebo doma někdy číst knihu nebo noviny nebo... takhle.“ Dále mluví o preferenci ostatních v případě získání lepší práce: „A kdy jste pracovali lepší oni nechcu, protože já jsem ne Čech, protože lepší né Čech oni nechcu takhle, takhle... oni mluví špatný, někdy je něco je já nedělal, ale oni dělají, říkají takhle někdo. Každý lepší než mě, on je chytrý než mě, lepší než mě.“

Ostatní respondenti jsou děti, kteří chodí do školy a češtinu denně používají. Komunikace pro ně není žádný problém. Někteří z nich ale uvádějí, že z češtiny mají ve škole špatné známky. „Jo to my máme češtinu, tam mám sice pětky často (směje se), ale dobrý, rozumím a domluvim se“, říká respondent D, jehož odpověď se téměř shoduje s odpovědí respondenta J: „Ve škole máme třeba diktát nebo slohová práce nebo ročníková, já nikdy neumim, dostal pětky“ (směje se).

7.3.4 (Ne)naplněná očekávání a touha po návratu

Tab. 14 Nenaplněná očekávání a touha po návratu jako negativní faktor

RESPONDENT	ČR jako vlastní volba?	Očekávání před příchodem do ČR	Naplněná očekávání?	Touha po návratu
A	Ne, preference USA	Něco lepší, něco horší	Částečně	Ano
B	Ne, preference USA	-	Spíše ne	Ano

C	Ne	žádná	Spokojenost	Ano, „doma je doma“
D	Ne, preference Dánska	Dle slibů české vlády – dobrá práce	Částečně	Ano
E	Ne, preference USA	Dle slibů české vlády	Jen z části	Ano
F	Ne	Dle slibů české vlády – dobrá práce	Spíše ne	Ano
G	Ne, preference Norska	Dle slibů české vlády	Spíše ne	Ano
H	Ne	žádná	Spokojenost	Ne, jen na dovolenou
CH	Ne	-	Částečně	Ano
I	Ne, preference Norska/Švédsko	Dle slibů české vlády – hezké, práce, možnost studia	Částečné zklamání, ale něco lepší	Ne, jen na dovolenou
J	Ne, preference USA	Dle slibů české vlády - hezké, lepší, hodně práce	Částečně, realita odlišná	Ano

V teoretické části, vycházející z odborné literatury, je uvedeno, že jedním z faktorů, které znesnadňují adaptaci v cizím kulturním prostředí, jsou právě nenaplněná očekávání a zklamání jedince vedoucí k touze po návratu do původní kultury. V případě uprchlíků z Barmy do České republiky se nejednalo o jejich vlastní volbu. Většina z nich chtěla do USA či zemí na severu Evropy, často z důvodu přítomnosti dalších členů rodiny apod. Vzhledem k tomu, že by to byl ještě zdlouhavý, komplikovaný a možná ani nikdy nerealizovatelný proces, se ocitli v České republice, která jim mohla v rámci přesídlovacího programu poskytnout azyl. Mnoho oslovených respondentů mělo však před příchodem do České republiky trochu jiná očekávání, než byla realita, které zde čelí. Většinou se ale jedná jen o částečná zklamání, jelikož je zde spousta věcí, které jsou pro respondenty naopak dokonce příznivější.

I přesto, že jsou zde někteří spokojeni, téměř všichni by se rádi do Myanmaru jednou, až to bude možné, vrátili. Pouze dva z oslovených respondentů by se pravděpodobně natrvalo již nevraceli. Respondent A je první, kdo tvrdí, že jejich preferencí bylo USA: „*Chtěli USA, ale volali z ČR tady, že můžeme, ale my chtěli pořád USA, ale to říkali bude trvat tři nebo pět let než můžeme, takže my šli tady.*“ Dále se vyjadřuje i k situaci v Myanmaru, kvůli které

museli zemi opustit, a doufá v lepší budoucnost jeho dětí: *„Kačjin tam nejhorší, protože vláda tam mají smlouvu. Doufáme jejich budoucnost (ukazuje na děti) lepší. Jako 2010 jako změnil jako demokracii a prezident máme, ale jen oblečení změnit, lidi stejný a politická stejná. To je jako kontrolu vojenská a jako prezident taky voják, ale on změni oblečení.“* Respondent C, i přesto, že je zde spokojený a jeho adaptace na české prostředí je v porovnání s ostatními mnohem jednodušší, by si také přál vrátit se zpět, jelikož říká: *„Tak doma je doma.“* Takové odpovědi přicházely i od ostatních respondentů.

Všichni si jsou však vědomi, že návrat pro ně zatím není možný, a jak je napsáno v teoretické části, nemožnost návratu je dalším z faktorů znesnadňující adaptaci. Nejistotu v tom, zda se bude moci do své původní kultury někdy vrátit, líčí například respondent E: *„Jo to chci, kdyby to bylo možné, ale to není teď a nevím jestli někdy půjde to. Snad jo.“* Respondent G si občas pokládá otázku, proč vůbec musel někdy Myanmar opustit, ale dá se říci, že se snaží život v ČR brát “sportovně”: *„Život tady je pro mě je občas smutný, ale nejsem smutný proto, že jsem chlap. Já jsem chlap já věřím, že pro mě ne nic problém. Ale občas co to je co to je za život proč nezůstane Barma, proč přišel tady... takový víš občas myslím. Barma je krásný svět, ale bylo politika špatný, proto.“* Tento respondent si přesto není jistý, zda se ještě vrátí: *„Ale už nechci zpátky“,* říká a pokračuje ve vyprávění: *„No, co mám dělat, tam bude já nemám školu už tam co mám dělat nic nemám tady, nemám tam, tak těžko, těžko. Ale když bude dobrý Barma, tak já chci se vrátit, ale bez peněz nechci, říká.“* O návratu do Myanmaru později vypráví i v souvislosti se svými rodiči: *„...tady rodiče máma táta jsou takový oni nemají přátel, furt doma pracovat. Kdy bude já mít peníze radši poslat do Barma. Když oni smutný, tak já taky smutný. To je pro mě nejhorší.“* Všichni ostatní respondenti, kromě respondentů H a I se chtějí do Myanmaru určitě vrátit. Tito respondenti by pravděpodobně navštívili tuto zemi už jen za účelem dovolené či z jiných důvodů. *„Já bych se vrátil. Já bych chtěl potkat svého tátu“* (vlastního), říká respondent H. Na otázku, zda by se vrátil natrvalo či jen na dovolenou, odpovídá následovně: *„Asi na prázdniny.“* Stejná odpověď zazněla od respondenta I: *„Do Barma jen dovolenou. Barma nebudu vrátit možná budu dál, daleko není Barma, ale jiný země. Ale možná do Barmy já nevím, protože my*

nevíme jak bude zítra nebo pozítří, my nikdy nevíme.“ Respondent J je naopak o návratu do Myanmaru přesvědčen a na otázku, zda by se chtěl vrátit, odhodlaně odpovídá: *„Jo, budu.“*

Negativní pocity jsou pravděpodobně v respondentech vyvolány nenaplněnými očekáváními. Před příchodem do České republiky se jejich očekávání totiž blížila představě, kterou jim údajně vytvořila česká vláda tím, že mohou přijít do České republiky, a že zde o ně bude postaráno a budou zde moci vést plnohodnotný život. Jedna z reakcí na předchozí očekávání přichází od respondenta I: *„... my když přišli tady já, já taky chceš říkal, ale neumí česky, ale moc já jsem nemluvil, když přišel tady, bojí trochu do Česko. Protože bojí a protože oni jsou tady taky, ale oni mysleli... protože kdy my jsme když přišli Česku já myslím já můžu chodit do školy nebo studovat něco a bydlení něco, trochu jiný. Ale přišel tady je, trochu je jiný ano, ale musím, musíme lepší trochu.“* O předpokladu o lepších pracovních možnostech mluví například respondent D, když odpovídá, zda zde došlo k naplnění jeho očekávání: *„To je tak padesát na padesát. Něco jsem čekala jinak, ale něco je dobrý. Já třeba myslela, že tady budeme mít dobrou práci, to oni říkali, ale maminka už dlouho bez práce no.“* Podobně reaguje i respondent G: *„Oni slibovali tady dobrý pro vás všechno, hodně práce...“* Respondent J říká, že dostali na výběr, zda chtějí žít ve městě či na vesnici, ale že jejich očekávání o životě v České republice byla také trochu jiná: *„...oni říkali, že tam je moc hezké a hodně práce a oni se zeptali, kde chcete bydlet třeba město nebo vesnice a říkali jsme tak město, takže to dostali jsme.“* Po zamyšlení pokračuje: *„No, dostali jsme město, ale tak nevím je to dobré jo, ale náš dům je tak starý.“*

7.3.5 Zachování vlastních kulturních tradic?

Tab. 15 Zachování vlastních kulturních tradic respondentů

RESPONDENT	Oslava českých svátků?	Jídlo	Oblečení
A	Vánoce a Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské	-
B	Vánoce a Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské	V domácnosti dlouhá sukně
C	Vánoce a Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské, české (ve škole)	-

D	Vánoce a Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské, české (ve škole)	-
E	Vánoce a Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské	-
F	Vánoce a Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské	V domácnosti dlouhá sukně
G	Vánoce a Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské	
H	Vánoce (vlastní způsob)	Asijské, české (ve škole)	(Rodina, u které nyní žije – žena dlouhá sukně v domácnosti)
CH	Vánoce (vlastní způsob)	Asijské	V domácnosti dlouhá sukně
I	Vánoce, Velikonoce (i český způsob s kamarády)	Asijské, české (v práci)	-
J	Vánoce, Velikonoce (vlastní způsob)	Asijské, české (ve škole)	-

Nejen z rozhovoru, ale i ze záznamů z okolního pozorování je možné posoudit, zda si oslovení respondenti zachovávají pouze své tradice, nebo zda přijímají i tradice typické pro českou kulturu. Na otázku, zda slaví české svátky, většinou odpovídají, že ano, ale myslí tím jen Velikonoce a Vánoce. Tyto svátky jsou totiž křesťanské a oslavují je běžně i v Myanmaru. Důležitý je fakt, že je slaví svým vlastním způsobem, a tudíž je možné konstatovat, že české tradice tolik nepřejímají. Tuto skutečnost totiž odráží i poznatky o běžném stravování a informace zaznamenané z pozorování.

Reakce respondenta A na otázku týkající se oslav českých svátků je: *„Jo. Ale je to divné tady. Tady je 24. nejdůležitý den večer, u nás 25. je to nejdůležitý, u nás 25. musíme se modlit společenství a jako budeme zpívat a jako něco jíme jídlo, naše jídlo. Tady slavíme 25. jako u nás.“* Na způsob oslavy Vánoc navazuje respondent G: *„Vánoce my slavíme 25. Když máme slavit my máme všechno takový tři dny třeba a jíme jídlo barmanské, potom modlíme a zpíváme.“* Mimo jiné se vyjadřuje také k české kuchyni: *„České jídlo taky dobrý, ale moc nedrží (směje se). „My vaříme pořád asijské, rýži a tak každý den“,* doplňuje. Respondent H říká, že u nich slaví jen Vánoce a popisuje, jaké byli ty poslední s ostatními Barmánci: *„Jenom Vánoce. Tady jsme byli všichni dohromady asi týden. Celá*

rodina a další Barmánci byli tady u nás. Zpívali jsme a všechno.“ Následně probíhá ukázka videa, kde je vidět opravdu velký počet Barmánců v domácnosti u respondenta H a CH jak zpívají a hrají na různé nástroje a v pozadí bliká velký ozdobený stromeček.

Jedinou výjimkou je opět respondent I, který se pravděpodobně díky nepřítomnosti rodiny a většímu počtu přátel mezi českými obyvateli lépe tradicím přizpůsobuje. Jak již bylo zmíněno, v den Velikonoc byl s kamarády na „pomlázce“, což spolu s barvením vajíček přijde ostatním respondentům jako velice zvláštní zvyklost (viz. respondent A o kulturních odlišnostech). Přestože trvdí, že české tradice stále moc nezná, vyjmenovává i některé hudební kapely, které s kamarády poslouchal a líbí se mu: *„V Česku tradice je já neumím. Jen jinýho nebo Lucie, Kabát to líbí se mi. Protože dneska jsme poslouchali jen český písničky. A Vánoce jo, to podobný jako v Barmě... to stejný my ozdobíme stromeček, stejný. Všechno je stejný.*“ Tento respondent na rozdíl od respondenta J tolik odlišný způsob oslavy Vánoc a Velikonoc nevnímá. *„My máme taky Vánoce, máme taky Velikonoce, ale slavíme jinak“*, říká respondent J.

Co se týká jídla, v domácnosti všichni zachovávají asijský způsob stravování (rýže, nudle). Po některých uskutečněných rozhovorech bylo dokonce možné ochutnat asijskou polévku či nudle. To svědčí i o pohostinnosti barských respondentů. Českou stravu jí především ti mladší z respondentů (studenti) ve školní jídelně nebo někteří v práci.

Poslední věc, která je možná v této oblasti posoudit je oblečení, kde bylo vypořováváno, že všechny ženy (maminky) v domácnosti nosí dlouhé sukně.

7.4 Odlišnost kulturních hodnot vedoucí k nedorozuměním

Na základě zkušeností respondentů týkajících se kulturních odlišností je možné odvodit typické situace, kdy může docházet k nedorozuměním plynoucích z odlišného chování Barmánců a Čechů. Důkladnějším prozkoumáním těchto zkušeností je možné lépe porozumět i jiným, podobným případům.

Očekává se, že lidé, kteří přicházejí do cizí kultury, by se měli této kultuře přizpůsobit. Je ovšem dobré znát vzájemné kulturní odlišnosti a vědět, jak se při

interakci s příslušníky jiné kultury chovat za účelem snížení kulturního šoku těchto jedinců. Při vzájemné znalosti totiž nemusí docházet ke větším nedorozuměním a adaptace, v našem případě pro barmské uprchlíky, se může stát procesem daleko snadnějším.

7.4.1 Smrkání na veřejnosti

Jako asi nejvíce šokující je pro Barmánce, kteří přišli do České republiky, smrkání českých obyvatel na veřejnosti, a zejména potom u jídla. Takové zkušenosti uvedlo mnoho z oslovených respondentů.

V myanmarské společnosti, stejně jako ve většině asijských zemích, není vhodné smrkat. Je to považováno za velice neslušné a ve společnosti za naprosto nepřijatelné. Naopak je tomu v české kultuře, kde se nad takovou věcí nikdo nepozastavuje a smrkání je naprosto běžné. Možná jsou i v České republice lidé, kteří považují smrkání u jídla také za neslušné, avšak není to zde takové hygienické tabu jako v Myanmaru či jinde v Asii. V asijských zemích lidé raději tzv. popotahují, což může naopak zase na nás působit zvláště až nevhodně.

7.4.2 „Nohy nahoře“ nejsou prohřeškem

V české společnosti je pro nás naprosto normální odkládat si nohy na stůl, na křeslo, gauč, apod. Jedná se ale o další zvyk, který Barmánci považují za velice neslušný. Nejedná se pouze o odkládání nohou, ale i například ukazování pomocí nohou apod. V asijských kulturách jsou nohy chápány jako nečisté. Není tedy dobré se jimi někoho dotýkat a je důležité si dávat pozor, aby nohy nebyly nasměrovány k jiným lidem či odkládány do vyšších pozic (gauč, stůl).

Pokud chceme navštívit Barmánce, kteří zde v České republice žijí, u nich v domácnosti určitě není vhodné používat nohy tímto zmíněným způsobem. Takovou situaci v jedné z předešlých kapitol popisoval respondent G, kdy nerozuměl tomu, že si lidé, kteří byli u nich doma na návštěvě, odkládali nohy všude možně do vyšších pozic.

7.4.3 Projev intimity a emocí

Opět nejen v Myanmaru, ale v celé Asii není obvyklé spatřit muže a ženu vodící se za ruce. Fyzický kontakt mezi oběma pohlavími je v takových kulturách na veřejnosti dalším tabu. Proto se zde Barmánci často necítí moc příjemně, pokud vidí například pár, který se veřejně navzájem dotýká, objímá nebo si dokonce dají venku, na nějakém veřejném místě pusu. To samé ale v podstatě platí také doma před ostatními příslušníky rodiny, zejména rodiči. K takové situaci se více vyjádřil opět respondent G, kdy tvrdí, že pokud bude mít přítelkyni a v jejich přítomnosti by byl jeho tatínek či maminka, tak ji před nimi nemůže dát pusu. Takové chování je však u nás v České republice poměrně běžné.

S těmito projevy nesouvisí jen partnerské projevoování citů, ale v Barmáncích jistě zanechává zvláštní pocity i větší svoboda v oblékání či naopak svlékání. Vzhledem k oděvu typickému pro barskou kulturu (dlouhé sukně tzv. „Longyi“) je pro její příslušníky pravděpodobně nevhodné nosit minisukně, které tvoří značnou část šatníku mnoha českých dívek. S tím souvisí i svlékání či větší odhalování lidského těla. S takovou situací se také setkal respondent G, jelikož vypráví o tom, že když se po fotbalovém zápase všichni spolužáci svlékli do naha, aby si mohli dát sprchu, on cítil stud.

Projevoování veškerých emocí je jistě pro barské uprchlíky překvapující, pokud ne šokující. Jejich kultura totiž jako jedna z asijských klade důraz na tzv. „zachování tváře“ (více v kapitole 7.4.5).

7.4.4 Individualismus

Ve výpovědích respondentů lze zaznamenat také vnímání českého individualismu, který se liší od kolektivistické kultury barských uprchlíků. V jejich kultuře hrají důležitou roli především právě vztahy a jsou zohledňovány zájmy skupiny před zájmem jednotlivce. Příkladem je například tvrzení respondenta G, kdy říká, že pokud má jeho otec auto, patří auto zároveň i jemu, stejně tak jako je přístup ke společnému účtu. Dále říká, že pokud je jeho otec bohatý či chudý, on je na tom stejně. Zajímavou zkušeností, ve které lze rozdílnost kultur v tomto směru vyzorovat je také jeho vzpomínka ze školy, kdy se automaticky s kamarády dělil o svačinu, ale s ním se kamarádi nedělili.

Takovou situaci vnímal zpočátku velmi zvláště a právě i takové odlišnosti mohou způsobovat nepochopení druhou stranou.

Díky komunikaci s tatínkem rodiny, u které v současné době respondent G pobývá, bylo možné se dále dozvědět, že v Myanmaru není běžné oslovovat dospělé, kteří již mají děti, křestním jménem, ale například „tatínku Pepy“. Zde je opět vidět, že lidé zde vystupují za celou skupinu (rodinu) a ne jako jednotlivci.

7.4.5 Odlišný způsob komunikace

Celkově je patrné, že jednání typické pro příslušníky české kultury je více otevřené a přímé než je tomu u jedinců pocházejících z myanmarské (asijské) kultury. V asijských kulturách je kladen důraz na „zachování tváře“ a na to, aby druhý zůstal vždy v pozitivním světle. V takových kulturách lidé na veřejnosti neradi říkají něco negativního. To působí jistě další nedorozumění mezi Barmánci a českými obyvateli, kteří jednají více otevřeně a přímo. Příkladem je situace respondenta, který popisuje negativní chování paní na úřadě vzhledem k jeho neznalosti českého jazyka. Je možné, že respondent vnímal jednání více negativně pouze z důvodu této kulturní odlišnosti v komunikaci, a přitom se k němu paní mohla chovat stejně jako k ostatním (českým) zákazníkům, kteří jsou na přímé jednání zvyklí. Rozdílný přístup v komunikaci se může projevit například i v odlišném způsobu řešení konfliktů.

8 Interpretace výsledků

V této kapitole jsou představeny zjištěné výsledky pomocí zodpovězení dílčích výzkumných otázek.

Jaké překážky představují pro barmskou menšinu největší problém při adaptaci na českou kulturu a jak adaptační proces probíhá?

Proces adaptace barmských uprchlíků na českou kulturu je v závislosti na jejich situaci velice obtížný. Příchod do České republiky nebyl totiž jejich vlastní volbou a žádný z respondentů nevěděl, jakým způsobem zde bude žít. V jejich adaptačním procesu se značně projevují příznaky kulturního šoku.

První dojmy představují šok ze zimního počasí, ale zároveň nadšení z výskytu sněhu, který předtím nikdy neviděli (euforie). Do kulturního šoku se dále projevují pocity ztráty blízkých osob (rodiny, příbuzných, přátel) a určitého sociálního statutu. Dalšími projevy kulturního šoku jsou občas i pocity odmítání a pocity ztráty identity plynoucí z nesouladu kulturních hodnot a rolí. Respondenti silně vnímají řadu kulturních odlišností, které si však postupem času začínají lépe uvědomovat a české kultuře začínají lépe rozumět. Doba porozumění ale nastává u respondentů s odlišným časovým odstupem, který je vždy delší než půl roku a v některých případech zatím ani není větší porozumění zaznamenáno. To závisí většinou na věku a pohlaví, jelikož pouze starší ženy mají pocit, že české kultuře zatím stále nerozumí, a to i v případě, že zde žijí například již 6 let.

Celkově se průběh adaptace liší u starších, respektive u rodičů, a mladších respondentů (studentů, dětí). Pro ty starší je adaptace mnohem náročnější než pro mladé děti, které chodí do školy, mají české kamarády (alespoň mezi spolužáky) a nemají zkrátka vytvořenou tak silnou vazbu na původní kulturu.

Největší překážkou pro Barmánce, kteří přišli do České kultury, je především jazyk. Jeho neznalost nepůsobí respondentům pouze neschopnost nedorozumění se, ale také s tím spojenou řadu nepříjemných situací, kterým musí často čelit. Neznalost jazyka způsobuje respondentům potíže s prací, a tudíž vede k neschopnosti vést v České republice plnohodnotný život. Opět se

však tento problém liší v závislosti na věku a pohlaví respondentů. Ukázalo se, že pro ženy ve starším věku je nauka českého jazyka mnohem obtížnější než pro muže stejného věku. Samozřejmě pro děti je studium českého jazyka výrazně snadnější. Čím mladší respondent je, tím lépe český jazyk ovládá.

Jaké faktory usnadňují adaptační proces barmských imigrantů v ČR?

Adaptační proces každého z barmských respondentů je ovlivňován mnoha faktory, které na něho působí. Mezi pozitivní faktory v tomto případě patří zejména přítomnost rodiny. To však neplatí u jediného respondenta, který do České republiky přišel sám, bez rodičů. Pro něho to bylo, zejména na začátku mnohem těžší. I přesto, že bydlel u jiné barmské rodiny, začal se české kultuře lépe přizpůsobovat až po odchodu do vlastního bytu. Na druhou stranu je možné tvrdit, že právě nepřítomnost rodiny a život po osamostatnění mu naskytl více příležitostí, jak se začlenit do české společnosti. Jinak je tomu právě u ostatních rodin, které zde mají jeden druhého a většinu času tráví společně doma, což je podpůrným faktorem, ale tím pádem jsou zároveň jejich šance na zapojení do běžného života poměrně nižší.

Mladým respondentům, kteří zde chodí do školy, pomáhá k lepší adaptaci téměř každodenní pohyb mezi českými spolužáky a učiteli, a s tím i spojená intenzivní výuka českého jazyka. Ostatním v tomto ohledu pomáhají neziskové organizace, které Barmáncům poskytují pomoc v mnoha směrech po jejich příchodu do České republiky (kurzy českého jazyka, apod.).

Mezi další pozitivní faktor patří kromě přítomnosti rodiny také přítomnost ostatních Barmánců (resp. rodin), kteří byli přesídleni do České republiky. Všichni se scházejí pravidelně v rámci Sboru Bratrské jednoty baptistů - Myanmarského křesťanského společenství, a to většinou jednou za měsíc. Některé rodiny, které bydlí ve větší blízkosti, se ovšem navštěvují častěji, i mimo společenství. A tím se dostáváme k dalšímu významnému faktoru, který zde adaptační proces Barmánců usnadňuje. Jedná se o víru. Jelikož respondenti přišli do země, kde dominuje křesťanství, je pro ně zdejší prostředí v tomto směru mnohem přijatelnější. Křesťanská víra jim také pomáhá při pocitech smutku, úzkosti, stesku po domově a jiných nepříjemných pocitech.

Pozitivním faktorem je dále skutečnost, že respondenti v určitém ohledu vnímají život v České republice jako obohacující a dokáží zhodnotit jeho kladnou stránku. Jedná se zejména o spokojenost se systémem vzdělání a zdravotnictví. Zalíbení našli také v pravidelnosti a určitém řádu.

Jaké faktory ztěžují adaptační proces barmských imigrantů v ČR?

Faktorů, které zde na proces adaptace Barmánců působí negativně, je rovněž celá řada. Jedná se například o předsudky české společnosti, které má pravděpodobně zakořeněné vůči mnoha etnickým menšinám. Někteří čeští obyvatelé dokonce zaměňují Barmánce žijící v České republice s romskou menšinou, a tudíž se k nim i tak často staví. To v uprchlících z Myanmaru vyvolává nepříjemné pocity, a proto se často cítí být majoritní společností odmítány. Například v obchodech prodavači zvyšují pozornost, aby něco neukradli apod. To je pravděpodobně zapříčiněno i malým povědomím obyvatel České republiky o existenci Barmských uprchlíků v jejich zemi.

Dalším negativním faktorem, který může být i důsledkem těchto zmiňovaných předsudků, je malé množství či dokonce úplná neexistence přátel mezi českými obyvateli. To se samozřejmě opět liší u starších a mladších, studujících respondentů. Pro mladší respondenty není takový problém navázat přátelství s ostatními.

Dále se ukázalo, že horší situace je větších městech, oproti menším městům či vesnicím, kde Barmánci (mladí, studenti) tráví volný čas venku s ostatními z vesnice/města. V menších městech se všichni lépe znají, a proto je mnohem snazší navázat kontakt s ostatními lidmi než je tomu ve velkých městech, kde o nich téměř ani nikdo neví.

Jazyk, jakožto největší bariéra adaptace barmských uprchlíků na českou kulturu, také přináší mnoho nepříjemností, které jsou spojeny s neznalostí českého jazyka, a tudíž se jedná o jeden z dalších faktorů, ztěžující adaptaci.

Odlišná očekávání, která měli respondenti před příchodem do České republiky, vyvolala v některých zklamání z jejich nenaplnění. Většina z nich předpokládala například lepší možnosti práce, dle toho co jim bylo předem

řečeno. Nenaplněná očekávání jsou tedy dalším faktorem, který se v adaptačním procesu barmských uprchlíků negativně projevuje.

Jednou z možností, jak by se mohl adaptační proces stát pro Barmánce snadnější, je větší zájem o místní kulturní hodnoty, tradice a zvyky. Respondenti dodržují své tradice, zachovávají si prvky své vlastní kultury, ale nepřejímají hodnoty kultury hostitelské (české). To je další faktor, který znesnadňuje zapojení do plnohodnotnějšího života v české společnosti.

Do negativních faktorů se dále opět promítají pocity ztráty blízkých osob (rodina, příbuzní, kamarádi), které žijí buď stále v Myanmaru, nebo byli přemístěny do některé z jiných zemích (většinou USA, severní státy Evropy).

Jaké jsou typické situace nedorozumění, ke kterým mezi imigranty a hostitelskou kulturou dochází?

Situace, ve kterých dochází mezi příslušníky české a myanmarské kultury k nedorozuměním, mohou v obou stranách zanechávat nepříjemné pocity. Bez znalosti kulturních odlišností, hodnot či zvyků, není prakticky možné těmto situacím zabránit. Mnoho respondentů líčilo své vlastní zkušenosti se situacemi, ve kterých nepochopili chování druhé strany nebo se sami cítili být druhou stranou nepochopeni. Vzhledem k těmto zkušenostem je možné odvodit typické situace, kdy k takovým nedorozuměním dochází.

Jedná se například o smrkání, které je zde zcela běžné, ale v Myanmaru (v asijských zemích) je považováno za velice neslušné. Dalším zásadním kulturním rozdílem je, že v českém prostředí jsou nohy používány bez nutné kontroly, zda na někoho nesměřují, neukazují nebo je dokonce možné si je odložit na křeslo za účelem relaxace, pohodlí, apod. Podobná manipulace s těmito částmi těla je však v barmské společnosti velice nevhodná, jelikož nohy jsou považovány za „špinavé.“ Dalším rozdílem je projev milostných citů mezi partnery na veřejných místech či dokonce před rodinnými příslušníky. Dát pusu partnerovi, držet se s ním za ruku nebo ho obejmout je u nás, v České republice zcela normální. Není tomu tak však v Myanmaru, kde takové chování není přípustné, a proto v Barmáncích, kteří zde nyní žijí, občas vyvolává rozporuplné pocity, když takové projevy vidí, a to téměř na každém rohu.

9 Diskuze

Ve všech případech respondentů z výzkumného souboru není možné tvrdit, že by již došlo k jejich plné adaptaci na českou kulturu. Většina oslovených však dokáže po určitém čase lépe chápat kulturní odlišnosti a na místní chování si postupně zvyká. Někdo začíná české kultuře rozumět již po půl roce stráveném v České republice, někdo za rok, za tři roky a u někoho se zkrátka takový pocit stále nedostavuje. Tyto rozdíly jsou dány řadou faktorů, které se do procesu adaptace promítají. Mezi ty základní patří věk a pohlaví. Ukázalo se, že lépe se adaptují mladší respondenti, kteří nejsou s původní kulturou tolik sžity, a kteří zde chodí do školy, kde přichází denně do kontaktu s českými spolužáky a mají intenzivní výuku českého jazyka. Pro takové respondenty je adaptace poměrně snadným procesem a je u nich zaznamenána mnohem vyšší spokojenost se životem v České republice než u respondentů starších. Pro ty je adaptace, dá se říci, velikou výzvou. U starších osob je možné dále jejich úroveň adaptace srovnávat právě podle pohlaví. Dle výsledků výzkumu se adaptace jeví jako obtížnější pro ženské pohlaví – starší ženy/maminky.

V teoretické části je na základě poznatků G. Hofstedeho a G. J. Hofstedeho (2006) uvedeno, že mezi uprchlíky je jisté procento těch, kteří začnou trpět vážnou tělesnou či duševní chorobou a zvláště v prvním roce trpí silným steskem po domově. V našem případě u žádného respondenta nebyla zaznamenána tělesná či duševní choroba, ale je možné tvrdit, že se u nich projevují některé z příznaků kulturního šoku, které popisuje Oberg (1960). Jedná se právě o pocit ztráty blízkých osob, který u respondentů nadále přetrvává, pocit odmítání ze strany majoritní společnosti a z toho plynoucí odmítání prvků nové kultury, a v některých případech i pocit ztráty identity vyplývající z nesouladu společenských rolí a očekávání.

Pocit odmítání majoritní společností je způsoben především předsudky, které má česká společnost zakořeněné vůči etnickým menšinám. V případě Barmánců je situace o to horší, jelikož většina obyvatel České republiky nemá ponětí o existenci tohoto etnika na jejím území. A jelikož se Barmánci příliš nepodobají Vietnamcům, jakožto zde nejvíce rozšířené asijské rasy, nevědí

zřejmě, kam mají tuto národnostní skupinu zařadit a zaměřují je s romskou menšinou.

Na povědomí Čechů o uprchlících z Myanmaru odkazuje například projekt „Barma vzdálená i blízká“, realizovaný Barmským centrem Praha (BCP) v průběhu roku 2009 až 2010. Jeho cílem bylo usnadnění integrace těchto uprchlíků do české společnosti a zvýšení obecného povědomí o Barmě a její současné situaci. Hodnotícím nástrojem byl právě průzkum mínění Čechů na začátku a na konci projektu. Výsledky průzkumu dokazují, že přístup k Barmáncům ze strany českých obyvatel žijících ve stejném městě, se projevuje nezájmem, který však nemusí výhradně znamenat nesouhlas s jejich zdejším pobytem. S mnohem větší pravděpodobností se totiž jedná o výraz českého individualismu zaměřeného pouze na nukleární rodinu, která na příchod nových obyvatel (sousedů) zásadním způsobem nereaguje. V rámci tohoto projektu se ukázalo, že Češi necítí potřebu navazovat s Barmánci důvěrnější kontakt, než jakým je pozdrav na ulici.

Berry (2001) definoval akulturační strategie, které může imigrační skupina zaujímat podle toho, zda si zachovává svá kulturní specifika, a zda se podílí na každodenních interakcích s majoritní kulturou. Identifikace této strategie z pohledu uprchlíků i české společnosti nebyla součástí výzkumu, tudíž není vhodné jednoznačně strategie určit. Vzhledem k výše zmíněným předpoklům, se může postoj majoritní společnosti vůči zde žijícím Barmáncům jevit jako negativní, a tudíž se nabízí ji přisuzovat strategii segregace. Je ovšem možné, že vzhledem k individualistickému charakteru české kultury, tato společnost pouze nepovažuje kontakt s příslušníky barmské menšiny za důležitý, a tudíž nemusí být její postoj negativní, ale zkrátka neutrální. U některých z barmských uprchlíků je možné hovořit o strategii integrace, jelikož jistý stupeň původní kultury zůstává zachován, ale zároveň se stávají součástí každodenního života české společnosti. V mnoha případech je tomu tak ale pouze ve škole mezi spolužáky (u mladších respondentů) a v práci (u starších respondentů). Mimo tyto objekty/činnosti již k takovému zapojení nedochází.

Jak tedy zdůrazňují Martin a Nakayama (2010), migranti mohou přecházet z jedné do druhé strategie v závislosti na kontextu, kdy se jedná o pátku, tzv.

strategii kulturní hybridity, která pravděpodobně nejlépe vystihuje strategii zaujímanou Barmánci v ČR.

I přes všechny strasti, komplikace a nepříjemnosti, dokáží Barmští uprchlíci vnímat přínos a obohacení jejich života pobytem v České republice. Vzhledem k politické situaci v Myanmaru a omezeným možnostem v zemích prvního azylu, je pochopitelné, že to, čeho si zde Barmánci váží, je především klid a bezpečí. Mnoho z nich dále pozitivně hodnotí vzdělávací, zdravotnický a sociální systém, který zde pravděpodobně funguje mnohem lépe než v Myanmaru. Vzdělání oceňují jak děti, kteří tu studují, tak i jejich rodiče, kteří mají naději v lepší budoucnost jejich dětí.

V adaptaci lidí z barmského etnika žijících v České republice se také promítá, ve které zemi prvního azylu byli předtím. Vzhledem k tomu, že bylo možné mluvit jak s lidmi, kteří byli předtím v Thajsku, tak s těmi, jejichž zemí prvního azylu byla Malajsie, a vzhledem ke konzultaci jejich situace se sociální pracovníci, je možné zhodnotit i tento faktor. Respondenti, kteří přišli z Malajsie, se adaptují lépe, jelikož v této zemi měli různé aktivity a širší možnosti. V Malajsii jsou tedy oproti Thajsku zvyklí na určitý režim (pracují, apod.). Co se týká například práce, podmínky v této zemi jsou pro Barmánce jistě příznivější než tady. Odlišná je však situace uprchlíků v Thajsku, kteří takové možnosti nemají, jsou od thajské společnosti naprosto odříznuty a prakticky nic nedělají. Pro takové jedince je potom adaptační proces o to náročnější, jelikož zde najednou musí něco dělat, aby se co nejlépe do české společnosti zapojily. Oslovení respondenti, kteří byli předtím v Thajsku, tam navíc strávili mnohem delší dobu, než ti, kteří byli v Malajsii. Ukázalo se, že pro tyto osoby je například daleko náročnější naučit se český jazyk (kromě studujících dětí). Tento fakt byl mimo jiné potvrzen i sociální pracovníci ze Sboru Bratrské jednoty baptistů, která je se všemi Barmánci žijícími v České republice v kontaktu. Faktem ovšem zůstává, že v Thajsku i v Malajsii žijí uprchlíci v ilegalitě a hrozí jim, že je úřady vrátí zpět do Myanmaru, kde mohou skončit ve vězení (v tom lepším případě).

Rozdíl se také ukázal v tom, zda zde Barmánci žijí ve velkém městě či na vesnici nebo malém městě. V menších městech přijdou uprchlíci lépe do styku

se členy české společnosti. Navíc na vesnicích či menších městech o nich lidé většinou vědí a vědí také o jejich národnosti, tudíž je nezaměňují s romskou menšinou a nestaví se k nim tolik negativně. Co se týká dětí, mají zde více přátel, se kterými tráví čas i mimo školní výuku, oproti těm, kteří studují ve velkém městě, kde se s nimi spolužáci baví pouze ve škole, ale více je zkrátka „nepotřebují“, protože mají spoustu jiných českých kamarádů. Pro rodiče je však život na vesnici zase horší z hlediska pracovních příležitostí.

Téma, které by mohlo být široce diskutováno, je rozmístění Barmánců. Každá rodina žije většinou v jiném městě. Pro Barmánce je právě kontakt s ostatními velice důležitý a jejich přítomnost v České republice je jedním z pozitivních faktorů. Někteří uvedli, že by bylo dokonce lepší, kdyby bydleli všichni ve větší blízkosti a mohli se častěji navštěvovat. Rozmístění po mnoha různých městech/vesnicích je ovšem záměrné z důvodu zabránění tvoření ghett, více pracovních příležitostí pro uprchlíky i pro české obyvatele, apod.

V teoretické části práce je uvedeno, že v průběhu adaptačního procesu mohou být pro migranta jeho vlastnosti zátěží nebo výhodou, a že výhodnější pozici zaujímá pravděpodobně ten, kdo je schopen rychleji se učit novým způsobům jednání a jazyku. Jedná se tedy o individuální charakteristiky jedince, jejichž součástí jsou mimo jiné právě jeho schopnosti. To se ve výzkumu potvrdilo zejména u respondenta A, který zde žije ze všech oslovených respondentů nejkratší dobu, a přesto se díky svým schopnostem výrazně lépe a snadněji na zdejší prostředí adaptuje, a dokonce lépe ovládá český jazyk než někteří z ostatních, kteří zde žijí již delší dobu.

Z metody pozorování bylo možné zaznamenat stupeň otevřenosti respondentů, úroveň českého jazyka a schopnost komunikace, prostředí a okolí, ve kterém žijí, jejich pohostinnost a zachování tradic. Co se týká jejich domácností, liší se rodina od rodiny. Někdo má lepší bydlení a někdo mnohem horší. Jeden respondent (J) dokonce projevil nespokojenost se stářím domu, ve kterém s rodiči žije. Jelikož v tomto případě došlo k částečnému zklamání z nenaplněných očekávání, může to být jedním z dalších negativních faktorů, který na respondenta působí. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, Barmánci jsou velice pohostinní a během návštěvy některých rodin v jejich

domácnostech bylo možné ochutnat jejich typickou asijskou večeři, která je pro ně každodenní záležitostí. I přesto, že asijské potraviny jsou zde mnohem dražší než v Asii, kuchyni Barmánců tvoří stále především ony. Co se týká zachování tradic, je možné tuto skutečnost demonstrovat i na oslavě svátků svým vlastním způsobem a oděvu, který nosí maminky doma – jedná se o typické dlouhé sukně.

V teoretické části byla rozebrána studie barmské kultury založené na Hofstedeho kulturním modelu, kterou provedli Rarick a Nickerson (2006). Dle výsledků této studie se kultura Myanmaru pohybuje mezi individualismem a kolektivismem. Ze zkušeností respondentů však jednoznačně vyplývá, že tato kultura se řadí mezi kolektivistické, tak jako většina asijských zemí.

I přesto, že výsledky studie, provedené na Floridě, ukázaly, že Myanmar má pouze málo společného se sousedními zeměmi v jihovýchodní Asii, ve výzkumu autorky se tato skutečnost nepotvrdila. Na základě zjištěných výsledků výzkumu s uprchlíky z Myanmaru, kteří v současné době žijí v České republice, je možné tvrdit, že dochází v jejich kultuře ke shodě s kulturou většiny asijských zemí v této oblasti.

Důležité je také připomenout, že asijské kultury se vyznačují tím, že neříkají “ne” přímo. To se může projevit i v odpovědích respondentů, které mohou být tímto faktem zkreslené a vypadat více pozitivně než je skutečný vnitřní pocit respondentů. I v případě, kdy respondenti hovořili o negativních věcech, většinou větu zakončili tak, aby tolik negativně nepůsobila (např. „... *ale dobrý, všechno je v pořádku*“).

I přes poměrně malý výzkumný soubor, který byl limitován nízkým počtem a dostupností k Barmáncům, dokáže tato diplomová práce poskytnout obraz o tom, jak probíhá jejich adaptační proces na českou kulturu, jak se vyvíjí a jaké faktory na něho působí.

10 Návrh na využití výsledků v praxi

Jedním z návrhů řešení pro snadnější adaptaci Barmánců na českou kulturu je větší informovanost jak o přítomnosti Barmáckých uprchlíků na českém území, tak o kulturních odlišnostech této národní menšiny. Toho by mohlo být dosaženo pomocí různých besed (ve školách, apod.), kde by Barmánci (s asistencí překladatele) popisovali jejich situaci a hovořili o jejich kultuře. Tak by se dostali do povědomí žáků i ostatních. Došlo by tak k širší vzdělanosti českých obyvatel a pro Barmánce ke větším možnostem interakce s příslušníky majoritní společnosti. Zároveň by tak mohly být postupně odbourávány předsudky, které česká společnost vůči této etnické skupině chová, a uprchlíci z Myanmaru by se poté v přítomnosti Čechů cítili pravděpodobně mnohem lépe.

Jako další návrh se nabízí pro Barmánce uspořádat workshop s modelovými situacemi kulturních odlišností, ve kterých si tyto odlišnosti mohou lépe uvědomit a nemusí jim později působit takové potíže.

Většina dotázaných respondentů měla zkreslené představy o tom, jaký pro ně život v České republice bude, a shodují se, že jim bylo řečeno o lepších životních podmínkách, než tomu ve skutečnosti nakonec je. Očekávání většiny Barmánců jsou před příchodem do České republiky příliš vysoká a to jim později způsobuje velká zklamání plynoucí z jejich nenaplnění. To je pravděpodobně způsobeno i nedostatkem informací o České republice, tudíž by bylo vhodné uprchlíky více informovat před jejich příchodem a nevytvářet zbytečné iluze. Do tohoto problému se jistě promítají i odlišnosti kultur (odlišný styl komunikačního sdělení a jeho pochopení, apod.) Bylo by tedy vhodné nalézt takový způsob komunikace s uprchlíky, aby následně nedocházelo ke vzájemným nedorozuměním mezi nimi a zástupci přesídlovacího programu.

Jak se ukázalo z rozhovorů doplněných i konzultací se sociální pracovníci, u každého respondenta netrval/netrvá kurz českého jazyka po stejně dlouhou dobu. Na otázku, proč tomu tak je, není odpověď známa. Dle názoru autorky by však bylo vhodné právo na výuku českého jazyka sjednotit tak, aby všem byl umožněn stejně dlouhý kurz a jeho intenzita. Někteří z uprchlíků jsou potom

před ostatními znevýhodněny a to souvisí právě i s možnostmi práce, které jsou zde pro všechny velice limitovány a působí Barmáncům řadu nepříjemností.

Jedním z výstupů práce může být manuál kulturních standardů, přičemž je dobré si připomenout, že se jedná o způsoby vnímání, myšlení, hodnocení a konání, které jsou většinou příslušníků určité kultury považovány pro sebe i ostatní za normální. Na jejich základě je poté zhodnoceno vlastní a cizí chování.

Na základě vlastních zkušeností a zážitků respondentů je možné vyvodit typické kulturní vzorce chování a pomocí těchto vzorců vysvětlit chování v interakci s příslušníky hostitelské kultury.

Při interakci s českou společností barmští uprchlíci zaznamenali jistou míru individualismu, který je pro českou kulturu typický a liší se tak od asijských kolektivistických kultur. Postupem času dále zjistili, že smrkání, které je v jejich kultuře naprosto nepřijatelné, je zde zcela normální. Dalším rozdílem je to, že nohy zde nejsou považovány za „nečisté“ jako v Myanmaru a lidé nimi mohou například ukazovat na druhé bez pocitu provinění. Dále je možné uvést odlišné chování lidí, co se týká návštěv. Zatímco v Myanmaru se lidé neustále navštěvují, aniž by svou návštěvu museli ohlašovat předem, zde je vhodné se nejprve „ohlásit“. Další šok, který mohou Barmánci po příchodu do České republiky zažít, je vidět objímající se partnery či jiné pro ně nevhodné projevy související s projevováním emocí, přímým jednáním a větší otevřeností. Je zde možné také uvést zajímavou zkušenost respondenta A, který tvrdí, že v Myanmaru je možné urychlit čekání ve frontě na úřadě, apod. drobným úplatkem. To však v naší společnosti není typické a ať už spěcháme sebevíc, musíme frontu například na poště vystát, dokud nepřijdeme na řadu. Takové chování Barmánců by naopak mohlo působit zvláště na některé české obyvatele a vést tak k dalším nedorozuměním.

Tab. 16 České kulturní standardy odvozené z vlastních zkušeností barmských uprchlíků při interakci s hostitelskou (českou) kulturou

ČESKÉ KULTURNÍ STANDARDY Z POHLEDU BARMÁNCŮ
• INDIVIDUALISMUS
• SMRKÁNÍ NA VEŘEJNOSTI JE NORMÁLNÍ
• NOHY NEJSOU POVAŽOVÁNY ZA „NEČISTÉ“
• NÁVŠTĚVY JSOU PŘEDEM DOMLUVENÉ
• PROJEV INTIMITY NA VEŘEJNOSTI JE NORMÁLNÍ
• OTEVŘENOST A PROJEV EMOCÍ
• URYCHLENÍ ÚPLATKEM NEEXISTUJE (oficiálně)

Zdroj: Autorka

Při interakci s odlišnou kulturou je dobré znát vzájemné kulturní odlišnosti. Pro snížení kulturního šoku Barmánců a předejití tak nedorozuměním s příslušníky české společnosti se nabízí tvorba manuálu kulturních standardů. Jako jedním z výstupů této práce byl zpracován velice zjednodušený manuál (resp. informativní leták/plakát) pouze s nejvýznamnějšími kulturními odlišnostmi, které Barmští uprchlíci nejčastěji uváděli. Tento materiál by mohl být poskytnut organizacím, které se o uprchlíky po jejich příchodu do České republiky starají a pomáhají jim. Zároveň může sloužit i jako pomůcka pro účastníky formálních/obchodních setkání s lidmi nejen z Myanmaru, ale v podstatě všemi jedinci pocházejících z asijské kultury.

Manuál (viz. Příloha 1) je zpracován v anglickém jazyce, jelikož po příchodu nikdo z Barmánců česky neumí a většinou je mezi nimi někdo, kdo anglický jazyk ovládá. Zároveň je však uvedený text účelně doplněn obrázky, které typické kulturní odlišnosti mezi oběma kulturami vystihují. Jedná se v podstatě především o kulturní zvyky, které jsou v myanmarské kultuře zakázané a v té české naprosto běžné a normální. Vzhledem k jazykové bariéře je manuál pro lepší pochopení záměrně zpracován velmi jednoduše a vystihuje pouze to nejdůležitější, o čem je vhodné Barmance předem informovat za účelem snížení kulturního šoku a rizika vzniku situací, ve kterých dochází mezi příslušníky české a myanmarské kultury ke vzájemným nedorozuměním. Manuál slouží jak pro příslušníky barmského etnika přicházející do České republiky, tak pro české obyvatele.

IV. ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývá adaptačním procesem barmských uprchlíků na českou kulturu. Cílem práce bylo popsat, jak takový proces probíhá a jaké faktory ho ovlivňují. K dosažení tohoto cíle byl zvolen kvalitativní přístup a metoda polo-strukturovaného interview s uprchlíky z Myanmaru, kteří byli přesídleni do České republiky v rámci přesídlovacího programu.

Na teoretickou část, pro kterou bylo využito studium dostupné odborné literatury týkající se především poznatků z interkulturní komunikace a interkulturní psychologie, navazuje praktická část, ve které je proveden vlastní výzkum a jeho analýza spolu s interpretací zjištěných výsledků a doporučením.

Vzhledem k situaci v Myanmaru a s ní souvisejícím osudem uprchlíků je adaptace na českou kulturu pro tyto osoby velmi složitým procesem. Je jiné, když si člověk sám zvolí určitou destinaci za účelem cestování a jiné, když zkrátka nemá jinou možnost, jako je tomu v případě barmských uprchlíků, kteří přišli do České republiky, aniž by měli reálnou představu o tom, jaký život zde povedou.

Každý si po příchodu projde kulturním šokem, který vyplývá z nesouladu kulturních hodnot, odlišného počasí, pocitu odmítání, ztráty blízkých osob a určitého sociálního statutu. Po určité době, jejíž délka se u jednotlivců liší, si Barmáci začínají na českou kulturu zvykat a kulturní odlišnosti si lépe uvědomují. Důležitou roli zde však hraje věk, jelikož pro starší osoby je adaptace daleko obtížnější. Adaptaci starších osob je dále možné rozdělit podle pohlaví, jelikož se ukázalo, že pro ženy je adaptace mnohem komplikovanější. Naopak je tomu u mladších dětí, kteří zde chodí do školy a jsou téměř plně zapojeni do každodenního života v české společnosti.

Největší bariérou adaptace je pro barmské uprchlíky žijící v České republice jazyk, jehož neznalost působí respondentům řadu nepříjemností jako je problém s prací a v podstatě nemožnost se zapojit do života majoritní společnosti. Tento problém se však týká opět spíše starších osob, jelikož pro mladé studující děti není již komunikace v českém jazyce velký problém.

Faktory, které adaptační proces barmských uprchlíků ovlivňují, byly rozděleny na pozitivní, tj. usnadňující adaptaci a negativní, tj. znesnadňující

proces adaptace. Mezi podpůrné faktory patří přítomnost rodiny a přítomnost ostatních Barmánců, kteří nyní v České republice žijí a scházejí se nejčastěji v rámci Myanmarského křesťanského společenství. Vzhledem k jejich křesťanskému vyznání a křesťanství jako dominantnímu náboženství v České republice, je právě tato víra jedním z dalších pozitivních faktorů, které zde uprchlíkům z Myanmaru pomáhají.

Ukázalo se však, že u respondenta, který zde žije sám a jehož rodina zůstala v Myanmaru, došlo i přes větší počáteční potíže, později ke většímu zapojení do života v české společnosti.

Pozitivním faktorem je také to, že barmští uprchlíci jsou schopni ocenit přínos života v České republice. Mnoho z nich projevilo spokojenost se systémem vzdělávání, zdravotnictví, apod.

Mezi faktory, které na adaptační proces Barmánců působí negativně, patří předsudky české společnosti vůči této etnické menšině, kterou často dokonce zaměňuje s příslušníky romské menšiny. Uprchlíkům z Myanmaru tato skutečnost navozuje nepříjemné pocity a cítí se být členy majoritní společnosti odmítány. Dalším negativním faktorem plynoucím z části pravděpodobně i z toho předchozího, je nepřítomnost přátel mezi českými obyvateli, což se opět týká především starších osob/rodičů.

Adaptační proces Barmánců dále ovlivňuje i místo, ve kterém zde žijí. Z výzkumu totiž vyplynulo, že pro ty, kteří žijí v menších městech, je snadnější přijít do styku s českými sousedy a mají tak větší šanci navázat s nimi užší přátelství než je tomu ve velkých městech.

Nepříjemné pocity respondentů z výzkumného souboru jsou také doprovázeny nenaplněnými očekáváními a touhou po návratu. Na druhou stranu, si jsou vědomi toho, že v současné době není návrat do Myanmaru možný, a tudíž je v jejich zájmu se naučit lépe česky a dělat vše proto, aby zde mohli vést plnohodnotnější život.

Barmánci si zachovávají své vlastní kulturní hodnoty a ty české moc nepřejímají, což je jedním z dalších faktorů, které k jejich lepší adaptaci příliš nepřispívají. Jednou z možností, jak by se mohl adaptační proces stát pro Barmánce snadnější, je větší zájem o místní kulturní hodnoty, tradice a zvyky. Jejich současný nezájem ovšem pravděpodobně pramení z pocitu odmítání

hostitelskou kulturou, tudíž je nutné změnit přístup obou stran a najít vhodné východisko, jak se dostat z tohoto uzavřeného kruhu ven.

Do negativních faktorů se promítá i ztráta blízkých osob (rodina, příbuzní, kamarádi), které jsou v Myanmaru nebo v některých jiných zemích (USA, Severní Evropa).

Bez znalosti kulturních odlišností, hodnot či zvyků, není možné zabránit situacím, ve kterých dochází ke vzájemným nedorozuměním mezi oběma kulturami. Na základě vlastních zkušeností oslovených respondentů mohlo být dosaženo dalšího cíle práce, kterým bylo popsat typické situace, kdy k takovým nedorozuměním dochází. Výstupem práce je potom graficky zpracovaný manuál/plakát kulturních odlišností, který je možné poskytnout organizacím zabývajících se barmskými uprchlíky po jejich příchodu do České republiky. Manuál slouží i pro české obyvatele k osvojení si základních a nejdůležitějších kulturních rozdílů užitečných při interakci s příslušníky barmského etnika zde žijících.

Navzdory nízkému počtu respondentů ve výzkumném souboru, byly poskytnuty potřebné informace a bylo dosaženo stanovených cílů práce spolu se zodpovězením výzkumných otázek. Výsledky výzkumu a praktická doporučení mohou sloužit jako užitečná pomůcka pro zlepšení adaptace barmských uprchlíků na českou kulturu a pro větší povědomí českých obyvatel o jejich existenci na českém území.

Seznam použité literatury

Knížní zdroje

- ALFÖLDY-ZSCHEILE, Šárka. *Adaptace českých a německých manažerů při dlouhodobých pracovních pobytech v zahraničí*. Praha, 2014. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze.
- BEDRNOVÁ, Eva a Ivan NOVÝ. *Psychologie a sociologie řízení*. Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-80-7261-169-0.
- BERRY, J. W. A Psychology of Immigration. *Journal of Social Issues*. 2001, no. 3, s. 615–631.
- BERRY, John W. *Cross-cultural psychology: research and applications*. 3rd ed. New York: Cambridge University Press, 2011, xxii, 626 p. ISBN 0521745209.
- BRUNET-THORNTON, Richard. *Introduction to Cross-cultural management: theory and practice*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, 199 s. ISBN 978-80-245-1683-7.
- DAMEN, Louise. *Culture learning: the fifth dimension in the language classroom*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co. 1987. ISBN 020111478x.
- DISMAN, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Karolinum, 2006. 376 s. ISBN 80-246-0139-7.
- GREEN, Margaret, Karen JACOBSEN a Sandee PYNE. Invisible in Thailand: documenting the need for protection. *Forced Migration Review*. 2008, č. 30, s. 31-33.
- HALL, Edward T. *Beyond culture*. Anchor Books ed. New York: Anchor Books, 1989, 298 p. ISBN 0385124740.
- TROPMENAARS Fons, Charles HAMPDEN-TURNER. *Riding the waves of culture: understanding cultural diversity in business*. New ed. London: Nicholas Brealey Pub, 1998. ISBN 1857881761.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. 1. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-86131-70-X.
- HOFSTEDE, Geert, Gert Jan HOFSTEDE a Michael MINKOV. *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. Third Edition. USA: McGraw Hill Professional, 2010. ISBN 978-007-177015-6.

- JAVIDAN, Mansour, Robert J. HOUSE, P HANGES, J LYON a P DORFMAN. Cultural acumen for the global manager: Lessons from Project Globe. *Organizational Dynamics* [online]. 2001, vol. 29, issue 4, s. 337-360 [cit. 2015-03-05]. DOI: 10.1016/s0747-7929(05)18013-5.
- KRCHOVÁ, Andrea a Hana VÍZNEROVÁ. *Diskriminace azylantů a azylantek v ČR z genderové perspektivy: fakta a doporučení*. Havlíčkův Brod: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s., 2008. ISBN 978-80-254-2035-5.
- LINTON, Ralph. *The cultural background of personality*. London: D. Appleton-Century company, incorporated, 1945.
- LUKÁŠOVÁ, Růžena. *Organizační kultura a její změna*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-2472951-0.
- MARTIN, Judith N a Thomas K NAKAYAMA. *Intercultural communication in contexts*. 5th ed. New York: McGraw-Hill Higher Education, c2010, 1 v. (various pagings). ISBN 0073385123.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2007, 218 s. ISBN 978-80-246-1361-1.
- MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 267 s. ISBN 80-86429-25-3.
- NOVÝ, Ivan. *Interkulturální management*. Praha: Grada Publishing, 1996. ISBN 807-16-9260-3.
- NOVÝ, Ivan. *Spolupráce přes hranice kultur*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2005, 313 s. ISBN 80-7261-121-6.
- NOVÝ, Ivan a Sylvia SCHROLL-MACHL. *Interkulturní komunikace v řízení a podnikání: česko-německá*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2007, 161 s., [4] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7261-158-4.
- OBERG, Kalervo. *Cultural Shock: adjustment to new cultural environments*. *Practical Anthropology*, 1960, 7, pg. 177-182.
- PLUSKALOVÁ, Markéta. *Adaptation to the Czech Culture: Case Study of a Student from Myanmar (Burma)*. Brno, 2014. Diploma thesis. Masaryk University.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2007, 220 s. ISBN 978-80-7367-280-5.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 3. vyd. Praha: Portál, 2010, 220 s. Psychologie (Portál). ISBN 9788073677091.

- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 199 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3069-1.
- RARICK, Charles a Inge NICKERSON. *An Exploratory Study of Myanmar Culture Using Hofstede's Value Dimensions*. Andreas School of Business, Barry University in Miami, Florida, 2006.
- SARTORI, Giovanni, 2005. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multikulturní společnosti*. Praha: Dokořán. ISBN 80-7363-022-2.
- Situace uprchlíků ve světě: Humanitární program*. New York: UNHCR Oxford University Press, 1997. ISBN 0-19-829-309-9.
- SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-929-1.
- STRAUSS, Anselm L a Juliet M CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.
- SUNKOVÁ, Jitka. *Životní situace barmských uprchlíků v ČR*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- THOMAS Alexander, Eva-Ulrike KINAST. *Handbook of Intercultural Communication and Cooperation Basics and Areas of Application*. 2nd rev. ed. Gottingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2010. ISBN 9783647403274.
- VYKOUKALOVÁ, Zdeňka. *Interkulturní komunikace: Historie, aplikace, bariéry v komunikaci*. 2014.

Elektronické zdroje

- Adapt to a new culture. *Government of Canada* [online]. 2010 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <<http://www.cic.gc.ca/english/newcomers/after-life-shock.asp>>
- ALFÖLDY, Šárka. *Jedinec a jeho vrůstání do multikulturní společnosti*. Psychologický ústav Univerzity Karlovy, Praha. Dostupné z: <<http://cmps.ecn.cz/pd/2006/texty/pdf/alfoldy.pdf>>
- Aun Schan Su Ťij. *Burma Center Prague* [online]. 2013 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <<http://www.burma-center.org/cs/barma/slavni-barmanci/aun-schan-su-tij/>>
- Barma/Myanmar. *Člověk v tísní* [online]. Praha, © 2013 Člověk v tísní o.p.s. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <<http://www.clovekvtisni.cz/cs/lidska-prava/zeme/barma-myanmar>>
- Barmské centrum Praha. *Burma-center.org* [online]. 2006 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <<http://www.burma-center.org/>>

- BAUMUELLER, Martin. *Managing Cultural Diversity: An Empirical Examination of Cultural Networks and Organizational Structures as Governance Mechanisms in Multinational Corporations* [online]. Bern: Peter Lang AG, 2007 [cit. 2015-01-30]. ISBN 978-3-03911-168-8. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=QQ0EUYIU9ZgC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false>
- BERRY, John W. Lead Article: Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review* [online]. 1997, č. 1 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x/pdf>>
- BERRY, John W. *Acculturation: Living successfully in two cultures* [online]. 2005 [cit. 2015-02-05]. ISBN 10.1016. Dostupné z: <<http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic551691.files/Berry.pdf>>
- BLAHOUTOVÁ, Tereza a Martina HALTUFOVÁ. 2010. *Závěrečná zpráva průzkumu k projektu „Barma vzdálená i blízká“* [online]. [cit. 2015-05-07]. Dostupné také z: http://blog.burma-center.org/integrace/wp-content/2010/06/BG-2010-Zaverecna_zprava.pdf
- BOURHIS, Richard Y., Lena Celine MOISE, Stephane PERREAULT a Sacha SENECAL. Towards an Interactive Acculturation Model: A Social Psychological Approach. *International Journal of Psychology* [online]. 1997, vol. 32, issue 6, s. 369-386 [cit. 2015-02-27]. DOI: 10.1080/002075997400629.
- Burmese Cultural Profile: A Tool for Settlement Workers. In: *Cultural Profiles* [online]. Bangkok, 2005 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.peianc.com/sitefiles/File/resources/cultural_profiles/Burma.pdf>
- Developmental Intercultural Competence Using Cultural Detective Online. *Cultural Detective Blog* [online]. 2013 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <http://blog.culturaldetective.com/tag/milton-bennett/>
- Czech Republic - Language, Culture, Customs and Etiquette. *Global Etiquette* [online]. Copyright © Kwintessential 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <<http://www.kwintessential.co.uk/resources/global-etiquette/czech.html>>
- DUFKOVÁ, Gabriela. *Česko-britské a britsko-české kulturní standardy* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <[file:///C:/Users/admin/Downloads/zaverecna_prace%20\(25\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/zaverecna_prace%20(25).pdf)>. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze>
- GÚNTEROVÁ, Tereza. *Uprchlíci a žadatelé o azyl v České republice*. 2007. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/download/doc/activities/71_0.pdf>
- HŮLE, Daniel. Migrace. Demografický informační portál Migrace [online]. © 2004-2014 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.demografie.info/?cz_migrace>

- Imigrace v Evropě*. 2008. Dostupné z:
<file:///C:/Users/admin/Downloads/reserse57_imigranti%20(1).pdf>
- Instituce a organizace v ČR. *MigraceOnline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy* [online]. 2002 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <<http://migraceonline.cz/cz/uzitecne-zdroje/institutions-and-organizations-in-cze-3>>
- Memorandum for The Study of Acculturation: American Anthropologist* [online]. 1936 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z:
<<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/aa.1936.38.1.02a00330/pdf>>
- Migrace a rozvoj. *Rozvojovka* [online]. 2013 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z:<http://www.rozvojovka.cz/download/docs/13_migrace-a-rozvoj.pdf>
- NIKLESOVÁ, Dana. *Charakteristika, cíle a problémy interkulturní komunikace*. Acta Oeconomica Pragensia, Praha, 2006. Dostupné z:
<file:///C:/Users/admin/Downloads/137%20(4).pdf>
- Oranizace pro pomoc uprchlíkům (OPU). *Opu.cz* [online]. 2010 © opu.cz [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <<http://www.opu.cz/>>
- Psychologické hledisko emigrace: Vliv emigrace na vnitřní prožívání člověka. *Češi v Americe* [online]. 2007 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://cesivamerice.sweb.cz/04_diplomka_psycho.htm>
- Sdružení občanů zabývajících se emigranty. *Soze.cz* [online]. 1992 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://www.soze.cz/?page_id=2>
- Svět v pohybu: úvod do fenoménu migrace. In: *Multikulti-challenge* [online]. 1997 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z:<<http://multikulti-challenge.cz/cms/wp-content/uploads/svet-v-pohybu-uvod-do-fenomenu-migrace.pdf>>
- The Hofstede Centre: Cultural Tools - Country Comparison. HOFSTEDE, Geert. *Cultural Insights - Geert Hofstede* [online]. ©itim International 2014 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <<http://geert-hofstede.com/>>
- TYLOR, Edward Burnett. *Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art and Custom* [online]. 1871 [cit. 2014-12-04]. Dostupné z:
<<https://play.google.com/books/reader?id=AucLAAAIAAJ&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.PP1>>
- Úmluva o uprchlících: Zásadní dokument pro činnost UNHCR. *UNHCR v České republice* [online]. © UNHCR 2001-2015 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich.html>>
- Who are the Ethnic Minorities?. *CBRTN*. [online]. 2003 [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://cbrtn.org/people/>

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obr. 1	„Cibulový diagram“ úrovní projevu kultury dle G. a G. J. Hofstede	12
Obr. 2	Akulturační křivka	23
Obr. 3	Vývojový model interkulturní senzitivity (Bennett)	26
Obr. 4	Interkulturní strategie imigrantů a hostitelské společnosti	29
Obr. 5	Záznamový arch - ukázka	48
Obr. 6	Polo-strukturované interview – rámcové otázky	50
Graf 1	Komparace Myanmaru a České republiky podle pěti Hofstedeho kulturních dimenzí.....	20
Graf 2	Věková struktura a pohlaví respondentů	52
Tab. 1	Česká republika vs. Myanmar podle Hofstedeho kulturního modelu (shrnutí)	21
Tab. 2	Interaktivní akulturační model (IAM) – výsledky propojení akulturačních směrů hostitelské společnosti a skupiny imigrantů.....	31
Tab. 3	Faktory ovlivňující adaptační proces v novém kulturním prostředí....	33
Tab. 4	Akulturační rámec podle Berryho: hlavní faktory ovlivňující akulturační proces.....	34
Tab. 5	Čtyři skupiny imigrantů.....	37
Tab. 6	Nevládní neziskové organizace v ČR zabývající se migrací a integrací	42
Tab. 7	Operacionalizace dílčích výzkumných otázek	49
Tab. 8	Základní informace o respondentech	52
Tab. 9	Vnímání české kultury po příchodu do ČR a změna v průběhu času....	53
Tab. 10	Vnímání pozitivní a negativní stránky života v ČR jednotlivými respondenty.....	57
Tab. 11	Faktory usnadňující proces adaptace barmských respondentů.....	60
Tab. 12	Vztah respondentů s majoritní společností.....	64
Tab. 13	Český jazyk jako největší bariéra při adaptaci na české prostředí.....	68
Tab. 14	Nenaplněná očekávání a touha po návratu jako negativní faktor.....	70
Tab. 15	Zachování vlastních kulturních tradic respondentů.....	73
Tab. 16	České kulturní standardy odvozené z vlastních zkušeností barmských uprchlíků při interakci s hostitelskou (českou) kulturou	90

Seznam příloh

Příloha 1	ODLIŠNÉ KULTURNÍ STANDARDY ČESKÉ A BARMSKÉ SPOLEČNOSTI – (MANUÁL)	101
Příloha 2	ROZHOVOR S RESPONDENTEM A	102
Příloha 3	ROZHOVOR S RESPONDENTEM B	104
Příloha 4	ROZHOVOR S RESPONDENTEM C	105
Příloha 5	ROZHOVOR S RESPONDENTEM D	106
Příloha 6	ROZHOVOR S RESPONDENTEM E	107
Příloha 7	ROZHOVOR S RESPONDENTEM F	108
Příloha 8	ROZHOVOR S RESPONDENTEM G	109
Příloha 9	ROZHOVOR S RESPONDENTEM H A CH	112
Příloha 10	ROZHOVOR S RESPONDENTEM I	114
Příloha 11	ROZHOVOR S RESPONDENTEM J	117
Příloha 12	ETNICKÉ MENŠINY V MYANMARU	119
Příloha 13	BARMŠTÍ UPRCHLÍCI V UPRCHLICKÉM TÁBOŘE V THAJSKU (MON)	120

 <p>In Myanmar:</p> <p>...sneezing is considered as completely unacceptable.</p> <p>...feet are considered as a dirty part of the body and it is not acceptable to show them to others or to put them in higher positions.</p>	 <p>In the Czech republic:</p> <p>...sneezing in the public is absolutely normal.</p> <p>...it is usual that people are using legs/feet how they want (it is acceptable to show them to others or to put them on the sofa to relax, etc.).</p>
<p>...people emphasize the needs and goals of the group as a whole over the needs and wishes of each individual. Relationships with other members of the group play a central role. WE</p> <p>...public expressions of intimacy between partners are very inappropriate.</p>	<p>I ...people stress the needs of individual over the needs of the group as a whole. They focus on personal achievements and individual rights.</p> <p>...there are many people/partners holding hands each other and even kissing each other in the public. It is normal in CR.</p>

Zdroj: Vlastní zpracování autorky

Věk: 31
Pohlaví: M
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 2 roky
Země prvního azylu: Malajsie
Etnikum: Kačjin

Jaké byly Vaše první dojmy po příchodu do ČR?

A: *No, tak v prosinci jsme přijeli a jsme viděli snížek. To je divné pro nás tam není a v Malajsii je tam hodně teplo. Každý den 30 stupňů. Tady byla zima.*

Na co bylo nejhorší si zvyknout?

A: *No jazyk (směje se). Musím mluvit a jako musím umět číst a psát všechno musím umět. Psát taky potřebuju když jste na úřadě něco jako já to potřebuju napsat.*

Učíte se česky?

A: *Jo. Máme češtinu kurzy a tady učitelka přijde třikrát za týden. A jako nějaká sociální organizace dávali 400 hodin a za náma dojdou. Ale musím no, hledám práci tady neumím česky to těžký, těžký.*

Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal?

A: *Tady žijeme všechno je v pořádku, tady bezpečno, ale jako jazyk ještě máme problém. To největší problém a nemáme příbuzní tady. Oni jsou tam u nás a často chybí, chybí mi. Když manželka nemocná stará se o děti my dědeček nebo babička potřebujeme. Já měl práce když ona nemocná často jako bolí jí hlava a nikdo tady nemáme a je to těžký.*

S ostatními Barmánci se stýkáte?

A: *Jo. Tady jako azyl tady sto, myslím 140 lidí dohromady děti a nejbližší rodina je u Přibyslavi tam dvě rodiny a ještě v Kutné Hoře, Nové Město na Moravě často jsme jeli na návštěvu.*

Máte přátele i mezi českými obyvateli?

A: *Jo, přátele sousedi a tam Nové Město na Moravě taky máme přátele oni taky jako dávali dárek často jsme se setkali někde tady v Brodě jako křesťanský společenství jsme šli a tam někdo přátele máme.*

Cítíte se být přijímaný českou společností? / Jak vnímáte čechy?

A: *Jo, jo to líbí se... my milujeme jako Čechy, protože jako polite, very polite, protože u nás to málo víš, když někdo nevíme taky dobrý den a když známe ahoj, čau to je jako cítíme dobře, ale jenom některý. My u nás když neznáme jako když znám taky nemáme jako slov nepoužíváme. Když neznám někdo přijede v hotelu nebo nějaká tak oni to tam nerozumí „meglava“, ale lidi nepoužívají ne „dobrý den nebo ahoj, čau“. Tak to je zajímavý pro nás a líbí se nám.*

Co vám pomáhá, abyste se zde cítil dobře?

A: *Tak my jsme dostali tady jako resident, přijeli jsme tady a přes rok tam nějaká organizace pomáhá nám. Někaký kurz a kvalifikaci, a umím řídit auto a udělal jsem autoškola už mám jako i řidičský průkaz a už mám auto a to je jako Barma-Centrum kdo pomáhá nám, jako i překládá. Ale učím, učím se sám tady ve Brodě a autoškola, ale kamarádi v Brně se překládá.*

Už máme auto a každý víkend na výlet, protože tady v Brodě jako nemáme kamarády, protože jako oni jsou v Přebyslav, Kutné Hoře, Nové Město.

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíte nejvíce času?

A: *Barmánci.*

Jazyk problém. Rozumíme co říkali, ale jako těžké mluvit. Ale máme něco chceme říct, ale nemůžeme říct.

Zažíváte situace, kdy dochází k nedorozumění mezi Vámi a českými obyvateli?

A: *Jo. Jako říkal jsem dobrý den musíme říct tady v kanceláře nebo někdo na úřadě nebo na policii... to u nás ne, neříkali jsme. U nás když v kanceláři jako musím rychlý nebo něco pospíchám platí peníze a řeknem trochu a jako tady nejde, není, musím čekat tam na křeslo a pospíchal bych to rychlý nevdí, musím čekat (směje se).*

Slavíte české svátky?

A: *Jo. Ale je to divné tady. Tady je 24. nejdůležitý den večer, u nás 25. je to nejdůležitý u nás. 25. musíme se modlit společenství a jako budeme zpívat a jako něco jíme jídlo, naše jídlo. Tady slavíme 25. jako u nás.*

Tady vaříme jako v jednom obchod nám prodávají nějaká asijské jídlo. Často jsme jezdili do Brna a do Prahy.

Máte pocit, že už rozumíte české kultuře?

A: *Trochu. Trochu mluvím, ale důležitý neumím číslo 13. tolik lidí nemá rádi. To jedno a když někdo dává číslo 13. to nechci je nespokojen. Ještě tady Velikonoce tam malovali vajčky taky zajímavý, u nás nemáme. Ale máme jen modlíme se Ježíši. A Vánoce 24. to jedí na večeři ryby. My máme pálivé... České jídlo taky mám rád Svíčkovou a řízek.*

A jako vy byste nepřijela, kdyby my jsme nedomluvili telefon, ale v Barmě tam chodí lidi a nemusí nic říkat nikomu. To na začátku já nevím, že museli jsme domluvit návštěva, já říkal „jo přijďte kdy chcete“ a nevíme oni ani my, nevíme... teď už jo.

Za jak dlouho jste si zvyklí?

A: *Asi za půl roku.*

Chtěl byste se vrátit zpět do Myanmaru, kdyby to bylo možné?

A: *Jo, ale ... Kačjin tam nehorší, protože vláda tam mají smlouvu. Doufáme jejich budoucnosti (ukazuje na děti) lepší. Jako 2010 jako změnil jako demokracii a prezident máme, ale jen oblečení změnit, lidi stejný a politická stejná. To je jako kontrolu vojenská a jako prezident taky voják, ale on změni oblečení.*

A: *Ještě nemáme problém, protože městské jako tady lidi dobrý a mám práce je to žádný problém pro nás jako příjem peníze a když používáme je to akorát. Když v té práci budu pokračovat další rok je to v pořádku, když nemám práce to je trochu těžký žít A ještě v Malajsii jsme žili to těžký žít, protože nemáme průkaz jako povolení pobytu nemáme. Tam používal jsem jenom jako UNHCR dávali nám kartičku.*

A: *Chtěli USA, ale volali z ČR tady, že můžeme, ale my chtěli pořád USA, ale to říkali bude trvat tři nebo pět let než můžeme, takže my šli tady.*

Příloha 3 ROZHOVOR S RESPONDENTEM B

(Pozn.: Překládá respondent A)

Věk: 32
Pohlaví: F
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 2 roky
Země prvního azylu: Malajsie
Etnikum: Kačjin

Jaké byly Vaše první dojmy tady, když jste sem přišli?

A: *Byla zima a já nevěděla jak mluvit a rozumět, říká.*

Na co bylo nejhorší si zvyknout?

B: *Jazyk, neumím vůbec, nerozumím co říkali.*

Učíte se česky?

A: *Ano. Taky 3x týdně, ale je to těžší... stará se o děti a nemá čas studovat (překládá respondent A).*

Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal?

A: *Zdravotní systém je dobrý a jako pro děti jako škola to všechno lepší. She miss family, they're living in Myanmar.*

Chtěla byste se vrátit?

A, (B): *Ano, chce.*

Jak se zde cítíte? Jak vnímáte Čechy?

A: *Říkala jen jsem doma, a když venku nešla moc je to těžké žít tolik...Miluje někoho a bojí se někoho. Bojí, protože žijeme tady a nevíme jejich srdce, co myslí, nevíme.*

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíte nejvíce času?

B: *Barmánci.*

Kolik zde máte přátel?

A: *Moc ne. Telefonuje jenom kamarádi z Barmy.*

Co Vám pomáhá, abyste se zde cítila dobře?

A: *My jsme jako Myanmar lidi máme jako křesťanské společenství tam každý měsíc jednou za měsíc jsme se setkáme ..a to pomáhá, když jako ...když mě..I feel bad situation something, sometimes I feel so sad and some every friend if we need in a month we advice God is save you and feel better. Je to bratrská jednota baptistů.*

Zažíváte situace, kdy Vaše jednání není druhou stranou pochopeno?

A: *Nepamatuje.*

Z jak dlouho jste si zvykla na život a kulturu v České republice?

A: *Ona říká, že stále zatím moc nezvykla.*

Věk: 17 let
Pohlaví: M
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 6 let
Země prvního azylu: Malajsie
Etnikum: Čjin

Jaké byly Tvé první dojmy po příchodu do ČR?

C: *Zima, my přišli jsme v zimě a to viděli jsme poprvé sníh to u nás není. A líbilo? Jo, líbilo.*

Co Tě na české kultuře nejvíce překvapilo? Na co bylo nejhorší si zvyknout?

C: *Asi smrkání. Na to bylo nejhorší zvyknout, ale už trošku jo, ale pořád když někdo smrká vedle, já mu říkám „vypadni“ (směje se).*

Co pro Tebe bylo největší překážkou při zapojení se do života v české kultuře?

C: *Jazyk, ze začátku neuměl jsem nic a nerozuměl nikomu. To bylo těžký, ale už rozumím dobře a mluvím docela, já jsem každý den ve škole a tam musím pořád.*

Co Ti život v ČR přinesl a co Ti naopak vzal?

C: *Já tady chodím do školy to je dobrý a hodně věci lepší některý, ale chybí nám příbuzní oni jsou jinde.*

Jak se zde cítíš?

C: *Já dobře ja jsem spokojený, ale pro rodiče to je horší myslim.*

Za jak dlouho jsi začal mít pocit, že rozumíš české kultuře?

C: *Tak asi rok, jeden rok.*

Co Ti pomáhá, aby ses zde cítil dobře?

C: *Tak jsme tu rodina a my se scházíme s ostatními Čjin (název etnika) máme setkání a věříme Bůh a to taky pomáhá nám.*

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíš nejvíce času?

C: *No Češi ve škole, spolužáci.*

Učíš se česky?

C: *Jo. Tak ve škole máme češtinu a tam já pořád musím mluvit česky.*

Vnímáš Barmu/Myanmar stále jako svůj domov a chtěl by ses tam někdy vrátit?

C: *Jo to jo. Tak „doma je doma“.*

Měl jsi nějaká očekávání, než jsi sem přišel?

C: *Já jsem nic nečekal moc a jsem spokojený tady se vším, jenom bych chtěl, aby už maminka měla práci.*

Věk: 18 let
Pohlaví: F
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 6 let
Země prvního azylu: Malajsie
Etnikum: Čjin

Jaké byly Vaše první dojmy po příchodu do ČR?

D: *Byla moc zima, na to jsem si musela nejdřív zvyknout.*

Co Vás na české kultuře nejvíce překvapilo? Na co bylo nejhorší si zvyknout?

D: *Lidé před ostatními smrkají a to u nás moc neslušné, a hlavně u jídla. Ale už to chápu, rozumím a tolik nevadí jako předtím.*

Co pro Vás bylo největší překážkou při zapojení se do života v české kultuře?

D: *No asi jazyk, ten je těžký, ale snažím se a učím. Chodím do školy, tak musím hodně.*

Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal?

D: *Já naučila jsem se česky a já chodím do školy, ale maminka nemá teď práci, protože neumí česky. A často chybí nám rodina, ale byli jsme jednou na návštěvě u tety a ta je v Dánsku.*

Jak se zde cítíte?

D: *Jo.. Něco dobrý, něco ne tolik, ale v pohodě je to zatím dobrý všecko.*

Za jak dlouho jste začal mít pocit, že rozumíte české kultuře?

D: *To asi po roce začala jsem chápat lépe a zvykat si už.*

Co Vám pomáhá, abyste se zde cítil dobře?

D: *Tak já mám kamarádi chodíme ven a často taky pomáhá nám, že se vidíme s ostatními lidmi z Barmy a modlíme se a tak.*

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíte nejvíce času?

D: *Češi.*

Kolik zde máte přátel?

D: *Mmm...jo, dost. Ne hodně, ale dost. Často chodíme ven tady, když máme volno a čas. To jsou hlavně spolužáci ze školy no.*

Učíte se česky?

D: *Jo to my máme ve škole češtinu, tam mám sice pětky často (směje se), ale dobrý, rozumím a domluvim se.*

Vnímáte Barmu/Myanmar stále jako svůj domov a chtěl byste se tam někdy vrátit?

D: *Určitě jo, ale já až dostuduju tady, chtěla bych pracovat někde v zahraničí, ještě ale nevím kde.*

Došlo zde k naplnění Vašich očekávání?

D: *To je tak padesát na padesát. Něco jsem čekala jinak, ale něco je dobrý. Já třeba myslela, že tady budeme mít dobrou práci, to oni říkali, ale maminka už dlouho bez práce no.*

Věk: 47 let
Pohlaví: M
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 6 let
Země prvního azylu: Malajsie
Etnikum: Čjin

Jaké byly Vaše první dojmy po příchodu do ČR?

E: *My jsme přišli tady v listopadu, v prosinci a to bylo sních a zima moc.*

Co Vás na české kultuře nejvíce překvapilo?

E: *Já jsem čekal, že tady jsou mrakodrapy všude to já mám rád, ale tady žádné (směje se).*

Co pro Vás bylo největší překážkou při zapojení se do života v české kultuře?

E: *Jazyk to je problém to i kvůli práci, když nerozumíte to nejde mít dobrá práce tady.*

Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal?

E: *Tady je klid, to je lepší, ale pořád chybí mi domov to často.*

Jak se zde cítíte?

E: *Někdy je to dobrý jsme tu s rodinou, ale někdy je to trochu těžký, protože neumíme jazyk a to je potřeba, aby tady žít nějak mohli jsme lépe.*

Za jak dlouho jste začal mít pocit, že rozumíte české kultuře?

E: *Pořád někdy problém, ale už pomalu zvykáme a rozumíme něco.*

Co Vám pomáhá, abyste se zde cítil dobře?

E: *My chodíme někdy spolu s ostatními, co jsou tady máme společenství a to je dobrý.*

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíte nejvíce času?

E: *Barmánci a Češi taky tady sousedi někdy, ale to málo.*

A jak vnímáte české obyvatele?

E: *Dobrý, ale někdy moc nevím co si myslí oni na nás, já nevím.*

Učíte se česky?

E: *No sám musím, ale to je těžký. My dostali hodiny češtiny jenom na začátku, kdy přišli jsme sem, ale teď už neučí nám nikdo a moc těžký naučit.*

Vnímáte Barmu/Myanmar stále jako svůj domov a chtěl byste se tam někdy vrátit?

E: *Jo to chci, kdyby to bylo možné, ale to není teď a nevím jestli někdy pujde to.*

Došlo zde k naplnění Vašich očekávání?

E: *No něco je dobrý, ale něco jsem myslel jinak bude.*

Příloha 7 ROZHOVOR S RESPONDENTEM F

(Pozn.: S překladem pomáhá respondent C)

Věk: 45 let
Pohlaví: F
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 6 let
Země prvního azylu: Malajsie
Etnikum: Čjin

Jaké byly Vaše první dojmy po příchodu do ČR?

Ona nerozuměla nic a byla zima, to prý nikdy neznala předtím taková.

Co Vás na české kultuře nejvíce překvapilo?

Mamka říká, že třeba jde venku, a když potká se někoho, tak stojí tam a popovídají si a potom nic a jen každý jde domů do svojího a to je divné. U nás tam může totiž přijít každý když chce a je tam pořád u někoho a nemusí ani říkat nic.

Na co bylo nejhorší si zvyknout?

Ona taky nerozumí, že lidé smrkají normálně a u jídla to nejhorší u nás moc neslušné a to musela dlouho si zvyknout, ale už trošku jo, ale pořád to je divné pro ni.

Co pro Vás bylo největší překážkou při zapojení se do života v české kultuře?

Jazyk. To je pro ni moc problém, protože ona neumí česky a když neumí nechtějí ji dát práci nikdo. Přitom maminka ona má zlaté ručičky, ona umí všechno. Ale protože neumí jazyk, je to velký problém...ona předtím byla švadlena, ale to už skončilo a teď už nemá rok a půl práci, protože neumí česky.

Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal?

Tady je moc lepší zdravotnictví a vzdělání pro děti a to všechno takový systém to dobrý. Ale já nemůžu najít práci a to je špatný. A taky chybí mi příbuzní, co máme jinde.

Za jak dlouho jste začal mít pocit, že rozumíte české kultuře?

Já pořád nerozumím (směje se).

Co Vám pomáhá, abyste se zde cítil dobře?

To je taky víra a ostatní a rodina.

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíte nejvíce času?

Barmánci, protože já pořád doma tady s rodinou nebo někdy setkání s dalšími. Lidi tady se známe, ale moc nenavštěvujeme oni jenom venku povídají jak říkala jsem.

Jak vnímáte českou společnost?

Někdy bojí nebo divný pocit, protože nevidí prý do jejich hlava ona neví co myslí.

Učíte se česky?

Já snažím, já pořád koukám televize tam (ukazuje na TV) a čtu třeba noviny, každý den koukám nebo i děti učí někdy slovíčka, ale já nezapamatuju nic (pomáhá s překladem syn)... už nefunguje (maminka si ukazuje na hlavu a směje se). Ale rozumím, co říkají, ale neumím mluvit nic říct. A my se učili jenom na začátku jsme měli češtinu, teď už neučíme.

Vnímáte Barmu/Myanmar stále jako svůj domov a chtěl byste se tam někdy vrátit?

Ano to by chtěla moc.

Věk: 21 let
Pohlaví: M/F
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 6 let
Země prvního azylu: Malajsie (2 měsíce)
Etnikum: Čjin

Co Tě zde nejvíce překvapilo?

G: *Všechno je v pořádku, tady je všechno slušný lidi, ale jenom věřící jako křesťani, ale když nevěřící tak ale některý jsou dobrý, ale některý jsou tak nechápou. Věřící je všechno pro mě dobrý.*

Život tady je pro mě je občas smutný, ale nejsem smutný proto, že jsem chlap. Já jsem chlap já věřím, že pro mě ne nic problém. Ale jó občas co to je co to je za život proč nezůstane Barma, proč přišel tady... takový víš občas myslim. Barma je krásný svět, ale bylo politika špatný, proto.

*Ale už nechci zpátky. **Nechceš?** No, co mám dělat tam bude já nemám školu už tam co mám dělat nic nemám tady nemám tam, tak těžko, těžko. Ale když bude dobrý Barma, tak já chci se vrátit, ale bez peněz nechci.*

Na co bylo nejhorší si zvyknout?

G: *Nejhorší je pro mě...Barmánci jsou mají rádi kamarádi jako film, povídat ..já nemám kamarády a vůbec češi, nemám kamarády. Nic nemluvim jenom doma sám, jenom..nemám a furt doma. A to je nejhorší pro mě. Protože ja chci chodit venku, ale sám chodil, ale to je nuda.*

Tady kdo bydlí souseď, kdo žije dole, kdo žije nahoře moc neznali jo. Tady jsou klid, ale to je dobrý...jo dobrý, ale to je moc klid, nuda. My kdy bude Barma tady, celý se budem znát víc...kdo bydlí tam, kdo bydlí dole, kdo bydlí tam všichni znali. A furt chodili k Vám. ...Ale tady to je horší.

A potom já přijdu k Vám a máš čas to je dobrý a smsku píše, telefon to je dobrý. Barma to je „já už jdu“ (směje se).

A potom ve škole já jsem měl dva kamarádi moc dobrý, ale já kdyby měl něco já jsem to dal, ale pak oni když něco měli vůbec nekoukali na mě. Barma kdy bude deset lidí ja mám něco tady nebo jablko já mám jeden jablko krájet všem dám. To neříkám tady špatné, ale pro mě divný.

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíš nejvíce času?

G: *Barma. To je tak 10 lidí spolu a to se bavili, kecali, to je dobrý spolu moc lidí a takové...*

Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal?

G: *Tak tady je klid pro mě, tak klid, v pohodě. Nikomu nemusím bát, tak to je pro mě dobrý, ale... Chybí mi kamarádi hodně.*

Jo tady v Česko dobrý je jako čas, kdy bude autobus jde ve 20, tak 20 musíš ..to je nejlepší pro mě a pak klid víc...nikomu nemusím bát. A jako kdy bude něco problém, sanitka hnedka volat hnedka přišel. Toto je pro mě dobrý. A pak pak pak pak já vim co je...takový jako dětský hlídat, jako v mateřský škole, to je dobrý, jako hlídat, naučit něco. A kdy bud tady jsem viděl hodně rodina český mamka a takový miminko tak oni mluvili nech toho to špatný takový pomalu a potom děti rozumí to je pro mě nejlepší, protože v Barma to jen „nech toho, to nedělej!“

Kdy bude tady řídit, nesmíš pít alkohol to je dobrý. Barma tam je hodně napije a potom nehody, ale tady to je dobrý, zákon je dobrý. Tady je hodně dobrý zákon.

A potom nemůžeš tady vyhodit žádný odpadky ven, to pořád uklízí všechno to je dobrý taky. Barma to nebylo, bordel. Ale dobrý Barma taky dobrý, ale politika no znáte.

A co Ti zde chybí?

G: *Chybí mi slunce, moře a jídlo trošku, protože tady všechno nemáme a asijské moc drahé.*

Učíš se česky?

G: *Já jsem už zapomněl hodně češtinu, protože dlouho už nechodím škola furt nemluvim. Tak to je těžko pro mě už zase zpátky učit. Když jsme přišli měli jsme kurzy asi šest měsíců v integračním táboře. A potom jsem chodil škola tak tři roky.*

Za jak dlouho jsi začal mít pocit, že jsi začal rozumět té kultuře tady?

G: *Já jsem na začátku moc nuda, já sem brečel normálně. A tak proto to bylo ale smutný, ale jak byli Barmánci tak moji kamarádi oni jsou tam a pak ne nuda. Dobrý, cítím dobrý protože moc blízko lidí a já tu spolubydlím a pak pro mě ten trvá myslím tři měsíce a potom lepší, lepší a potom my jsme rozdělili a pak pro mě smutný... A potom trvalo já si myslím tak půl roku.*

Co Vám pomáhá, abyste se zde cítil dobře?

G: *Ted'ka je já si myslím tak, já jsem chlap..nemusím bát... a pak ...já mám Ježíše, proč smutný víš, já mluvit pro sebe pořád sám mluvím, nemám kamarád tak musím mluvit sám ne. A tak „dělej něco“, takový dokaž to něco a pak cítím dobře. To pomáhá mi to. Když bude nuda, tak modlím se a je to lepší. A někdy já doma smutný, ale já používám Facebook a pak dobrý (směje se). Používám, protože venku nejsou kamarádi, ale doma taky nic, tak máma a táta mluvíme tam. Bráchové jsou pryč, tak...*

Do you live with your family in CR?

G: *Jo tady rodiče máma táta jsou takový oni nemají přátel, furt doma pracovat. Kdy bude já mít peníze radši poslat do Barma. Když oni smutný, tak já taky smutný. To je pro mě nejhorší. A všechny rodiny jsou tak Dánsko jeden, Austria tam je jedna rodina jako mamka sestra, babička je a ještě teta je do Amerika a všechno jsou... Barma tam je nic.*

Do you celebrate czech holidays?

G: *Vánoce my slavíme 25. Když máme slavit my máme všechno takový tři dny třeba a jíme jídlo barmanské, potom modlíme a zpíváme...České jídlo taky dobrý, ale moc nedrží (směje se). My vaříme pořád asijské, rýži a tak každý den.*

Zažíváte situace, kdy Vaše jednání není druhou stranou pochopeno? Vzpomenete si na nějakou?

G: *When he studied at school, sometimes they played football and after that they take bath and all of them they used to be naked and he felt shy.*

In our Myanmar boyfriend and girlfriend they don't need like legally they don't touch each other....Here in CR they just kissing in public ...something like that. And it is not possible in Burma.

Tady ještě problém je kdy bude tady hodně používali když bude rodina tady seděli jo oni dávali takový (ukazuje nohy nahoru, na stůl, opřené o křeslo apod.) v Barma je moc špatný. A potom kdy bude papat smrkat u jídlo...ale to nevadí, ale už je zvyklý. Potom dál kdy bude já mít holka, moje holka tak když bude sedět tady taťka, maminka, nemůžu dát pusa víš. Potom tady kdy bude Barma to jsou můj táta on má auto, všechno má peníze, tak děti jsou všechno může používat. Normálně auto mi dá půjčit, potom banky taky klidně, společný všechno. Když bude rodina, tak to už je jeden. Kdy bude taťka bohatý, já taky bohatý. Když bude tata chudák, tak já taky chudák.

Jak se zde cítíš? Jak vnímáš Čechy? Cítíš se být přijímán v české společnosti?

G: *Pro mě další nejhorší, když bude nemám práce a já jsem chodil normálně na úřad práce a potom občas někde, když bude mladé holky, tak to je moc dobrý, když bude starý lidi, tak oni nic nechtěli, něco víš pomoc nic. Protože oni dávali papír, všechno neumím co to je říkám, tak... tak mladé holky*

dobrý, ale staré a trochu pak chlap... Oni tak koukali a dělej toto. A pak ona říkala: nemáš lepšího překladat a já říkám: nic nemám překladat, protože tady je Barmánci málo a potom něco víš..kdy bude neumí česky, tak vůbec nechod' a takový bylo pro mě, takový těžký.

A potom kdy budem já koupim něco v Kauflandu velkého, furt čuměj na mě to je pro mě... Ony myslim furt hlídáj na mě oni myslí jako já zloděj toto já vůbec nemám rád. To je nejhorší taky pro mě.

Já jsem myslim takový proč čechy občas lidi některý proč nemají rádi na mě protože oni myslim na mě mongolsky, vietnamsky a potom myslí vypadá jako trochu cikán víš.

A já pořád tady bojim, že něco nedokázal, stydím takový, ale Barma nemusíš víš nebudeš zajímavý. Kdy bude Barma nechceš pracovat nevdí.

Věk: 18 let (H), 45 let (CH)	Délka pobytu v ČR: 4,5 let
Pohlaví: M (H), F (CH)	Země prvního azylu: Thajsko (přes 10 let)
Náboženství: Křesťanství	Etnikum: Karen

Jaké byly Vaše první dojmy po příchodu do České republiky?

H: *My jsme viděli sněh to jako předtím ne a taky byla nám trochu zima no.*

Co pro Vás bylo největší překážkou při adaptaci na českou kulturu?

H: *Pro maminku nebo pro rodiče asi jazyk, ale pro mě ne, protože já jsem se narodil a hned druhý den jsme přišli do Thajska a potom přišli sem a já chodím do školy a česky rozumím dobře. Mám hodně kamarádů tady.*

CH: *Já moc neumím česky všechno překládá mi (maminka ukazuje na mladšího syna).*

Co Vám život v ČR přinesl a co Vám naopak vzal?

H: *Já nevím, protože v Barmě jsem se jenom narodil, takže nevím jaké to bylo tam, ale tady je to určitě pro nás lepší. Tam je válka, i když teď už se to uklidňuje ta situace. Já jsem tu spokojený mám hodně kamarádů a všechno je dobrý já nemám problém. Horší je to pro rodiče kvůli práci, protože oni neumí tolik česky a to je problém.*

CH: *Tady lepší je vzdělání pro děti a zdraví, zdravotnictví (říká maminka).*

Co by mohlo být lepší?

H, (CH): *Jakože lepší by bylo, kdybychom bydleli spolu s ostatními Karenama (Barmáncema), kdyby bydleli tady blízko a mohli my k nim a oni k nám kdykoliv.*

Jak často se vidíte s ostatními?

H: *Když budeme mít čas, ale teď jsme dlouho neviděli.*

Máte zde hodně přátel?

H: *Jo já jo. Já mám dost kamarádů tady, spolužáky ve škole a i s ostatníma chodíme ven a něco děláme. Teď chodíme spolu a já se učím parkůr. Co to je? H: Neznáte? To je skákání přes překážky, tady třeba přes velké kameny to se učím. Můžu Vám ukázat video. Tak jo, bezva. (probíhá ukázka videa).*

A co maminka? H: *Maminka se taky baví tady s lidmi co bydlí a v práci dobrý.*

Slavíte české svátky?

H: *Jenom Vánoce. A jaké byly ty poslední? H: Tady jsme byli všichni dohromady asi týden. Celá rodina a další Barmánci byli tady u nás. Zpívali jsme a všechno.*

Chtěli byste se do Barmy vrátit, pokud by to bylo možné?

Já bych se vrátil. Já bych chtěl potkat svého tátu (vlastního, zde žije s nevlastním otcem). A vrátil by ses tedy natrvalo nebo jen na „dovolenou“? Asi na prázdniny. A pak zpátky do Čech? Jo.

A co maminka? Zpátky do Barmy... chtěla byste?

CH: Ano, taky mám maminka. **A jenom vidět nebo zůstat v Barmě? Já zpátky a zůstat Barma. Ale to až bude lepší.**

A vy se učíte česky? (otázka na maminku – respondent CH)

H: Už ne. Ale pracuje teď ve školce, tam uklízí a musí trochu mluvit (překládá syn – respondent H).

A jsou lidé trpěliví, když se snažíte mluvit česky?

H: Jo oni prý pomáhají všichni, jsou tady hodný.

Za jak dlouho jste si na českou kulturu zvykli?

H: Asi za půl roku

CH: Pomalu už trochu jo, jo lepší trošku teď.

(Pozn.: Komunikace probíhala i s ostatními dětmi v domácnosti (věk 8 let, 5 let, 14 let) a všichni jsou plně zapojeni do života v ČR, jelikož v Barmě ani předtím nebyli. Chodí do školy, mají hodně kamarádů, zájmů apod.).

Věk: 32 let	Délka pobytu v ČR: 4,5 let
Pohlaví: M	Země prvního azylu: Thajsko (2 roky)
Náboženství: Křesťanství	Etnikum: Karen

Jaké byly Vaše první dojmy? Co Vás tu nejvíce překvapilo?

I: Jo překvapilo pro mě jo dřív, protože vláda oni hodně pomohli jen rodiče, kdo mají děti, kdo mají rodiče ...já jsem nemá, neměli já jsem jen sám a protože druhý je patří je druhá rodina protože já oni zajímalo o mě, protože já jsem sám a neměli rodiče, neměli děti ...nejdřív hodně bylo těžký.

...my stejný člověk, protože my musíme učit česky a každý je Čech taky člověk jaký v Barmě ..my musíme spokojený, ..ale oni dělají takhle ..a proto já musím, musím... hodně, hodně, hodně

Asi každá rodina je spokojený, protože oni jsou jak spokojen mají rodiče, manžel, manželka, děti, nebo ...vláda zajímá jen je děti a rodiče. Já neměl ne..., ale oni dali, ale já ještě má druhá rodina výš než mě takhle. Protože já já nic nepřicházím, já vim, že takhle bude takhle...protože my jak bude takhle, my všechno nevěděli jsme, trochu jo..protože jsme učili hodně hodně česky a hodně tady kamarádi a jako...

Protože já jsem sám a oni nezajímají, moc nepomáhají...možná oni pomáhají ale.. druhá rodina jo, protože ona vyšší než mě, ale já nemůžu říct...já jen poslouchám, já živý..takhle.

A už jo, už dobrý, v pohodě, protože bydlí sám a všechno v pohodě, spokojený, kamarádi, práce, všechno

Za jak dlouho v pohodě?

I: Když odchází druhá rodina, bydlí sám, bylo v pohodě, lepší život, protože bydlí sám, bydlí sám a kamarádi taky. Protože když, kdy my jsme bydleli spolu a starší lidi mysleli mě taky dělali, ale já nic nevím, nic nedělali ... **Jak dlouho jste žil s tou druhou rodinou?** **I:** Asi čtyry roky, ó ne ne...tři roky bydlí tady.

Když budu spát venku, nebo někde, to nevadí budu sám, to nevadí... ale když oni říkal ha bydlí spolu, my přišli jsme spolu, pomohli mě něco atd.

Hlavně umíte česky a potom bude něco lepšího, určitě budu, já myslím takhle. Protože mluvím moc hodně, hodně lepší. Kolegyně hodně hlídali mě, moje kolegyně v práci a šéfová taky hlídá a tady starosta, kamarádi všechno..taky oni taky jsou hodný.

Na co bylo nejhorší si zvyknout?

I: Asi to moc není divný, jen počasí (směje se). V Barmě taky někdy přšelo, ale ...ale tady je divný je trochu jo, protože trochu jen trochu zklamaný jo. Protože my byli jsme když nedoufali jsme jako nebo některý kdo přišel tady, protože v Barmě je málo vzdělání a my živí jen ...a my lepší země, lepší život chceme jako je lepší, proto chceme Česko taky lepší než tamty země, protože ukázali v Česku je takhle takhle lepší, v Česku je takhle takhle ..my chceme, my ukážeme, protože my přitele tady ..další lidi já ne já jo určitě ...a proto já zklamaný je. Práce, prase ne, práce (směje se) to podobný trochu.

Hlavní je mi je já jsem já křesťanství, protože my známe jak...my můžeme hodně, ale něco jo něco, ale já jo já všechno, mám práci a všechno, ale když mi doufali jsme trochu jiný, protože my když přišli jsme Česko ještě mladý, asi 28 (směje se) a ještě učí trochu a lepší mě pro mě a lepší v Česku lidi v Česku ..vláda kdy povolili mě, ale taky my dělali jsme zametat náměstí, tady je popelnice, dlouhý

koště a taky taky dobrý, ...ale moc ne. Ale když chtěli česky, ale my neumíme. Tady takhle takhle jo, tady takhle takhle chtěli a o Barmě takhle a Česko je takhle...

Ale dobrý, ale musíme jo, protože my bydlíme tady..musíme pro jídlo, pro živý.

Učíte se česky? Jak často?

I: Ano, učíte. Často já někdy po práci kolegyně, kamarádi, nebo doma někdy číst knihu nebo noviny nebo.. takhle. A jak dlouho jste měl češtinu na začátku? Asi tři měsíce 2 x za týden, v pondělí a pátek. Někdy jo někdy ne, protože jsme měli práci.

Co Vám život v ČR přinesl?

I: Pivo (opakovaný smích)...Já se omlouvám.. Protože český lidi je říkají, že pivo nejlepší v Evropa tady.

A ještě něco kromě piva? *Pivo a jídlo český chutná, vepřové nebo guláš.. já chodím oběd v jídelně. Když jsem nepřišel, tak moje kolegyně byla takhle (tahá se za uši)..já musím chodit (smích). **A ještě něco co je zde pro Vás lepší?** *Lepší bydlení, to je lepší.**

A co Vám život tady naopak vzal? Co Vám chybí?

I: A tady rodiče chybí, někdy. Tady určitě lepší život, ale kamarádi...už jo.

Příští rok asi bude lepší. Budoucnost bude je lepší, lepší, lepší. Příští rok, možná dva roky, tři roky, třeba 60 let důchod bude lepší (směje se).

Co Vám pomáhá, abyste se zde cítil dobře?

I: Pomáhá jo hodně... trochu jo někdy smutno někdy, trochu jo, ale málo. A když smutno je, tak kamarádi někde nebo v hospodě nebo fotbal nebo povídali jsme česky nebo co důležitého, tak chodili nebo když jsem chodil moji kamarádi oni dali jídlo hodně masa, dneska taky (Velikonoce). Oni pozvali hodně taky my jsme byli oni jsou hodný. Když jsem smutný říkali pojď, pojď u nás jídlo, oběd nebo všechno oni pomáhají, co potřebuji udělat oni zeptali mě. Oni dali jídlo, všechno.

A kde jste je poznal?

I: Kostel, kostel tady, fotbal taky, v práci taky to všechno a potkali jsme venku taky, já každý zdravím (smích).

Slavíte české svátky?

I: V Česku tradice je já neumím. Jen jinýho nebo Lucie, Kabát to líbí se mi. Protože dneska jsme poslouchali jen český písničky. A Vánoce jo, to podobný jako v Barmě..to stejný my ozdobíme stromeček, stejný. Všechno je stejný.

(Pozn.: Respondent se zrovna vrátil z „pomlázky“ s českými kamarády.)

Naplnila se Vaše očekávání? Je to tu takové jako jste si myslel, že bude?

I: Moc ne, jiný. Byl jste tedy zklamán? Trochu jo, trochu jo. Protože my když přišli tady já, já taky chceš říkal, ale neumí česky, ale moc já jsem nemluvil když přišel tady, bojí trochu do Česko. Protože bojí a protože oni jsou tady taky, ale oni mysleli... protože kdy my jsme když přišli Česku já myslel já můžu chodit do školy nebo studovat něco a bydlení něco, trochu jiný. Ale přišel tady je, trochu je jiný ano, ale musím, musíme lepší trochu.

Zažíváte situace, kdy cítíte, že Vaše chování není lidmi v této kultuře pochopeno?

I: Ano, určitě.

Vzpomenete si na nějakou?

I: Mmmm.... někdo je ty jsi Barma lidi černý (směje se). Oni říkají taky, ale pro mě je dobrý, všechno je dobrý co oni říkají pro mě nezajímá. Hlavní je má práce je, povídali jsme česky začít. Další je moc nezajímá mě, všechno je v pohodě já začít ... ale někdo jo oni někdo říkali je si černý Barma (smích),

ale někdo je říkají, ale oni milují jako brácha, protože říkají takhle dělat si legraci. Někdo je říkají, ale nemiluje, myslí špatně ...ale to málo.

A kdy jste pracovali lepší oni nechcu, protože já jsem ne Čech, protože lepší né Čech oni nechcu takhle takhle ...oni mluví špatný, někdy je něco je já nedělal, ale oni dělají říkají takhle někdo.

Chovali se k Vám tedy někdy špatně?

I: *Tady je, je vedle trafika, oni kradají, kradou. Protože policie mysleli mě, já říkali já vůbec nevím, oni přišli tady venku, oni se ptali já jsem říkali pojď tady dovnitř tady může sedět jsem říkal policie. Protože trafika je ztratí něco, nemá cigarety nebo něco ..Protože Barma je, Čech lidi znáte ne Barma je jaký lidi.*

Dřív oni dali je jiný práce, oni myslí jinýho je Barma lidi je jako je válka, jako je zabiju lidi, ty lidi. Oni čučet takhle já jeden rok, druhý rok ja neposlouchal, protože já nemůžu vydržel poslouchat dlouho. Oni myslí horší je člově, někdo jo, někdo Barma jsou taky jsou dobrý člověk jsou podobný taky, v Česku to taky všechno je člověk. V Americe taky hodně jsou lepšího, V Barmě taky, v Česku taky ne všichni jsou lepší. Všechno je podobný, trochu jiný jen počasí a jídlo (směje se).

Chtěl byste se vrátit do Barmy, kdyby to bylo možné?

I: *Do Barma jen dovolenou. Barma nebudu vrátit možná budu dál, daleko není Barma, ale jiný země. Ale možná do Barmy já nevím, protože my nevíme jak bude zítra nebo pozítří, my nikdy nevíme.*

Myslíte si, že Vás život tady změnil?

I: *Jo trochu lepší, ale horší taky trochu. Tady je lepší jo, protože v Barmě je válka. Ale pro děti jo určitě lepší, ale pro mě moc ne, protože já studovali jsme střední škola, tady nemůžu studovat škola. Jiný země možná lepší nebo možná horší to já nevím, protože ještě nebyl tam. V Česku je pro mě některý moc lepší, některý moc ne. Horší je 40 %, lepší je 60 % může být lepší.*

Až když jste začal bydlet sám jste se začal cítit dobře?

I: *Protože dřív spolu, Barma lidi tady spolu. Protože já bydlí sám je lepší pro mě i ně.*

Každý lepší než mě, on je chytrý než mě, lepší než mě.

A vy jste utekl sám?

I: *Já se... ano utekl sám, moje rodiče je zůstali v Barmě. Nechtěli pryč.*

Věk: 21
Pohlaví: M
Náboženství: Křesťanství

Délka pobytu v ČR: 6 let
Země prvního azylu: Malajsie
Etnikum: Čjin

Jaké byly Tvé první dojmy po příchodu do ČR?

J: To od začátku to horší, ale teď jsem už zvykl.

Za jak dlouho jsi si zvyknul?

J: Tak 4 roky.

Na co bylo nejhorší si zvyknout?

J: Čeština. My když přišli vůbec nevíme ani slova. Kurzy jsme měli asi osm měsíců a potom přestali jsme učit a potom stěhovali jsme a potom zase asi měsíc, dva měsíce učili jsme.

A chování lidí to je ale nějaký divný ...u nás se tak chovají dobrý nebo slušný.

Jo a zima. Ze začátku přišli jsme sníh až tak dlouho (ukazuje výšku sněhu). Já předtím vůbec neviděl sníh a Vánoce nemáme tak studený a třeba když do práce ráno vstávám ve čtyři hodiny to je moc zima, potřebuju bundu...nebo radši budu bydlet tam, kde máme práce (směje se).

Co pro Tebe bylo největší překážkou při zapojování se do života v ČR?

J: Jazyk. Ve škole máme třeba diktát nebo slohová práce nebo ročníková já nikdy neumím, dostal pětky (směje se).

Co Ti život v ČR přinesl?

J: Tady lepší škola a tady dělají ty důchodce oni to dělají to... to se mi líbí ten systém.

A co Ti život v ČR vzal?

J: Třeba chybí doma kamarádi a tak. Já už tady cítím se nějak víc oni u nás 21 to je už velký a dospělý a tady furt chodím do školy. Třeba kamarád u nás oni se chtěli už oženit nebo dítě mají nebo už školskou končili a já tady.

Chtěl by ses vrátit?

J: Jo, budu.

Cítíš se zde dobře? Jak vnímáš Čechy, jak se k Tobě chovají?

*J: Jo docela dobře. Někdy ale oni mě bojí nebo nevim (směje se). **Bojí se Tebe?** Mě, ..nic nedělají. Ve škole spolužáci dobrý, ale když lidi neznají, tak asi bojí.*

Máš zde hodně kamarádů?

J: Jo.

Co Ti pomáhá, aby ses tu cítil dobře?

J: Já nemám moc problém, takže nevim. Já třeba když potkáme s lidma z Bohdalic s ostanými, tak to je dobrý.

Jaké národnosti jsou lidé, se kterými trávíš nejvíce času?

J: To jsou lidé z Barmy, český asi vůbec. Jenom ve škole (směje se). A protože Ty nechceš nebo...? Oni taky ne, oboje. Oni mají kamarád, takže stačí jiný.

Slavíš české svátky?

J: My máme taky Vánoce, máme taky Velikonoce, ale slavíme jinak.

Předtím než jsi sem přišel, tak jsi něco čekal od toho života tady?

J: No my jsme čekali, aby to dostal USA. Táta chtěl, ale my jsme nedostali.

A měl jsi nějaké představy o tom, jaké to tu bude a bylo to tak nebo jinak?

J: No trochu jinak, oni říkali, že tam je moc hezké a hodně práce a oni se zeptali kde chcete bydlet třeba město nebo vesnice a říkali jsme tak město, takže to dostali jsme...no dostali jsme město, ale tak nevím je to dobré jo. Ale náš dům je tak starý.

Zažíváš zde situace, kterým nerozumíš nebo kdy se cítíš nepochopen?

J: Třeba u nás není normální nebo je normální, když jídlo nebo my jíme nebo v kuchyni něco, Češi hodně smrkají tak dlouho nebo ve škole třeba tak, ale u nás se nesmíme tak to je moc neslušné, takže to je blbý.

A jak jsi na to reagoval?

J: Jen tak díval, protože neuměl říct česky, takže jenom takhle díval (ukazuje výraz vystihující reakci na smrkání na veřejnosti).

A už jsi si na to zvykl?

J: Jo jo.

A ještě na něco by jsi si vzpomenu?

J: Třeba tady jsou moc používá ty špatné slova a tady mluví ty chlapi jako holky jako moc nadávají.

Zdroj: Who are the Ethnic Minorities?. *CBRTN*. [online]. 2003. Dostupné z: <<http://cbrtn.org/people/>>

Příloha 13 BARMŠTÍ UPRCHLÍCI V UPRCHLICKÉM TÁBOŘE V THAJSKU (MON)

Zdroj: Vlastní fotografie autorky